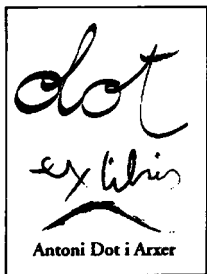

ANTONI DOT I ARXER

1908-1972

ALBERT PLANAS I SERRA

Ex-libris d'Antoni Dot

Es pot llegir tant «dot» com «olot»
alhora que el conjunt dibuixa
una cara amb ulls, bigoti i llavis.

Coberta

Barcelona, 1937

Antoni Dot, en un retrat de la seva època
de director general d'Assistència Social.

FDB

ANTONI DOT I ARXER
1908-1972

ANTONI DOT I ARXER

1908-1972

ALBERT PLANAS I SERRA

EDICIÓ CORREGIDA (ELECTRÒNICA)
SETEMBRE DE 2013

PRIMERA EDICIÓ: DESEMBRE 2008

EDICIÓ CORREGIDA (ELECTRÒNICA): SETEMBRE 2013

RECERCA HISTÒRICA

ALBERT PLANAS

COORDINACIÓ EDITORIAL

JOSEP VALL

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

NATÀLIA LARA

ÀNGEL RAMOS

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA

XAVIER SANZ

AGRAÏMENTS

JORDI PUJIULA, per l'assessorament i suport a la recerca

JOAN BARNADAS

PEHOC, especialment a Jesús Gutiérrez i Jordi Espadalé

FAMÍLIA DOT - BOHIGAS

MONTSERRAT CASTELLS I MARC DANÉS

JULI CLAVIJO

EUGENI CODERCH i esposa

A la gent del CEHI

JAUME CABANYES i PERE GÓMEZ

A JOAN FRIGOLA, per 4 anys inoblidables a la Facultat

GUILLEM, ANIOL I JAUME, companys d'una aventura que ja dura 6 anys

FERRAN CIVIT

AJUNTAMENT D'OLOT

CARLES RIBERA I JORDI SOLER, de *El Punt*

XAVIER TORROJA I MARCELA ZÁRATE de l'Orfeó Català de Mèxic

DISSENY

JORDI VINYETS

IMPRESSIÓ

FORMA COLOR

DIPÒSIT LEGAL

B-48812-2008

AQUEST LLIBRE HA COMPTAT AMB UNA SUBVENCIÓ DE

Generalitat de Catalunya
Departament de Relacions Institucionals
i Participació
Programa per al Memorial Democràtic

Sumari

Pròleg, d'Heribert Barrera	9
1. La família i els estudis	13
2. El poeta	19
3. Un republicà abans de la República	25
4. El partit	37
5. De Concentració Republicana al Parlament	41
6. El diputat	51
7. Els Fets d'Octubre	67
8. La Guerra Civil: el director general d'Assistència Social	81
9. La repressió franquista	91
10. L'exili del 1939	97
11. França 1939-1942	103
12. Mèxic, país d'acollida	115
13. L'elecció de Tarradellas	121
14. La segona pàtria	129
Bibliografia	149
Procedència de les imatges	153
Fons documentals consultats. Premsa i arxius	155

A l'Abel, l'Aleix i la *Nita*;
i molt especialment, a en Joan i la Rosa.

28 gener 1956

Salvador Armendares, Francesc Ferreras i Duran
i Antoni Dot, amb el mestre Pau Casals,
en una de les seves visites a Mèxic.

FJI

Presentació

HERIBERT BARRERA

**PRESIDENT DEL PARLAMENT DE CATALUNYA
(1980-1984)**

El Parlament de Catalunya elegit el 1932 —el primer parlament de la Catalunya autònoma— va tenir un paper clau en la nostra història recent. Els tràngols de la Segona República van fer que només durant un parell d'anys pogués actuar normalment com a cambra legislativa. Però el 1954, transcorreguts ja més de dos decennis des de la seva elecció, el pocs diputats sobrevivents que romanien en països lliures, es consideraren legítimats per elegir Josep Tarradellas president de la Generalitat. I vint-i-tres anys més tard, el 1977, aquesta problemàtica elecció va rebre l'aval definitiu de la història al ser ratificada pels que detenien el poder a Espanya i pels legítims representants del poble de Catalunya elegits feia poc.

Si bé l'elecció de Tarradellas va ser la seva acció darrera, la Cambra no va considerar encara extingit el seu mandat i durant un quart de segle mantingué un vestigi d'existència, purament simbòlica, que no va prendre fi fins que el seu darrer president, Francesc Ferreras i Duran, va comunicar des de Mèxic al nou Parlament elegit el 1980, que donava per acabada la seva missió.

Si considerem tot això i si considerem, a més, que bona part dels diputats que integraven aquell Parlament, individualment van ressaltar molt com a protagonistes dels esdeveniments de l'època, no es comprèn gaire que, a hores d'ara, no tinguem encara a l'abast una informació completa i feaent sobre els membres més destacats d'aquella Cambra.

L'estudi d'Albert Planas que tinc l'honor de prologar, contribueix a omplir aquest buit al presentar-nos la figura més jove dels vuitanta-cinc diputats, l'otolí Antoni Dot i Arxer, que fou secretari primer del Parlament tot al llarg de la seva existència. Dot tenia només 24 anys quan va ser elegit formant part de la candidatura d'Esquerra Republicana de Catalunya per la circumscripció provincial de Girona, però, malgrat la seva joventut, portava ja uns quants anys d'activitat cívica, cultural i política. En representació de la «Concentració Republicana» de la seva ciutat nadiua, havia participat el març de 1931 en la Conferència d'Esquerres que devia donar naixença a Esquerra Republicana-

na, i des de febrer de 1932 formava part del Comitè Executiu d'aquest partit.

Antoni Dot, que començà a treballar de comptable des que va acabar el batxillerat, tenia aficions literàries, escrivia versos i va ser lloreat en uns Jocs Florals celebrats a Girona i més tard, ja a l'exili, en els de la Llengua Catalana que tingueren lloc a Bogotà, la capital de Colòmbia, el 1945. El 1926 havia estat fundador de la Revista d'Olot i fou un assidu col·laborador, i en ocasions director, de diverses altres publicacions locals i comarcals. Del 1931 al 1936 va ser un orador infatigable en totes les campanyes electorals a les comarques gironines. Va ser empresonat arran dels fets del Sis d'Octubre i durant la Guerra Civil fou president del Consell Superior de la Cooperació i director general d'Assistència Social.

Antoni Dot s'exilià a França el 1939 i després d'una curta estada a Montpeller, embarcà cap a Mèxic. Com gairebé tots els refugiats catalans que trobaren acolliment en aquell país, Dot aconseguí de seguida obrir-se camí i, al cap de pocs anys, es guanyava ja molt bé la vida amb un negoci propi d'assegurances.

D'acord amb la tradició federal de les esquerres gironines, que encarnaven els anys trenta Josep Puig i Puja-des a Figueres, Miquel Santaló a Girona i Josep Irla a Sant Feliu de Guíxols, en Dot va ser un nacionalista convençut i un home d'esquerres autèntic, però no va ser mai independentista. Conseqüentment, en les pugnes polítiques a l'exili, es mantingué al marge del sector d'Esquerra Republicana afí al Consell Nacional de Londres i va pertànyer sempre al grup dels fidels a Tarradellas. Culturalment fou un dels activistes que donaren nova vida a l'Orfeó Català de Mèxic; presidí l'Institut Català de Cultura creat per aquella entitat i el 1965 publicà un llibre d'assaig titulat Presència.

Dot va morir relativament jove, el 1972, sense haver pogut veure restablertes les llibertats de Catalunya i quan, intel·lectualment, hauria pogut encara donar molt de si.

El Parlament del 1932 ha estat freqüentment menystingut i, sobretot, els diputats de la majoria que formaven Esquerra Republicana i la Unió Socialista de Catalunya —67 en total— han estat en general infravalorats. Per veu-

re com aquesta apreciació és comparativament injusta, basta considerar que entre ells hi havia personalitats de la importància política o de la talla intel·lectual de Francesc Macià, Lluís Companys, Joan Casanovas, Humbert Torres, Antoni Rovira i Virgili, Josep Irla, Joan Puig i Ferrater, Ventura Gassol, Joan Comorera o Manuel Serra i Moret, per anomenar-ne només uns pocs entre els molts que mereixerien esment. Antoni Dot és, en molts aspectes, perfectament representatiu del que fou el nivell mitjà dels diputats. No fou un intel·lectual de relleu ni un polític de gran envergadura, però sí un home intel·ligent, amb inquietuds culturals, honest, actiu i amb sentit pràctic. Fou sempre conseqüent amb els seus ideals de joventut, va ser lleial als seus companys de partit i fins a la mort es mantingué fidel al seu país. Benvingut doncs aquest llibre que actualitza el seu record i que contribuirà, sens dubte, a situar-lo en el lloc honorable que li correspon entre els catalans que el segle passat van fer front al feixisme. 🌻

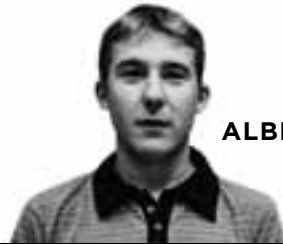
Olot, 12 juny 1930

Antoni Dot i Arxer amb la seva esposa

Remei Masdemont i Puquí, el dia del seu casament.

SERRADELL / FDB

ALBERT PLANAS I SERRA

La família i els estudis

1

El 8 de juny de 1908 naixia al carrer de Santa Magdalena número 19 d'Olot Antoni Dot i Arxer. Segons la partida de naixement, se li van posar els noms d'Antoni, Joan i Josep. El seu pare, Antoni Dot Toneu, havia nascut a la petita població osonenca d'Orís, i la seva mare, Maria Arxer Viñas, procedia d'una nissaga familiar arrelada a Sant Vicenç de Torelló. El petit Antoni no conegué mai els seus avis, ja que com s'especifica a la partida de naixement, consten com a *difuntos*. L'avi matern, Feliu Arxer Coma, havia nascut a Sant Vicenç de Torelló el 1834, i morí a la mateixa vila a 1889. L'àvia materna, Paula Viñas Pedragosa, nasqué tretze anys més tard que el seu marit a Sant Boi del Lluçanès, i morí a Sant Vicenç de Torelló el 1885. Pel que fa als avis paterns, Tomàs Dot i Maria Toneu, van morir també abans del naixement de l'Antoni Dot el 1908.

L'Antoni era el segon fill del matrimoni Dot-Arxer; la germana Josefina era divuit anys més gran que ell. Els pares regentaven una taverna que alhora funcionava com a magatzem de vins situada a la planta baixa del mateix domicili familiar del carrer Santa Magdalena. El carrer on es situava el domicili de la família estava prop del riu Fluvià i en una zona on es concentrava la indústria tèxtil i imatgeria religiosa de la ciutat. L'empresa on treballarà més tard l'Antoni, la Cooperació Fabril, havia nascut en aquest mateix punt d'Olot. Probablement la clientela de l'hostal dels pares estava formada per treballadors assalariats que hi feien pas després de la jornada laboral, de manera que la infància del jove Dot estigué impregnada per aquesta cultura popular i treballadora; precisament aquests dos darrers adjectius no definiran mai l'Antoni Dot Arxer. El negoci familiar es veié sobtadament interromput per un incendi.

Olot, circa 1936

El pare i el fill d'Antoni Dot
i Arxer: Antoni Dot i Torrent
i Jordi Dot i Masdemont.

FDB

Aleshores el pare es dedicà a vendre lactosa per les diferents fàbriques d'embotits de la comarca, un producte necessari per a la conservació dels embotits.

Com la majoria de la societat de l'època, els pares de l'Antoni eren catòlics practicants i no van militar mai activament en política. La formació ideològica de l'Antoni va ser autodidacta, influït més pel dinamisme cultural i el republicanisme en puixança que experimentà la ciutat a la fi de la dictadura de Primo de Rivera que no pas pel bagatge transmès generacionalment. Tot i rebre una educació confessional als Escolapis i a la llar, amb vint anys ja es definia com a laic, i més tard des de les pàgines d'*Acció Ciutadana* divergí de l'escola catòlica advocant per una educació laica i científica. Com a progressista que era s'identificava amb els corrents pedagògics més liberals que argüien que la societat del futur s'havia de construir a partir de l'educació aconfessional, pública, lliure i interclassista.

L'Antoni Dot (a Olot conegut com *en Dot*) va estudiar als Escolapis d'Olot, tant la primària com el batxillerat. Formà part del Pomell de Joventut Barretinaire dels Escolapis com a vocal de la institució, creat a gener de 1922. Tot i que no s'ha pogut conservar el seu expedient acadèmic, en Dot era un bon estudiant. Va ser tal que en acabar el Batxillerat el representant de la Cooperació que sovintejava els Escolapis ja tenia reservada una plaça de comptable per en Dot. A més de bon estudiant era un noi aplicat, assenyat, poc entremaliat. Així ens ho relata el seu amic Ramon Pla i Coral: «Conec l'amic Dot-Arxxer de fa molts anys, de quan encara portava davantallet ratllat i penjada a l'esquena la cartera dels llibres, en aquells temps —massa reculats ai las! que ambdós apre-níem les primeres lletres. Aleshores l'amic Dot —una mica més jovenet que no pas jo— era un infant de colors sanitosos, el nas camús i amb un ulls vius i expressius com els d'una mustela endemoniada. Però aquest endemoniat no li passava dels ulls, puix que en tot el restant l'amic Dot era un xicot entenimentat, massa entenimentat fins i tot per aquella edat primicera. No recordo de cap trapaceria meva d'infant on hi anés associada la complicitat, activa o passiva, del meu amic. (...) D'infant, es comportava

Olot, 1942

Els pares d'Antoni Dot i Arxxer: Antoni Dot i Torrent i Maria Arxxer i Viñas.

FDB

com un adolescent; d'adolescent es captenia com tot un home i ara, malgrat la seva joventut, ens fa l'efecte d'un personatge carregat de seny i experiència».¹

El desembre de 1929 apareixia la següent nota a la premsa olotina: «Ha estat demandada en prometatge, la gentil Srta. d'aquesta Na Remei Masdemont i Puquí, per el jove amic nostre Antoni Dot Arxer. La nostra enhorabona».² El 12 de juny de 1930 es casaven a l'església de Sant Privat d'en Bas amb la cerimònia del pare Josep Renart; Ramon Casals Compte i Antoni Casals Domènech en foren els testimonis. Els matrimoni era jove: 22 anys ell i 21 ella. La Remei havia nascut a Olot el 1909 i la seva situació familiar no va ser gens còmode; la mare, Sabina Puquí, havia mort en el part, i aleshores el seu pare, Vicenç Masdemont Bassaganyes, degenerà cap a l'alcoholisme i portà una vida solitària. Un any més tard, el 1931, naixia el primer fill de la parella: Jordi Dot Masdemont; la filla, Montserrat Dot Masdemont, naixeria a Mèxic el 1945. ☞

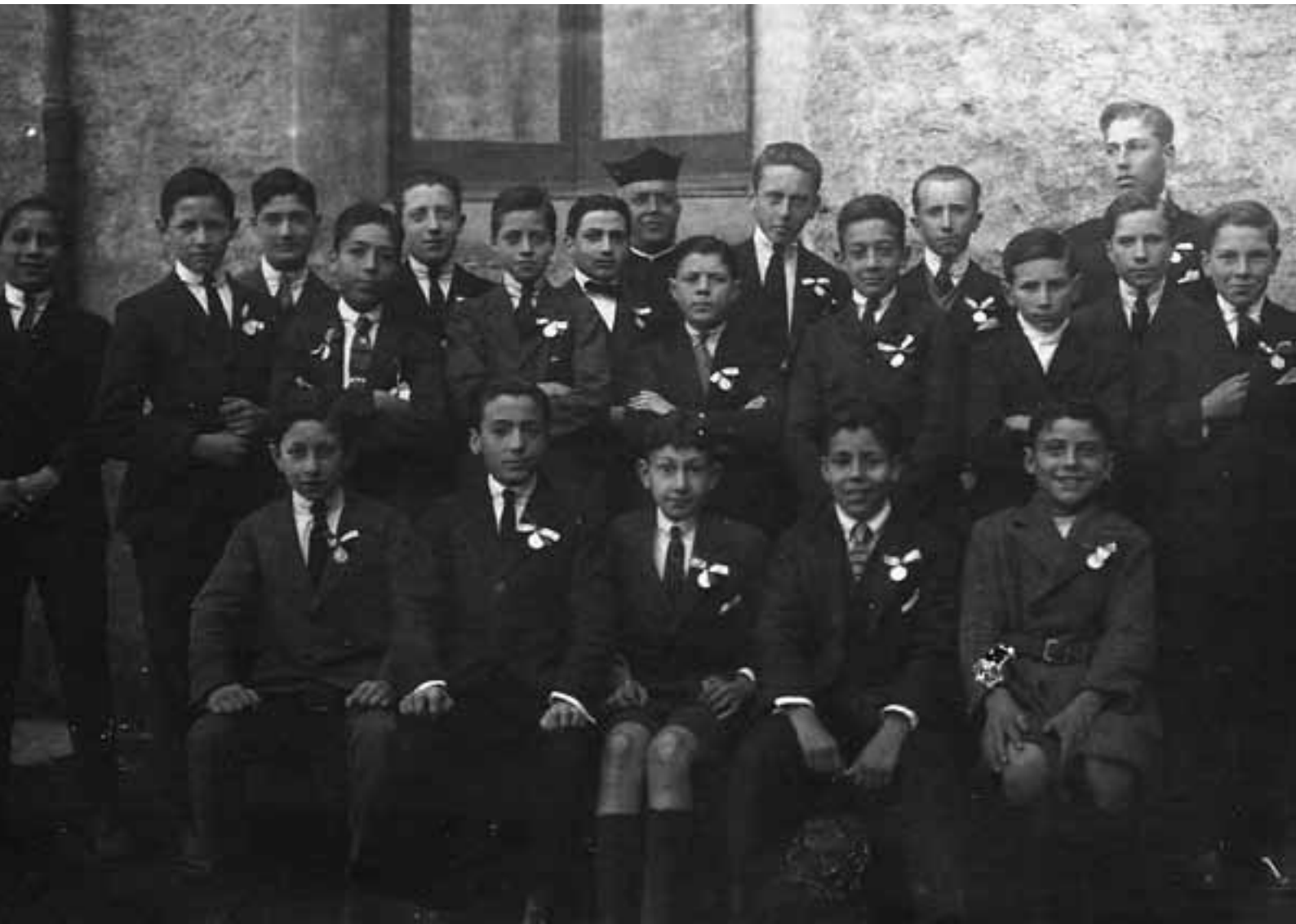
1 *L'Autonomista*, 11 febrer 1938

2 *El Deber*, desembre 1929 pàg. 740

Olot, circa 1922

Antoni Dot i Arxer, alumne dels Escolapis és el segon, començant per la dreta, dels asseguts a primera fila.

FDB

El poeta

2

L'Antoni Dot va començar el conreu de les lletres de ben jove. La seva vessant cultural i intel·lectual era ben coneguda dins els cercles de l'època. De fet, amb només disset anys ja va participar en la fundació de la Revista d'Olot, una publicació eminentment cultural, àdhuc d'una certa pretensió intel·lectual. Aprofitava la revista per publicar-hi els versos que composava durant les estones lliures que gaudia després de treballar a la Cooperació Fabril, així com els primers assaigs sobre nacionalisme militant. D'altra banda, els seus coneixements sobre cultura clàssica i literatura eren inapropiats per un marrec que vorejava la vintena. A tall d'exemple, publicava un interessant i refí article titulat «Incorporació del romanticisme en la literatura i la seva influència a Catalunya», així com amb 19 anys impartia la conferència Importància cultural del teatre al Centre Obrer. Per sobre de tot això, en Dot era un primmirat en les formes. Parlava un català acurat i pulcre. I és que no solament era acurat i pulcre en el parlar, sinó també en el vestir i en les seves maneres. «Un signe evident de distinció, de sensibilitat i de bon gust»,¹ escribia Agustí Cabruja sobre Antoni Dot.

Les primeres passes com a poeta les donà des de les aules dels Escolapis, on hi va cursar els seus estudis. El gener de 1922 passà a formar part del Pòdium de Joventut Barretinaire de l'Escola Pia d'Olot i, en aquest mateix any, va ser premiat en els Jocs Florals celebrats el 5 de novembre de 1922. Tenia 14 anys i es tractava d'un poema patriòtic:

Jo'n conec una donzella
Que don goig de contemplar,
N'és treballadora i bella
I no's vol emmaridar.
Una pena te'n son rostre

¹ CABRUJA, Agustí; *Homes de la meva terra*. Col·lecció Josep Pla, núm. 11. Diputació de Girona, 2002.

Olot, circa 1925

Antoni Dot i Arxer, el segon per l'esquerra,
amb un grup d'amics de l'escola.

FDB

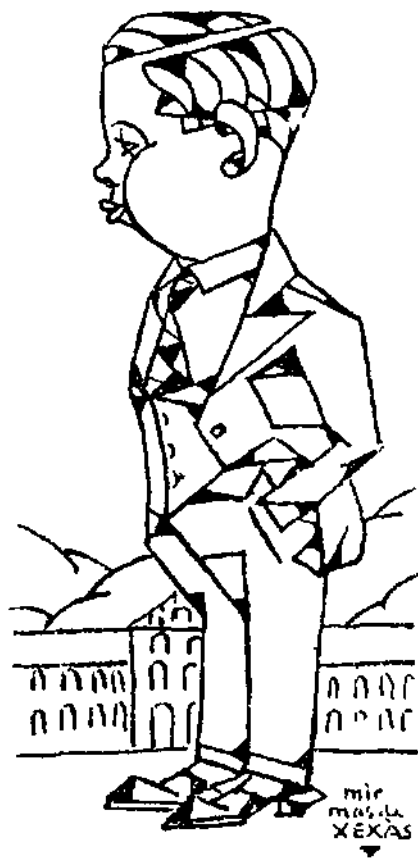
No la deixa descansar,
Perque un dia un drac monstre
Llibertat li va robar.
Eixa donzella xamosa,
N'és una patria heroica,
N'és Catalunya hermosa,
La Catalunya històrica.
I ja que per si mateixa,
No assoleix la Llibertat
Fem, docns, que la conegueixa
Lluitant tots a son costat,
Que amb el nostre crit de guerra,
L'enemic fem tremolar,
Que'l nostre braç s'ha aferra,
Fins tenir la Llibertat.

Entre el gener de 1923 i el juliol de 1925 Antoni Dot publicà mensualment un poema en cada número d'*Esplais Literaris*. En aquests poemes el jove Dot es troba enlluernat per dos fets. El primer és el to i la temàtica jocfloralesca: patria, fides, amor. D'aquesta manera els poemes giren a l'entorn de Catalunya i la mare pàtria, poemes religiosos i l'amor d'un adolescent. El segon fet és la influència dels grans autors catalans de la renaixença i el modernisme: Cinto Verdager, Víctor Balaguer, Joan Maragall, Àngel Guimerà... Una bona mesura d'aquest fet és el poema que dedica a Àngel Guimerà en motiu de la seva mort a 1924, titulat *El meu plany* i amb el subtítol «A la memòria de D. Angel Guimerá»:

Quan contemplo els gran herois
de la pàtria ben aimada,
en ma pensa agegantada
s'efumen els jocs de nois;

Quan contemplo l'ample cel,
amb la vista estassada,
en ma pensa transformada
sento un goig tornat anhel;

Quan m'arriba el dolç ressó
d'un cobla de sardanes,

1933

Caricatura d'Antoni Dot,
obra de Josep Maria Mir Mas de Xexàs,
publicada a *L'Autonomista*.

AG-SGDAP

no'm sé creure il·lusions vanes,
un cert goig devenidor;

¡Com s'il·lusiona el cor
al sentir-ne la tonada
de la pàtria cançó aimada
sempre rublerta d'amor!

Igual, Poeta, heu pensat
però amb força sobirana:
herois, l'espai, la sardana
vos haveu eternitzat.

La temàtica jocfloralasca s'inicia amb poemes patriòtics partint d'una visió historicista; més tard desenvolupa el jo personal amb el tema de l'amor i la primavera, i en algun moment incorpora alguna referència religiosa, com és el cas del poema *Corpus Christi*.

Mètricament els primers poemes publicats a *Esplais Literaris* tenen un ressò de lírica popular, que es manté en els posteriors, tot i que en un cas assaja el decasíl·lab i en un altre (potser el poema més aconseguit) es decanta per la polimetria. Tot i així, les mancances mètriques i de ritme són considerables. La qüestió és que tenia 15 anys.

Pel que fa al to, en tots ells hi ha una manifestació anímica personal i, en els darrers, fins i tot íntima. Ras i curt: el motiu d'escriure venia donat per la voluntat d'expressar uns sentiments o pensaments més que no pas «fer literatura». Tot plegat no són més que un conjunt de poesies d'adolescència que demostren que l'Antoni Dot era un jove amb inquietuds literàries, que havia llegit força i que es sentia atret per aquest entorn. Aquestes inquietuds ja palesen el seu amor a Catalunya i insinuen la seva voluntat de fer política. La càrrega política d'alguns versos és patent:

Per una nació estrangera
jo en tinc d'anar a lluitar,
per a traure una frontera,
per robá una llibertat

En aquest cas es tracta d'un soldat que ha de defensar un imperi que no és el seu. El poema era titulat *L'adeu d'un soldat* i va ser publicat el març de 1923, just quan Espanya estava immersa en els desastres militars de la guerra del Rif a Marroc.

Ramon Pla i Coral, company d'escola i amic d'Antoni Dot, recordava a 1938 els anys de joventut de'n Dot en un article publicat a *L'Autonomista*. Amistosament va sotmetre a judici els poemes del company Dot, alhora que esbossava un retrat amable i il·lustratiu del personatge:

«Una mica crescuts que fórem, ens agafà, a tots dos, la fal·lera de fer versos. És aquest, per a tots els adolescents mitjançant enlletrats, com una mena de xarmpió molt difícil d'el·ludir. Sol presentar-se a l'entrada de la pubertat, quan les noies vénen a significar per a nosaltres quelcom més que una diferència en el vestir i la visió d'una cabellera rossa ens priva de posar tota la deguda atenció en l'assimilament de l'assignatura.

»Dit sigui en honor de la veritat, els versos de l'amic Dot eren uns versos senzillament detestables. Què voleu? Ell no tenia aleshores més enllà de tretze anys... I la poca edat i el fet que ja llavors les seves inclinacions i aptituds el criessin potser vers unes activitats més pràctiques, justificuen la seva poca habilitat en el difícil art de la poesia.

»Amb tot i això, el nostre amic ha estat un poeta llorejat. Fou a Girona i en ocasió d'uns Jocs Florals que es celebren per Sant Narcís. El nostre amic s'hi despenjà amb una poesia patriòtica i sigui per tractar-se d'un jurat excessivament de bon fer, sigui pel to catalanista dels versos o per un pur miracle de Sant Narcís, el cas és que la poesia li fou premiada. Però fillets, quina poesia! En una antologia de versos malgirbats i pocsoltes, la poesia d'Antoni Dot-Arxa se'n hauria dut, indiscutiblement, la palma. Però el que són les coses. Cap poesia no fou aplaudida com ho fou la del nostre amic. Cap poesia nou bisada - ni la mateixa Flor Natural - sinó la del nostre actual diputat. Un altre miracle del Sant? De cap manera. El miracle el féu el mateix Dot amb la seva seguretat, amb el seu aplom, amb el seu entusiasme i, per sobre de tot, amb aquesta confiança en ell

mateix que no l'abandona mai i que és la clau que explica la seva carrera brillant dintre la política de casa nostra.

»Jo hi he pensat molt amb aquesta llunyana anècdota del nostre amic. Jo hi he pensat molt i tinc de convenir que rau ja en ella tot el secret de la seva ràpida ascensió en el camí d'influir en la vida. Que un adolescent com ell, que per la màgina del seu aplom i de la seva confiança en ell mateix, faci el miracle de convertir les mal girbades estrofes d'una poesia sense suc ni bruc en un veritable cant que enardeixi tot un públic, res ha de tenir de sorprenent que als vint-i-tres anys i únicament pels seus mèrits sigui ja diputat i als vint-i-vuit desempenyi càrrecs de govern que només es donen a persones de llarg historial i fonda experiència»²

Amb la fi del Batxiller i la inserció en el món laboral a la Cooperació Fabril Antoni Dot disposava de menys temps lliure, i la poesia se'n ressentí. Sovint el mateix Dot es planyia que la professió de comptable no li deixés més hores de lleure per a escriure. Al capdavall, el problema era un altre: el jove Dot mai es sentí satisfet treballant a la Cooperació Fabril. Amb la família havia manifestat aquest greuge,³ però d'ençà l'incendi de la bodega del seu pare situada al carrer de Santa Magdalena en Dot havia de guanyar-se el salari com fos, i acudint a l'oficina de la Cooperació n'era una manera. En Dot, però, sabia que la política li podia brindar una oportunitat; mai ocultà davant els seus la voluntat de dedicar-se a la política. Altrament, Amadeu Hurtado, director de *La Publicitat*, volia el jove Dot com a col·laborador del diari, però els seus pares s'hi van oposar atès que el lloc de treball era a Barcelona, i conseqüentment, aquests haguessin quedat sols a Olot.

A *La Revista d'Olot* hi solia publicar algun poema sense massa importància ni qualitat. A 1930 aconseguí per segona vegada ser premiat en els Jocs Florals. Ja quan era una persona adulta i exiliada a Mèxic, en la convectòria

dels Jocs Florals de 1945 celebrats a Colòmbia aconseguí l'accèsit de l'Englantina, amb un poema íntim i existencial titulat «Començo a retrobar-me». Constava de seixanta-set versos de rima lliure, i la veritat és que el reconeixement li causà una gran satisfacció: primer ho comunicà via telefònica als seus íntims, i més tard n'envià un fragment per correu. El fragment enviat per correu deia així:

«Tinc la finestra oberta a tots els vents;
reposo del camí
que he emprès per apartar-me del brogit
del viure de ciutat.
Els meus sentits percebo únicament;
res em repugna, res em fereix, l'aire
s'avé amb el meu respir.
imatge, remor, gust, olor i tacte
són com una cançó
que porta damunt seu el pensament:
simfonia, grandesa;
i, humilitat de l'home,
que sols transforma i viu d'allò creat...»

² *L'Autonomista*, 11 febrer 1938.

³ Entrevista a Filomena Figueras Dot, juliol de 2008.

Olot, 26 desembre 1930

Homenatge al Casal Català d'Olot a Joan de Garganta.

D'esquerra a dreta, dempeus: el mestre Calm, Jaume Gascón, Sebastià Ortiz, x, Albert Sacrest, Antoni Dot, Salvador Blanc, Privat Calm i Enric Fageda. Asseguts: Joan de Garganta, Xavier Piera i Pere Barberí.

PEHOC

Un republicà abans de la República

3

A principis dels anys trenta la societat olotina va experimentar els anys més rics culturalment i intel·lectualment de la seva història. La societat civil es trobava profundament organitzada en diferents cercles i casals, que al seu torn donava peu a xerrades, col·loquis, debats, exposicions, conferències, grups de teatre, projeccions de cinema, etc. El dinamisme olotí dels trenta es manifestà en forma de premsa, de manera que trobem una gran varietat de publicacions bàsicament setmanals, gairebé sempre vinculades als diferents grups polítics. És en aquest ambient anterior a l'adveniment de la República on té lloc l'eclosió pública del jove Antoni Dot, present i actiu en tots els cercles culturals, així com a l'activitat política relacionada amb el republicanisme catalanista.

El gener de 1926 apareix *La Revista d'Olot*, una publicació mensual de caire intel·lectual, no vinculat a cap grup polític del moment, però sí que manifestava un ideal democràtic i progressista, i on sovint hi col·laboraven personatges del món republicà com Ramon Pla i Coral, el mestre Calm o bé Mir Mas de Xexàs.¹ En Dot, amb només 17 anys, no únicament participa a la fundació, sinó que és qui dóna la salutació en la primera pàgina del primer número justificant la raó de la nova publicació: «Feia molt temps que sentíem les ànsies de crear alguna cosa nova i útil, i heu's aquí que a l'últim han fruitat les nostres il·lusions. Olot, necessitava una revista que pogués defensar-la, una revista que sabés representar-la modestament, però amb sinceritat. Olot és ja de relativa importància per a que pugui ocupar el lloc que li pertoca entre les ciutats de la nostra terra, i pugui expressar la opinió de tots els seus ciutadans». El jove Dot com a col·laborador va aprofitar la revista per publicar-hi la seva passió artística: poesia i assaig literari. Destaca especialment l'article «Incorporació del romanticisme en la literatura i la seva influència a Catalunya», on es demostra la talla intel·lectual d'un jove de 19 anys i el seu neguit literari.

1 PUJIULA, Jordi: *El republicanisme a la Garrotxa* (1900-1936).

Revista d'Olot

SUMARI

Salutació.—*Nostre desig,* Antoni Ullot Aeriá.—*Heita terra,* Francesc Xavier Martí.—*La poesia catalana en 1925,* Joan Gargallo.—*Es nostres artistes (Blag-Claró),* Josep M. Mir Mas de Xexàs.—*El primer amor,* Josep Pla i Carel; dibuix de J. Farjas.—*Les orans,* Josep M. Gargallo.—*L'amor del camperol,* Albert Sureda; dibuix de J. M. Mir Mas de Xexàs.—*Notes pedagògiques-Educació Post-Escolar,* R. Cals.—*La nostra casa del saber,* Maria Pilar Herp.—*Coloms, Splenn.*—*Dact'l d'allà* (curiosum de J. M. Mir Mas de Xexàs).—SUPLEMENT ARTÍSTIC: *Escola Olotina!* *Voteres del Plaia,* J. Farjas; *Academia,* M. Casadevall.

ANY I - NÚM. I.

GENER 1926

Gener 1926

Portada del primer número de la *Revista d'Olot*, del grup fundador de la qual en formava part Antoni Dot. BMV

Un especial de la revista dedicava un apartat a «Redactors i col·laboradors olotins de la *Revista d'Olot*», en el qual es redactava una petita ressenya de cadascú amb la corresponent caricatura obra de Josep Maria Mir Mas de Xexàs. «Aquest és el *benjamí* de la colla. Encara no ha arribat a la quinta i ja està subscrit a la Fundació Bernat Metge i ja sap discutir-vos la mar de coses que molts homes de quaranta anys ignoren». La Fundació Bernat Metge vetllava per la traducció i edició al català de les obres dels clàssics grecs i llatins.

En plena Guerra Civil, l'amic d'infància i militància Ramon Pla i Coral dedicà un emotiu article a Antoni Dot Arxer des de les pàgines de *L'Autonomista*. Es tracta del millor retrat humà d'Antoni Dot; personalment crec que no en trobem cap més amb característiques semblants fins a l'homenatge pòstum que li dedicà l'Orfeó Català de Mèxic pocs mesos més tard de la seva mort. Sobre l'època contava Pla i Coral: «Més tard, i una mica més crescuts per tant, junt amb altres amics fundarem la *Revista d'Olot*, temps aquells que Dot i jo, com els altres companys, recordem amb vertadera emoció i delectança. Ell era el Benjamí de la colla, però també el més atrevit en l'elecció dels temes a tractar. Sempre ens venia amb uns originals carregats d'intel·lectualisme, més propis d'un home madur que d'un noi de setze anys com tenia ell llavors. Perquè en la personalitat d'En Dot s'ha esdevingut això: que sempre ha volgut passar al davant d'ell mateix. D'infant, es comportava com un adolescent; d'adolescent es captenia com tot un home i ara, malgrat la seva joventut, ens fa l'efecte d'un personatge carregat de seny i experiència. I això sense ni mica d'afectació, sense gens de 'pose', com el que obeïa a una llei biològica de la pròpia personalitat. Car en tots els seus actes ha passat el mateix: s'empollava Nietzsche a l'edat en què tots ens plau En Folc i Torres; es casà quan a tots ens abelleix tenir una xicota a cada cantonada (encara no puc acostumar-me a veure'l al costat del seu fill ja tan crescut) i ha posat panxa abans d'hora, per acabar de donar-me la raó en el dibuix que intento fer del nostre volgut amic.»²

N'ANTONI DOT I ARXÉ

Aquest és el benjamí de la colla. Encara no ha arribat a la quinta i ja està subscrit a la Fundació Bernat Metge i ja sap discutir-vos la mar de coses que molts homes de quaranta anys ignoren.

1926

Caricatura d'Antoni Dot, obra de Josep Maria Mir Mas de Xexàs, publicada a la *Revista d'Olot*.

BMV

² *L'Autonomista*, 11 febrer 1938.

industries i el carretcig dels vehicles per nostres vies formin un conjunt armònic, no, amb el xa i ve del inquiet treball quotidià, s'hi endevini el llampegueig espiritual dels obrers de l'intel·lecte, florint-ne tendències de cultura i civilitat.

Amb els mots precedents ens creiem bastament presentats als nostres conciudadans. Adreçarem l'efecte ben feunt i noble a la primera tota, majorment a la que comparteix nostre olotinisme. Aquesta publicació és de tots, blancs i negres, treballadors de l'esperit, com obrers manuals, ja ho diu el nom mateix: **REVISTA D'OLOT**.

Olotins tots, diuex, Salut!

NOSTRE DESIG

FELLS n'el temps que sentíem les ànsies de crear alguna cosa nova i útil, i n'el's aquí que a l'últim han fruitat les nostres. Flustona.

Olot, necessitava una revista que pogués defensar-la, una revista que sabés representar-la modestament, però amb sinceritat.

Olot té ja una espirtualitat prou artística a dintre Catalunya, per a que la glòria del seu nom no resti encara un xic obscura en la ment d'alguns catalans.

Olot és ja de relativa importància, per a que pugui ocupar el lloc que li pertoca entre les ciutats de la nostra terra, i pugui expressar a opinió de tots els seus ciutadans.

Qui som nosaltres? Podem dir-ho breument, som olotins, ciutadans iguals i que volem, però amb el noble fi de defensar els interessos morals i materials de la nostra ciutat.

En una conversa d'amics digné un literat de Girona, en Rafael Masó, convidar-la a utilitzar Catalunya. Nosaltres diem—Abans que l'aire de la nostra ciutat humitegi tot Catalunya, convé que d'aquest aire primer se'n amarin tots els olotins.

Es això, el que, amb l'ajuda de tots, ens proposem, no és fer més ampla i més útil a la nostra relació.

Es per això que desitgem que la nostra revista, o més ben dit la vostra, tingui una bona relació entre vosaltres, tots els qui sentiu amar per la ciutat, que aquest és el nostre LEMA.

ANTONI DOT ANSÀ

BELLA TERRA

LA publicació d'una nova revista de cultura a Catalunya, brandant als quatre vents una senyera de gentilesa i amor, és un fet interessant. És com una altra parcel·la que esclata a l'escaïf d'un raig ardent de primavera, d'un raig d'amor, com l'escaïf de la flama sagrada que ha branzit sempre per un par ideal.

En Dot s'estrenà com a conferenciant el 13 de novembre de 1927 amb la lliçó «Importància cultural del teatre», conferència que va tenir lloc al Centre Obrer arran de la inauguració de la temporada teatral del Grup Dramàtic, que formava part del Centre.³

Abans de l'adveniment popular i festiu de la Segona República, els actes commemoratius dels republicans a Olot quedaven reduïts a la celebració, cada 11 de febrer, de l'aniversari de la proclamació de la Primera República, així com el 6 de desembre per homenatjar la figura de Joan Déu i Ros, el líder republicà olotí que havia protagonitzat l'aixecament de 1869 tot posant-se al capdavant del consistori municipal durant el Sexenni Democràtic. Cinquanta anys més tard, la figura de Joan Déu es servava en l'ideari popular com el gran i carismàtic líder del republicanisme a la comarca. Simptomàticament, el dia de la proclamació de la II República a Olot s'organitzà una manifestació espontània que tingué com a punt àlgid la concentració davant la casa de Joan Déu, situada a la Plaça del Palau. L'11 de febrer de 1930 es commemorà a Olot el 57è aniversari de la proclamació de la República; en aquest acte hi hagué el parlament d'Antoni Dot en representació de la joventut d'esquerra local, juntament amb Miquel Santaló, Pelegrí Serrat i Virgili del Caso. Encara sota la dictadura, el parlament de Dot dissertà sobre la necessitat de fer una coalició d'esquerres que pogués afrontar amb avantatge l'oposició.⁴ D'alguna manera, aquest parlament de Dot ja pronosticava el Pacte de Sant Sebastià que tindria lloc aquell mateix estiu i, sobretot, la conveniència de la unió de les esquerres i l'estratègia electoral, que es materialitzaria més tard amb la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya el febrer de 1931, a la qual Dot hi assistí. Queden clar els ideals republicans i d'esquerres del jove Antoni Dot abans de la proclamació de la República i abans de la fundació del partit hegemònic: ERC. Per tant, resulta falsa la idea que Antoni Dot es sumà a ERC com qui «puja al carro guanyador» amb l'única finalitat de fer carrera política. Al llarg

del capítol, doncs, observarem el compromís que el jove Dot adoptà amb el republicanisme progressista, començant per la militància a la societat civil, a Concentració Republicana i finalment a la fundació d'un partit el qual no havia concorregut mai a les eleccions i que, per tant, era imprevisible fer-ne qualsevol estimació dels resultats electorals: quan va *pujar al carro*, aquest encara no era el guanyador. Evitem, doncs, posar els bous davant el carro, confondre les causes amb les conseqüències. Tanmateix, sí que és cert que a partir de l'acte de diputat que obtingué a 1932 va fer, almenys fins a 1939, carrera política.

A inicis de 1930 en Dot funda i dirigeix el setmanari *Acció Ciutadana*, l'òrgan d'expressió de Concentració Republicana, primer, i de la secció local d'Esquerra Republicana més tard. Seguint Pujiula, el setmanari fou, no gensmenys, el gran valedor de les eleccions municipals de l'abril de 1931, i en definitiva un dels grans promotors de l'arribada de la República a Olot. Els col·laboradors habituals eren afins a Concentració Republicana: Pla i Coral, Josep Pujol, Ramon Calm (publicava amb el pseudònim Demòfil), Gil Vidal...

La posició ideològica de joventut quedarà manifestada des de les pàgines d'*Acció Ciutadana*. Ferm defensor de la república, advocava per una organització federal d'aquesta, i socialment, de caràcter socialista: «Per tant la nostra decissió unànim davant l'oració que actualment és en voga de República? Monarquia? Ja no cal dir que és per República, i que aquesta, localitzada, dintre l'Estat Espanyol, en nom de la llibertat i la justícia, és de República Federal i Socialista»—es definia en un article publicat el 26 d'abril de 1930.⁵ Dos mesos abans, l'11 de febrer del mateix any, durant el parlament que adreçà al públic republicà en l'acte de commemoració del 57è aniversari de la Primera República, pronosticava que la solució «l·lògica i ràpida» d'alguns aspectes quedarien resolts amb la proclamació d'una república federal. Filosòficament es trobava influenciat pel teleologisme marxista sobre les etapes de la història: el jove Dot va adaptar l'estructura teleològica dels diferents estadis del marxisme al seu

³ *Revista d'Olot*, núm. 24 desembre 1927.

⁴ *Acció Ciutadana*, any I.

⁵ *Acció Ciutadana*, núm. 9, 26 abril 1930.

ideari republicà: «La història, essencialment reflex de la vida de cada dia, ens evidencia la lògica de l'evolució: del feudalisme a la monarquia, d'aquesta a la República, i de la República a un altre règim social que els temps no deixaran pas d'elaborar». En els inicis ideològics el jove Dot incorporava un fort contingut socialitzant al seu discurs polític. Aquesta és l'afirmació més contundent del seu ideari social: «No obstant sigui possible des de l'Estat democràtic arribar evolucionadament a la solució de molts problemes que ens afecten, precisa que no descuidem la nostra lluita en pro de les organitzacions obreres, de producció i de consum, ja que d'elles depèn exclusivament la necessària emancipació i per tant de que sigui possible eliminar les diferències de classe i establir sols la consideració d'ésser humà».⁶ Amb l'esdeveniment del temps restà de contingut la definició de socialisme del seu ideari entès com a doctrina marxista, per bé que s'enquadra dins el progressisme polític; nacionalment, sempre es mantingué com a federalista. L'Antoni Dot no va ser mai un separatista, ni en els temps de joventut. Per sobre de tot, va ser sempre un republicà i un demòcrata.

A l'estiu de 1930 va destinar pàgines de l'editorial a la qüestió obrera i social, fent una campanya de difusió i propaganda del cooperativisme obrer: «Ara el desig de la dignificació humana solament té un camí, que ens pot donar una prèvia solució i que és la clau que ha de dur-nos a un règim més perfecte: el cooperativisme, o sigui la col·laboració desinteressada de la nostra individualitat en tots els aspectes de la vida.» El tractament de la qüestió estava centrat en la vessant més teòrica, allunyada del sindicalista que treballa a peu de carrer. Antoni Dot no era un personatge amant de la dialèctica ni de l'eferescència popular; la seva habilitat va ser la inserció en els cercles culturals i polítics del moment, i les seves qualitats eren un bagatge cultural impropï d'un jove de 20 anys, un excel·lent redactor com a articulista i la inquietud per la situació política. En Dot era un home de despatx, tribuna i ploma. Continuant amb el cooperativisme, Dot argüia: «És natural que el desenrotllament social a

l'estil de l'Aliança Cooperativa Internacional no pot pas constituir la nostra màxima aspiració, no obstant el considerem molt profitós com a mitjà per a reduir tots els ordres socials a l'interés de la població productiva i eliminar els obstacles que no permeten el nostre desvetllament sentimental i conscient»⁷

Des d'aquest setmanari Dot mantingué una polèmica sobre l'apoliticisme i l'abstencionisme amb la Penya Llibertària, propera a la CNT: «Resulta ésser, avui, d'una argumentació insuficient, la sostinguda pretensió de diversos sectors obreristes, d'inhibir-se en absolut de l'acció política».⁸ La dialèctica es mantingué fins setmanes més tard, i Dot es va defensar amb un article titulat «Romanticisme obrer», del 19 d'abril de 1930, emprant un to més dur i agosarat: «Els nostres obrers fan, sense pensar-s'ho, el joc que més agrada a la burgesia, çó és, inhibir-se del govern del país, i per tant, deixar-la a ella completament lliure per a orientar els problemes econòmics, culturals i socials dels nostres municipis, províncies, regions i del mateix Estat, de la manera que més pugui contribuir a la defensa dels seus interessos, que tots sabem són gairebé sempre a base de l'explotació del treballador». Més endavant l'article finalitzava: «L'obrer, a més a més, és home, és ciutadà: no li pot ésser indiferent que l'ensenyament dels seus fills estigui monopolitzat per l'Església o sigui neutre; no li pot ésser indiferent que a la Universitat no hi arribin més que els fills dels rics o hi hagi camí per el talent, mancat de mitjans materials. Obrer ! T'és indiferent que els teus sindicats i les teves cooperatives i els teus periòdics visquin sempre amb l'amenaça del despotisme fet govern a que tinguin el dret a la vida assegurat fermament? No, no t'és indiferent. I com no t'ho és, has d'ésser polític». La contesta de la Penya Llibertària va ser l'exposició més fidel dels principis doctrinals de l'anarcosindicalisme: «El apoliticismo y la inhibición en material electoral (según nuestro entender) son vivos y palpitantes y no nos queda lugar a dudas, no podemos ni debemos aceptar hechos cuya naturaleza sea el ansia de domina-

⁶ *Acció Ciutadana*, núm. 35, 25 octubre 1930.

⁷ *Acció Ciutadana*, núm. 27, 30 agost 1930.

⁸ *Acció Ciutadana*, núm. 5, 29 març 1930.

13 març 1928

Carnet de periodista d'Antoni Dot,
com a redactor de la *Revista d'Olot*,
signat pel director Pere Aubert
i el redactor en cap Josep Maria Mir
Mas de Xexàs.

FDB

ción y explotación (...) Nuestra esencia económica revolucionaria consiste en que, mediante la acción directa del Sindicato, ha de hacerse innecesaria la del Estado, implicando como consecuencia de este apostulado, un nuevo orden social, opuesto totalmente al sistema que impera a todos los dominios de la política capitalista. Somos pues los que ansiando la igualdad de derechos individuales y la más completa libertad, queremos sustituir el capitalismo, por la acción ordenada de los Sindicatos y el Estado, por la independencia de las colectividades políticas y económicamente libres o solamente reinviculadas por su libre iniciativa y voluntad»

El juliol de 1930 es fundava la secció local de Palestra, on entre els fundadors es trobava Antoni Dot, així com Gil Vidal, Anton Planagumà, Sebastià Ortiz, Miquel Pagès i altres. Era una entitat juvenil fundada poc abans per Josep Maria Batista i Roca amb finalitats patriòtiques, conformant el republicanisme més catalanista dels anys a venir de la 2a República.⁹ La premsa del moment se'n va fer ressò, i *Acció Ciutadana* va publicar un article de l'aleshores primer president Joan Sabater i Vidal, on es sintetitzaven els principis fundacionals: «...La nostra organització anirem a única i exclusivament a posar les nostres energies i tota la nostra activitat al servei del noble i generós ideal de millorament de la nostra joventut en tots els aspectes, intel·lectual, moral, social

⁹ PUJULÀ, Jordi: *op.cit.*

Acció Ciutadana

setmanari republicà - d'esquerra catalana

solidaritat humana

LIBREM a "Acción Cooperativa", un comentari de Carrera, sobre la solidaritat humana.
És un sol fragment evidència la lògica i la necessària conveniència d'aquesta solidaritat.

Las cendres uniformes reunixen les races i les nacions perdudes en el temps.

Prenent el sentit de l'acció, en interès material, es el millor punt de partida per a secutar l'esperit de compenetració en un sentit ideal, l'extracte sintètic és tot un programa, respon a un principi, crítica i fi que forçosament han de reportar una vida ascendent en el camí vers la màxima perfecció possible de l'home.

Conseqüentment cal anul·lar la nostra negligència, en no preocupar-nos per judagar les condicions genèriques i específiques que ens interessen; negligència probablement fomentada en interès a mantenir l'absurda armonia de l'engastatge modern de la societat i la que fa que semblen simples aixis de país que actuen inconscientment.

Malgrat una cultura desconexa la relació que existeix entre els seus elaboradors i el conjunt de l'Univers, és impossible l'estabilització dels seus principis.

Solament d'una particular manera concepcional pot considerarse la humanitat com a centre de l'Univers. De tot, però, la humanitat n'és sols un significat complement.

I això així ho pot desconèixer.

Per tant podem, justificadament, combatre el fet de que s'interposi l'egoisme particular a la precisa regulació de la consciència col·lectiva.

Essencialment no existeix entre els homes cap diferenciació, és doncs en el mateix, la idea d'algua el sentit d'aquesta solidaritat natural per a atendre, exclusivament, a diverses posicions determinatives.

Ja el procés ideal, en tots els temps, acull l'existència d'algua necessitat. En tots els sistemes filosòfics es reconeix, i el fet esdevé la mateixa base dels sistemes, la igualtat de procedència i de finalitat humana.

Tant si la Humanitat la considerem, com a complement—no material—, com si la con-

3 gener 1931

Exemplar d'Acció Ciutadana,
setmanari republicà
d'esquerra catalana,
fundat per Antoni Dot.
BMV

i físic, amb la màxima intensitat possible. (...) Per això la nostra crida està adreçada a tots els joves; a tos els joves que estiguin d'acord amb aquesta generosa col·laboració i sentin el desig de perfeccionar la seva cultura i complir amb el deure primordial que té tot ciutadà de conèixer la seva Pàtria».¹⁰

Concentració Republicana era l'entitat que agrupava des de principis de segle el republicanisme federal de la ciutat. El líder i president n'era en Ramon Aubert i Cros (1892-1961), conegut popularment com *en Toc*, regidor republicà a l'Ajuntament d'Olot des de 1913. A finals de la dictadura de Primo de Rivera en Dot n'era el representant de la joventut, i en la renovació de la Junta Directiva del 3 de gener de 1931, encara abans de l'adveniment de la República, en Dot fou elegit secretari de l'entitat. Tenia 22 anys. La Junta Directiva de Concentració Republicana quedava constituïda de la següent manera: president, Ramon Aubert; vicepresident, Virgili del Caso; secretari, Antoni Dot Arxer; vicesecretari, Jacint Busquets; bibliotecari, Pelegrí Serrat; tresorer, Gaspar Capdevila; vocals, Lluís Joan, Josep Boïgas i Llorenç Camps.

El 1919 es fundava el Casal Català, que reunia els sectors catalanistes locals, ja fossin membres de la Lliga o bé republicans no adherits a Concentració Republicana. Durant la dictadura de Primo de Rivera restà tancat, reobrint-se a l'abril de 1930 sota el lideratge de Joan de Garganta. El novembre de 1930 es produí una gran escissió: el Casal Català es va adherir a Acció Catalana Republicana, de manera que accentuava el caràcter republicà i progressista de l'entitat, mentre que els membres de la Lliga se'n desvinculaven. Aleshores Dot exigeix la definició dels que havien sortit del Casal Català: «Hem de convenir, doncs, que l'actitud iniciada pels socis de Casal Català, que han propugnat, sense defallences, per la seva definició, respon, d'una manera digna, a l'exigència del moment; ara el que convé és que, els que n'han sortit per no estar-hi d'acord, ens exposin, clarament, el significat i el perquè del seu programa, ja que no voldríem creure'ls possessionats d'aquesta indecisió, que és la falta de mo-

¹⁰ *Acció Ciutadana*, núm. 1 25, 14 agost 1930.

ral, en aquests moments, políticament parlant, més indigne dels homes».¹¹ Per la seva banda, el president del Casal Català, Joan de Garganta, enviava la següent comunicació a Concentració Republicana: «Senyor President de la societat Concentració Republicana Democràtica - Ciutat -. Distingit ciutadà: Tinc l'honor de fer-vos assaber l'acord d'adherir-se a 'Acció Catalana'. Aquest fet ens col·loca en el lloc que correspon a la nostra ideologia, i com que això ens acosta a l'entitat de vostra digne presidència pel caràcter nacionalista republicà que aquesta té, creiem natural adreçar-vos en aquest moment una salutació afectuosa. En aquesta avinentesa m'és plaent de testimoniar-vos la meva consideració més distingida. Olot, 29 octubre de 1930. El President, Joan de Garganta».¹² El canvi dins el Casal Català propicià un acte de reconeixement al seu president, Joan de Garganta (1902-1973), de ben segur impulsor de la maniobra, amb l'assistència de membres de Concentració Republicana —el mateix Antoni Dot, el *mestre Calm*— i el Centre Obrer. La situació ja deixava entreveure la bona sintonia entre les tres entitats, base sobre la qual es gestà l'entesa electoral que arrasà en les eleccions del 12 d'abril de 1931.

L'onzè aniversari de la mort de Joan Déu i Ros, l'Antoni Dot li dedicà la portada i segona pàgina del número cinquanta d'*Acció Ciutadana* amb una ressenya biogràfica. L'article conclouïa amb l'admiració cap el gran líder republicà a Olot, tot llençant un avís a la classe política del moment: «La seva vida d'heroisme i els sacrificis que dignament acceptava, i que els hi ocasionava la permanència fidel al seu credo polític i humà, han fet que nosaltres l'admiréssim i el poséssim de contrast amb moltíssims que de la política en fan una cosa cotitzable.»¹³ Tot i aquest escrit d'elogi a Joan Déu, la veritat és que en Dot no va arribar a conèixer mai en Joan Déu, ja que quan aquest morí l'Antoni era tot just un marrec d'onze anys. L'execució dels sublevats de Jaca, els capitans Galán i García Hernández, despertà una campanya de solidari-

¹¹ *Acció Ciutadana*, núm. 38, 15 novembre 1930.

¹² *Acció Ciutadana*, núm. 37, 8 novembre 1930.

¹³ *Acció Ciutadana*, núm. 50, 7 desembre 1930.

tat arreu del país. A Concentració Republicana es recapità fons en auxili de les famílies dels dos afusellats, que aleshores eren tractats d'herois republicans. Antoni Dot hi féu un donatiu de 3 pessetes, la mateixa xifra que Ramon Aubert i Ramon Calm.

L'11 de febrer de 1931, diada commemorativa de la I República, Concentració Republicana i Acció Catalana Republicana van celebrar un acte plegats. Antoni Dot féu un dels tres parlaments de Concentració Republicana; els altres dos foren a càrrec de Virgili del Caso i Pelegrí Serrat. Per ACR parlaren Salvador Blanc i Esteve Hostench.

Al cap d'un mes, els dies 17, 18 i 19 de març de 1931, Antoni Dot assistí a la Conferència d'Esquerres Catalanes, on es fundà Esquerra Republicana de Catalunya. Més endavant tractarem a bastament la qüestió. Poc abans, el 14 de març de 1931, en Dot publicava un article a *Acció Ciutadana* titulat «Sobre els pròxims esdeveniments polítics», on a més de desconfiar del Centre Constitucional, exigia un canvi total de règim, comptant amb el suport dels grups obrers: «De totes maneres, precisa sempre l'ajut del poble i aquesta vegada el considerem segur, principalment per part dels obrers, que són els primers interessats en fer que s'acabi tota la farsa actual». A Olot la convocatòria d'unes eleccions municipals va accelerar els contactes entre les forces d'esquerra de la ciutat. *Acció Ciutadana* publicava al capdamunt de la portada del dia 21 de març: «Avui a la nit, en el Casal Català, s'hi celebrà una Reunió General extraordinària amb motiu de la coalició d'esquerres en les properes eleccions, i demà, diumenge, a la tarda, una altra a Concentració Republicana, sobre la mateixa qüestió». El resultat final va ser l'anunci el 28 de març de 1931 de la formació d'una coalició entre Concentració Republicana, el Casal Català i El Centre Obrer. Per la Concentració Republicana es van presentar, segons el districte, Ramon Calm i Clota, Joan Iglesias i Albert, Ramon Pujol i Boix, i Ramon Aubert i Cros. Pel Centre Català ho feien Joan de Garganta i Fàbrega, Salvador Blanc i Sadurní, i Xavier Piera i Prats. Finalment, pel Centre Obrer ho van fer Gil Vidal i Forja, Josep Vinyeta i Urgell, Pere Ortiz i Rodríguez, i Enric Boix i Goig. Tots els candidats d'aquesta candidatura van sortir elegits: tots

11 al Consistori. L'èxit va ser rotund, indiscutible. La República també arribava a Olot. El dia abans de les eleccions Antoni Dot publicava un article a l'editorial titulat «El camí de la dignitat», on s'adreçava als electors amb un discurs maniqueu a votar la candidatura d'esquerres: «El triomf de les dretes no representa res més que la continuació de la història vergonyant d'Espanya, que tots havem pogut conèixer durant aquests últims vuit anys: Premi a la delació, càstig als homes dignes, explotació a les caixes municipals, confinaments, etc. (...) En canvi el triomf de les esquerres representa obrir unes finestres de cara al món, el sanejament de les economies municipals i estatals, obligant, si és precís, al retorn de les quantitats malversades del peculi particular dels malversadors, reconeixement i acatació als drets de l'home, llibertat de consciència, per tant, i consideració a les voluntats individuals, dret del poble a nominar els seus representants, i estructuració legislativa decretada pel mateix poble, etc. La tria, per tant, no és pas gens difícil. A una banda hi ha la consciència de suministrar injustícies; a l'altra la suprema voluntat de la justícia que vol fer la seva via sense mires convencionals. (...) Ciutadà, pensa amb la teva obligació. Pensa amb els teus fills, i amb l'acusació que aquests podrien fer-te si no obres conseqüentment»

Antoni Dot no va ser inclòs en la candidatura de la coalició. Tenia només 22 anys, mentre que a gran part de la resta els avalava una trajectòria de llarg recorregut. Tot i això no restà aliè a la coalició ni a la campanya electoral: va ser l'encarregat de la Comissió Central, l'organisme unitari acordat per les tres entitats per tal d'organitzar la campanya electoral i coordinar la candidatura. En la presentació de la candidatura que va tenir lloc a la sala d'actes del Centre Obrer el primer d'abril de 1931, Antoni Dot va ser qui obrí l'acte, parlant primer en nom de la Comissió Central; seguidament publicà per primera vegada els noms de les persones que formaven la candidatura, i finalment va excusar l'assistència de Ramon Calm, que no pogué assistir a l'acte.¹⁴ La presentació va ser un èxit de públic, i després del parlament final de Joan de Gargan-

¹⁴ *Acció Ciutadana*, núm. 57, 4 abril 1931.

ta, els candidats van ser llargament ovacionats. La candidatura Republicana-Obrera-Catalanista era rebuda amb gran entusiasme arreu de la ciutat.

La crònica de la jornada electoral del diumenge 12 del setmanari *Acció Ciutadana* recull l'eufòria de les esquerres republicanes viscuda aquell dia: «La nota característica de la jornada del diumenge fou l'entusiasme que es manifestava per arreu a favor de la candidatura d'esquerra. En totes les societats de la coalició hi havia un ambient d'optimisme grandios, precursors de la victòria de la tarda. Els col·legis es vegeren concorreguts durant tot el dia per grans masses d'un públic fervorós, que intentava esbrinar el descabdellament de l'elecció. Quan aquest públic obirava algun dels nostres candidats, tot seguit el feia objecte de demostracions de simpatia; molts foren felicitats per endavant, donant per descomptat el triomf. En canvi, la fredor més gran regnava en el camp enemic. Als candidats de la U.M.N. se'ls veia sempre sols i amb cara de pomes agres. Davant la impossibilitat de comprar vots, degut a la vigilància de que eren objecte, cap a mig matí no tingueren altre remei que plegar-se de braços. Tothom els havia abandonat, fins la guàrdia civil. I ja se sap que agesta gent, quan els manca l'ajut de la força armada, ja no saben per quin cantó tirar. (...) Des de quarts de sis de la tarda una gentada omplenà les entitats de la coalició, àvida de saber els resultats de tots els districtes. A mesura que aquells arribaven i eren apuntats a les piçarres, el públic es desbordava d'entusiasme i rebia les dades amb gran aplaudiments. Ben prompte pogué comprovar-se d'una manera certa, l'esclatant victòria de la coalició d'esquerres. Era, ben bé, allò que se'n diu un triomf a tota línia. Havíem tret tots onze candidats, tots onze per majories, tots onze per una diferència enorme de vots per sobre les altres candidatures. El bon nom d'Olot estava salvat.»¹⁵

A mitja tarda del dimarts 14 arribava a Olot la notícia de la proclamació de la República. La multitud s'aplegà espontàniament davant la Casa de la Vila, i davant la situació, els regidors Ramon Aubert i Joan de Garganta van

convocar una manifestació popular fins a la plaça del Palau, on hi havia la casa natal de Joan Déu i Ros. Durant la manifestació pels carrers del centre de la ciutat es van sentir visques a la República Catalana, a la Federal Espanyola i a Francesc Macià, així com tocs de *La Marsellesa*. La marxa, que anava amb banderes republicanes i catalanes, es parà davant la casa de Joan Déu a la plaça del Palau, on hi hagué un breu parlament de Ramon Aubert, i posteriorment es guardà un minut de silenci. Al final de la manifestació, novament davant la Casa de la Ciutat, s'hissaren la bandera catalana i republicana, amb emotius parlaments molt ovacionats de Ramon Aubert i Joan de Garganta.

El dimecres 15 a les tres de la tarda es constituí el nou consistori, format pels onze regidors de la candidatura d'esquerres. Tot i que el candidat més votat fou Ramon Aubert, serà elegit alcalde Joan de Garganta, probablement a causa del seu prestigi. ¶

¹⁵ *Acció Ciutadana*, núm. 59, 18 abril 1931.

Barcelona, 18 març 1931

Mesa de presidència de la Conferència d'Esquerres Catalanes.

D'esquerra a dreta s'hi pot apreciar: Miquel Santaló,

Ernest Ventós, Francesc Macià, Joan Casanovas,

Ricard Palacín, Josep Andreu i Abelló i Joan Lluís Pujol i Font.

GABRIEL CASAS / ANC-FONS CASAS

El partit

4

Esquerra Republicana de Catalunya era un partit heterogeni i heterodox, fundat el febrer de 1931, que es convertí en el partit hegemònic durant la II República. Ideològicament conciliava catalanisme i republicanisme; era un partit d'esquerres amb un programa social obrerista, però no era un partit marxista. Des del punt de vista nacional, era nacionalista, però no separatista, tot i que integrava un sector —Estat Català— obertament independentista.

En el segon tram de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) es van multiplicar els actes en contra del règim. Aquest, progressivament, va anar perdent el suport de l'exèrcit i la corona, de manera que el dictador va abandonar el poder el 29 de gener de 1931. Els curts governs de Berenguer i Aznar van deixar com a resultat la convocatòria d'eleccions municipals pel 12 d'abril de 1931 amb la finalitat de guanyar-se el suport de l'opinió pública. Els partits d'esquerra i catalanistes s'estaven organitzant, i l'estiu abans es firmava el Pacte de Sant Sebastià, segons el qual els grups republicans, socialistes i catalanistes es comprometien a una acció conjunta i a la formació d'un Govern Provisional sota un programa comú.

El naixement d'ERC fou a conseqüència de la celebració de la Conferència d'Esquerres Catalanes, impulsada pel grup de *L'Opinió* i amb la finalitat de fundar un partit reformista i socialdemòcrata, optant definitivament per l'estratègia electoral. Tot i les reticències inicials de diferents grups a participar en aquesta conferència, l'arribada de Francesc Macià la va catapultar, de manera que fou convocada pels dies 17, 18 i 19 de març de 1931, ja que el 21 començava el període electoral. En aquesta Conferència s'intentava la constitució d'un nou partit polític amb una certa homogeneïtat, que prengué el nom d'Esquerra Republicana de Catalunya. Segons els testimonis de l'època,¹ Antoni Dot fou present en la Conferència d'Esquerres Catalanes, de manera que participà, amb només 22 anys, en la fundació d'ERC, segurament ho féu en re-

¹ CULLA I CLARA, Joan B.: *Joan Casanelles I Ibarz (1904-1986): Memòries I Biografia*. Ajuntament de Barcelona, 1991.

Circa 1932

Retrat d'Antoni Dot.

FDB

presentació de l'entitat Concentració Republicana d'Olot. L'altre garrotxí present en la fundació d'ERC va ser Calm. Com que només disposem de la informació del primer cognom, entenem que es tracta de l'olotí Ramon Calm i Clota, conegut popularment per «el mestre Calm», i no de Josep Calm i Aulinas, afiliat a ERC des de 1931, alcalde de Sant Feliu de Pallerols arran del triomf del Front d'Esquerres de febrer de 1936 i posteriorment afusellat per la repressió franquista el 28 de juliol de 1939.

A grans trets el partit estava format per 4 grans grups. El primer era les persones agrupades entorn del grup de *L'Opinió*, nom que venia donat per una publicació que va aparèixer per primera vegada el febrer de 1928. El seu objectiu era la lluita contra la dictadura de Primo de Rivera; políticament eren republicans d'esquerra. Els membres més destacats eren Joan Casanovas, Joan Lluhi i Vallescà i Antoni Xirau, entre d'altres. Estat Català era una organització separatista encapçalada per Francesc Macià, personatge que esdevingué símbol del nacionalisme català a la fi de la dictadura de Primo de Rivera, que comptava amb el suport de figures com Ventura Gassol o Jaume Aiguader, formant el segon gran grup que integrà més tard ERC. El tercer corrent era aquell que procedia del Partit Republicà Català, partit lligat a l'obrerisme i a l'associacionisme rabassaire, dirigit per Lluís Companys. Finalment hi havia els centres republicans i catalanistes escampats per tot el país. És aquí on cal situar la Concentració Republicana d'Olot amb el jove Antoni Dot, així com altres entitats gironines controlades per Irla, Puig Pujades o Santaló.

El nou partit acordà presentar-se a les eleccions municipals convocades pel 12 d'abril de 1931, només tres setmanes més tard de la fundació del partit. A Barcelona ho feia conjuntament amb la Unió Socialista de Catalunya; a la majoria de municipis es presentava amb una candidatura d'aliances republicanes, i en el cas d'Olot, ho feia amb el Casal Català de Joan de Garganta i el Centre Obrer. Esquerra guanyà les eleccions municipals i a partir d'aquest moment es convertí en el partit majoritari i hegemònic a Catalunya fins a la fi de la Guerra Civil.

Les claus d'aquest èxit les hem de cercar en diversos punts. Primer, en la mateixa estructuració de partit, es-

sent la única alternativa republicana i capaç d'atreure el vot d'un amplí ventall social, des de l'intel·lectualitat progressista fins al vot obrer sindicat a la CNT. En segon lloc, pel carisma del seu líder i president Francesc Macià. I en tercer lloc, per l'assistència de diverses entitats a la Conferència d'Esquerres Catalanes i posteriorment adherides a ERC. Seguint la tesi d'Anna Sallés,² tota la riquesa política i ideològica continguda en la diversitat de centres i casals republicans i catalanistes dispersats arreu de Catalunya i de totes les barriades de Barcelona, no havia confluït mai en un tronc únic. Per primera vegada ERC recull com a base tot aquest conglomerat popular que articulava indistintament catalanisme i republicanisme a peu de carrer. Precisament aquest fet portava a la forta implantació del partit per arreu de la geografia catalana. Només d'aquesta manera es comprèn la victòria d'un nou partit que s'havia fundat just tres setmanes abans de les eleccions; no es tractava d'una candidatura o coalició electoral, sinó d'un projecte polític de llarg recorregut que es va materialitzar en les sigles d'ERC.

Després dels èxits electorals en les municipals legislatives, el partit celebrà el seu 1r Congrés Nacional Ordinari els dies 13 i 14 de febrer de 1932, tal com marcaven els estatuts d'ERC, que tingué lloc al Palau de Congressos i als locals del CADCI de Barcelona. S'elegí un nou Comitè Executiu Central segons la següent manera: 3 representants de cada Federació elegits en vot secret per la mateixa Federació, i 15 membres elegits directament pel Congrés. Si Dot participà en la fundació d'ERC al març de 1931, ara sortí elegit membre del Comitè Executiu per elecció del Congrés Nacional amb 671 vots. Els 3 membres elegits per la Federació de Girona van ser Pere Cerezo, Xavier Casadamunt i Josep Puig i Pujades. Francesc Macià en sortí elegit president per aclamació, i els membres més votats van ser la vella guàrdia: Companys, Gassol i Aiguader, amb 1373, 1151 i 1669 vots respectivament. Ras i curt: Antoni Dot formava part de l'òrgan de màxima direcció del partit. 🍀

² SALLÉS, Anna: *Quan Catalunya era d'Esquerra*. Llibres de l'abast, Edicions 62, 1986, pàg. 11.

Olot, 31 juliol 1932

Visita de Francesc Macià a la Cooperació Fabril. A més d'Antoni Dot s'hi poden apreciar, darrera Francesc Macià: Claudi Ametlla, governador civil de Girona; el comandant Enric Pérez Farràs; Josep Irla, comissari de la Generalitat a Girona; Joan Alavedra, secretari del president Macià i Miquel Santaló, alcalde de Girona.

ANC-FONS FRANCESC MACIÀ

De Concentració Republicana al Parlament

5

Poc després de les eleccions municipals, Concentració Republicana s'adhereix formalment a Esquerra Republicana de Catalunya, de manera que els militants de l'entitat olotina també ho eren del partit.

A la comarca van proliferar la fundació de diferents entitats i sindicats republicans, sovint lligats a ERC. És el cas de Sant Feliu de Pallerols, on es fundà el Bloc Republicà Federal el 15 de juny de 1931. En la inauguració hi prengué la paraula Antoni Dot en representació de Concentració Republicana, així com Miquel Pagès per part del Casal Català. Finalment també ho féu l'alcalde d'Olot, Joan de Garganta. Els tres no van viatjar sols, sinó que es va organitzar un autocar des d'Olot per assistir als parlaments i acompanyar als oradors. Sant Feliu de Pallerols era un municipi de 1.700 habitants on el consistori municipal es trobava encapçalat per Joan Banti i Sentena, de la Lliga. Durant el primer període de la República la candidatura d'Esquerra no aconseguia més de 200 vots; després de les eleccions del Front d'Esquerres del febrer de 1936 l'Ajuntament passà a mans de Josep Calm, que havia estat membre del Bloc Republicà.

El context polític es mantenia a l'entorn de l'elaboració d'un Estatut d'Autonomia favorable a Catalunya, així com de la campanya electoral per les eleccions a Corts constituents que s'havien de celebrar el 28 de juny. El 24 de juliol de 1931 Antoni Dot també adreçà un parlament a Sant Jaume de Llierca en motiu de la inauguració del Casal Republicà d'aquest poble, on també parlaren Joan de Garganta, Miquel Pagès i Xavier Piera. Aquests mateixos el diumenge 26 van fer un acte polític a Santa Pau. El primer a parlar van ser Antoni Dot. El discurs girà a l'entorn de l'Estatut de Catalunya, fent-ne un gran elogi i convidant a votar afirmativament en el referèndum del 2 d'agost. Segons Dot, les llibertats de Catalunya estaven incloses dins l'Estatut, el qual, a més d'ésser la veu del poble, resumia totes les seves aspiracions. Igualment, va defensar que la República era una garantia per tots els pobles de l'Estat espanyol i que aquesta reconeixeria la personalitat del poble català. Segons Dot, l'Estatut portaria avantatge en l'ensenyament, les finances, l'ordre públic i al-

Barcelona, 1 octubre 1932

1r Congrés Extraordinari d'Esquerra celebrat al Palau de la Metal·lúrgia de Montjuïc.

A la taula presidencial, d'esquerra a dreta: Jaume Aiguader, Manuel Galès, Ernest Ventós, Maria Teresa Gibert, x, Lluís Companys, Francesc Macià, Joan Casanovas, Nicolau Battestini, Martí Rouret, Joan Tauler i x. A la fila posterior, d'esquerra a dreta: Josep Puig i Pujades, Antoni Dot, Pere Cerezo i mig tapat, Xavier Casademunt.

Drets al fons: Josep Dencàs i Lluís Bru.

JOSEP MARIA SEGARRA - LLUÍS TORRENTS / AHCB

tres camps. Finalment, va citar el president Macià com a exemple a seguir. Una setmana més tard, fou el torn d'Argelaguer en un acte de propaganda republicana, on parlaren Dot, Joan de Garganta i Miquel Pagès.

A la tardor de 1931 s'inaugurava el Centre d'Unió Republicana de Sant Privat d'en Bas, on hi hagué el parlament d'Antoni Dot, Ramon Calm, Xavier Piera, Miquel Pagès i Joan de Garganta. Fins a la tardor de 1931, Antoni Dot va fer un parlament en tots els casals republicans que es van obrir a la comarca d'ençà la proclamació de la República. No era, doncs, en cap cas, una figura desconeguda pels republicans de la comarca. Posteriorment amb l'acta de diputat Antoni Dot va ser el representant d'aquestes entitats, així com el delegat d'algunes d'aquestes al III Congrés Nacional d'ERC que es va celebrar el maig de 1936. Dot també farà més tard diferents parlaments a la ciutat d'Olot, sobretot després de ser elegit membre del Comitè Executiu d'ERC, així com mitings per arreu de la comarca. Un bon exemple en va ser el 14 d'abril de 1932: a les onze del matí parlament a Sant Jaume de Llierca per commemorar el primer aniversari de la República; a les tres de la tarda un acte d'afirmació d'ERC a Les Preses; i finalment a dos quarts de nou del vespre parlament a l'Hotel de l'Estrella a Olot durant un sopar de germanor de Concentració Republicana. El 17 d'abril també participà en un míting a Montagut per la inauguració del Centre Republicà de Montagut, així com el discurs a Olot amb la rebuda que se li oferí al President Francesc Macià. A tot això cal sumar-hi els mitings de la companya electoral de 1932 i la participació en diferents revistes on havia col·laborat o a on encara continuava escrivint, a més de dirigir *Acció Ciutadana*. De ben segur que els electors de la comarca recordaven el nom d'Antoni Dot i Arxer quan aquest fou inclòs a la candidatura d'ERC per a les eleccions al Parlament català de 1932.

Des d'*Acció Ciutadana* en Dot exigia no diluir les aspiracions que va generar l'adveniment de la República, tant a nivell individual com col·lectiu. Antoni Dot considerava una traïció tota possible renúncia a les expectatives creades. Cal entendre aquestes paraules dins el context d'elaboració de la Constitució espanyola, intentant cre-

ar pressió mediàtica per aprovar una constitució federal i progressista. Amb les eleccions a Corts de 1931 Dot novament inicià una campanya des del setmanari a favor de la candidatura d'esquerres i on es perfila el seu discurs polític: «Per a obtenir-ho manca, com dèiem, l'esforç unànim del poble per portar al govern, aquells homes que no vacil·lin a castigar els culpables i estiguin capacitats per decretar: la laicització de l'ensenyament, únic mitjà per reduir la limitació intel·lectual; per a imposar el respecte a la llibertat individual, única assegurança a la llibertat col·lectiva; i per a regularitzar socialment la producció del camp i de les fàbriques, únic camí per establir la justícia i el benestar que aspirem».¹

La temàtica dels articles d'Antoni Dot és variada: des de la situació política fins al cooperativisme obrer. A juliol de 1931 iniciarà una nova polèmica: l'ensenyament. Concretament defensarà la laicització de l'ensenyament i s'oposarà fermament a les subvencions escolars que s'atorgaven als Escolapis. Aquestes posicions l'enfrontaran, a més de les escoles religioses d'Olot, amb la premsa catòlica i conservadora de la ciutat (*El Deber* i *La Tradició Catalana*) així com a sectors influents de la ciutat. A més, com a futur diputat al Parlament de Catalunya s'encarregarà de portar les tramitacions que van permetre crear un Institut de Batxillerat a Olot, de manera que posava fi al monopoli del Batxillerat que havien ostentat fins aleshores els pares escolapis. La polèmica s'iniciava el 25 de setembre de 1931, quan un decret del Govern de la República va permetre la creació de Col·legis Municipals de Segona Ensenyança sota la titularitat de l'Ajuntament. El Consistori republicà olotí s'acollí a aquesta llei. Les classes no es van iniciar fins el 4 d'octubre de 1932 amb una vuitantena d'alumnes. El curs següent esdevindria Institut, situat a l'antic convent del Carme. El debat periodístic s'iniciava l'11 de juliol de 1931 quan Dot va publicar: «Però no solament això el que manca, sinó que és precís ordenar solucions complementàries, com són: ensenyament gratuït i obligatori, disposicions convenientes per a adecentar la vida econòmica dels que hi hagin de con-

¹ *Acció Ciutadana* núm. 68, 20 juny 1931.

còrrer». L'article «La cultura és el guiatge dels pobles»² va elevar el to de la polèmica: «Solament la manca de cultura fa que els pobles fiïn encara el seu benestar a la providència. Hi ha, naturalment, per un determinat sector de la societat, un gran interès en expandir un ensenyament que com a norma moral bàsica advoca per la caritat i la resignació. En una societat mitjanament humana, ja no pot existir-hi la caritat, i la resignació és un insult al sentit de perfecció. (...) Un exemple d'això el tenim ara mateix amb la mobilització de forces reaccionàries promoguda pels directores del col·legi religiós de segon ensenyament d'aquesta ciutat. Per una arbitrària disposició governamental els alumnes d'aquest col·legi no tenien cap garantia de la solvència pedagògica dels seus professors. Ademés no passaven de mitja dotzena els que cursaven els estudis en el caràcter de gratuïtat.» A febrer de 1932 Dot tornava a la càrrega: «Nosaltres hem de vogar, i és una obligació imperiosa nostra, per a obtenir una escola de qualitat, això és, que respongui a una bona base científica i que l'empenyi l'interés d'establir una convivència digna. Laïcitzar l'ensenyament equival a obtenir-ho.»³ En Dot sabia de primera mà quins eren els mètodes pedagògics de les Escoles Pies dels quals divergia i criticava públicament, ja que hi cursà els estudis primaris i el batxiller. La polèmica es reobrirà de nou amb l'obertura del Col·legi Municipal durant el curs 1932-1933.

La trajectòria política de Dot donarà un salt qualitatiu al febrer de 1932. Tal com marcaven els estatuts d'Esquerra Republicana acordats a la seva fundació durant la Conferència d'Esquerres Catalanes que s'havia celebrat un any abans, el mes de febrer s'havia de celebrar el I Congrés Nacional. Abans de la celebració, Antoni Dot va ser nomenat l'únic delegat comarcal per assistir-hi en nom de Concentració Republicana d'Olot i els diversos centres republicans i sindicats agrícoles que hi havia per la comarca: el Centre Republicà Federal de les Planes, la Unió Republicana Democràtica de Montagut, el Centre Radical Socialista de Santa Pau, la Unió Republicana de

les Preses, Concentració Republicana de Sant Joan les Fonts, el Casal Català de Sant Jaume de Llierca, el Centre Republicà Federal de Sant Esteve de Llémana, el Centre Agrícola Republicà Federal de Sant Privat de Bas, el Bloc Republicà Federal de Sant Feliu de Pallerols, el Centre Republicà de Sant Esteve de Bas, el Centre Republicà Federal d'Argelaguer, el Centre Republicà Federal Agrícola de la Cot, el Centre Republicà Federal de Masnou d'Olot i el Centre Republicà Federal Agrícola de Beget. Antoni Dot va ser elegit, amb 671 vots, membre del Comitè Executiu Central per votació directe dels delegats assistents al Congrés, que representaven a 600 entitats i a 45.000 militants. A finals de mes de febrer Antoni Dot oferí una conferència al local de Concentració Republicana explicant la celebració del Congrés i els principis acordats durant la seva celebració.

En el camp de l'art, Antoni Dot va ser vicepresident de la Sala Vayreda, una sala d'exposicions d'art olotina. L'assemblea de socis va acordar la següent direcció: president, Josep Munteis; vicepresident, Antoni Dot; secretari, Raimond Vayreda, vicesecretari, Josep Pujol, tresorer, Sebastià Ortiz; vocals, Bartomeu Mas, Miquel Andorra, Vicens Solé i Pere Jutglar.

Francesc Macià visità Olot com a president de la Generalitat un cop. Va ser el 31 de juliol de 1932. L'agenda del dia era la següent: benvinguda al President a la plaça Clarà a les 11; míting al teatre de l'Ideal Park i gran dinar de germanor als paratges de Font Moixina. L'expectació creada va ser enorme, i la ciutat s'engalanà per rebre «l'Avi». Antoni Dot encapçalà la comitiva que l'esperà a Sant Feliu de Pallerols; en el moment de la rebuda, la neboda d'Antoni Dot, Aurèlia Figueras Dot, li féu entrega d'un ram de flors. En Dot va tenir el privilegi d'arribar juntament amb el President a la plaça Clarà, de manera que va poder gaudir de l'impressionant benvinguda que la vila d'Olot i comarca dedicà al president Macià. Segons la premsa, hi havia més de trenta pancartes i banderes, i fins i tot s'aixecà un arc a l'entrada del carrer Primer de Maig que posava «Olot al President de Catalunya». A les dotze tingué lloc el míting a l'Ideal Park, situat a la plaça Major: *Acció Ciutadana* calculà aleshores que hi van as-

2 *Acció Ciutadana* núm. 84, 17 octubre 1931.

3 *Acció Ciutadana*. Any III núm. C.

Febrer 1932

Formulari del 1r Congrés
Nacional d'Esquerra.

Fitxa d'acreditació d'Antoni Dot com
a delegat representant
de Concentració Republicana d'Olot.

AMTM

FORMULARI DEL 1r CONGRÉS NACIONAL DE L'ESQUERRA REPUBLICANA D'ESPAÑA
FORMULARIO Nº 211

NOME... Olot

DIRECCIÓ... Concentració Republicana

Nº DE SOCIETAT... 176

EDAT... 2

DELEGAT DE LA COMISSIÓ LOCAL... Antoni Dot

sistir 3.500 persones. A la taula dels ponents hi havia Antoni Dot, que parlà amb nom del Comitè Executiu Central d'Esquerra Republicana, i que ho va fer després de Ramon Aubert i abans de Josep Irla, Miquel Santaló i finalment del president Macià. El discurs de Dot tractà sobre el programa polític del partit.

El 20 de novembre de 1932 es convocaven per primera vegada a la història contemporània del país eleccions al Parlament de Catalunya. Catalunya recuperava, 218 anys després i mercès a l'obra republicana, l'autogovern i les institucions pròpies que li van ser anihilades amb la derrota a la Guerra de Successió. Serà la primera i única vegada que es convocaran eleccions al Parlament de Catalunya durant la República; l'esclat de la Guerra Civil a l'estiu de 1936 va impedir la celebració d'unes eleccions, de manera que les següents hauran d'esperar fins a 1980. Així doncs, els diputats elegits al Parlament de Catalunya ho seran fins a 1980, o bé, com el cas d'Antoni Dot –majoritàriament— fins a la seva mort. Per aquest motiu Antoni Dot va ser sempre el diputat més jove del Parlament de Catalunya, així com secretari, ja que esdevingué l'únic càrrec de la Mesa del Parlament que no va ser rellevat ni reelegit. Antoni Dot morí a 1972 com a diputat i secretari del Parlament de Catalunya.

El 1r Congrés Nacional Extraordinari d'Esquerra Republicana, celebrat els dies 1 i 2 d'octubre de 1932 al Palau de la Metal·lúrgia de Barcelona, va acordar que el partit es presentaria en solitari a les eleccions, si bé amb coalició amb la Unió Socialista de Catalunya a les circumscripcions electorals de Barcelona-ciutat, Barcelona-circumscripció i amb el Partit Autònom i la USC a Tarragona. Durant la campanya electoral, Esquerra patrimonialitzà com a

obra pròpia, atorgant-se'n els mèrits, tant l'adveniment de la República com l'aprovació de l'Estatut de Catalunya, que va ser refrendat positivament pels catalans amb un 99,26% de vots afirmatius. Els lemes electorals en són una bona mostra, donant l'aparença que el partit s'estava emborratxant d'autocomplaença: «Catalunya deu a l'Esquerra la República i l'Estatut», «Solzament els homes d'Esquerra Republicana podem fer complir les lleis de la República», «Els postres parlamentaris mereixen l'agraïment dels catalans», «L'Esquerra ha donat a Catalunya el règim autonòmic». Aquestes consignes van calar a la societat, de manera que la capitalització de l'aprovació de l'Estatut es va traduir en els bons resultats a les eleccions del 20 de novembre de 1932. Si en les eleccions de 1931 l'aval del partit era el carisma i prestigi de Francesc Macià, en aquestes eleccions de 1932 l'aval va ser l'Estatut, sense manllevar la figura del president Macià. Igualment, el missatge durant la campanya de 1932 era que només ERC podia consolidar el projecte autonòmic i gestionar el nou Estatut.

A l'Ajuntament d'Olot les bones vibracions que havien tingut el Casal Català, adherit a Acció Catalana Republicana, i Concentració Republicana d'Esquerra Republicana, es van anar perdent. Tot i això, la figura de Joan de Garganta, alcalde fins aleshores, va restar aliena a les picabaralles entre uns i altres. Una vegada determinats que els dos partits es presentarien per separat a les eleccions del Parlament, van passar a competir electoralment. Aleshores els d'Acció Catalana es queixaven de les crítiques que rebien per part dels membres d'ERC: els acusaven de poc o gens republicans. Segons *La Ciutat d'Olot*, setmanari portaveu del Casal Català, Ramon Aubert va afirmar durant un míting a Les Preses que els membres d'ACR no eren ni havien estat mai republicans. Així mateix, el setmanari catalanista-republicà publicava que Antoni Dot els negà la condició de republicans, així com acusava a Joan de Garganta de poc liberal i perseguidor del laïcisme. Conseqüentment el setmanari es defensà amb les crítiques oportunes cap a ERC i els seus membres. Després de les eleccions el setmanari *La Ciutat d'Olot* criticava extensament el diputat Antoni Dot pel

traspàs a l'Estat del Col·legi Municipal de Segona Ensenyança, tema que tractarem més endavant.

A l'hora de confeccionar la candidatura per les eleccions al Parlament, un candidat amb possibilitats de ser elegit havia d'ésser d'Olot. El líder dels republicans a Olot era indiscutiblement en Ramon Aubert, seguidament de'n Ramon Calm. Per tant, si les llistes electorals s'haguessin fet seguint estrictament la jerarquia del republicanisme a Olot, l'elegit hagués estat, sense cap mena de dubte, en Ramon Aubert, *en Toc*. Finalment, com és prou sabut, el candidat d'Esquerra Republicana d'Olot a la circumscripció de Girona fou Antoni Dot. Les fonts orals⁴ contenen que «un de lletra abans que un fuster». En Ramon Aubert era carismàtic dins els republicans d'Olot; era un polític de carrer que exercia la professió de fuster. Declinà ser el candidat ja que pensava que el seu perfil polític no s'adequava a les exigències d'un diputat. Per això van elegir un noi amb formació cultural i amb unes qualitats més apropiades per un polític de cambra: en Dot era un polític de despatx, tribuna, i sobretot, ploma. Tanmateix, en Ramon Aubert acabava de ser nomenant alcalde de la ciutat d'Olot després de la dimissió de Joan de Garganta i, per tant, les seves aspiracions polítiques es trobaven satisfetes. El *mestre Calm*, per la seva banda, estava arrelat a la ciutat amb una llarga trajectòria com a mestre, i de ben segur l'acta de diputat hagués estroncat aquest recorregut professional. Així, l'elegit per la ciutat d'Olot va ser un jove comptable de la Cooperació Fabril amb grans aspiracions i que tenia tota una carrera per endavant.

L'elecció de Dot com a candidat a les eleccions també s'explica pels seus mèrits. És a dir, no cal entendre la presència de Dot a la candidatura de Girona circumscricció per la indisposició d'altres republicans d'Olot. Tot i la seva joventut, en Dot tenia un currículum que per si mateix podia avalar a qualsevol candidat al Parlament. A més de trobar-se plenament inserit en diferents cercles cívics i culturals d'Olot, en Dot era secretari de Concen-

4 Entrevista a Josep Canal i Alberola, republicà nascut a Olot l'any 1917. 1 agost 2008.

Febrer 1932

Formulari del 1r Congrés Nacional
d'Esquerra. Fitxa d'acreditació d'Antoni
Dot com a delegat representant del
Centre Radical Socialista de Santa Pau.

AMTM

PRIMER CONGRÉS NACIONAL DE L'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA
INSCRIPCIÓ DE 316

LLOC: Santa Pau
PROVINÇA DE GIRONA
MUNICI: Sant Rafael de Cardener

NO DE SIGLES 101 NO DE VOTS 4 CÒPIA 10 FOLIETS

DELEGATS A LA REPRESENTACIÓ DE DETA LOCALS:
LLOC: Antoni Dot, H. Xicó

SUBIRAT -
APORTACIONS -

tració Republicana, havia assistit a la fundació d'ERC, era fundador i director del setmanari republicà més important als inicis de la II República així com col·laborador habitual de la premsa provincial i, finalment, havia estat elegit 9 mesos abans membre del Comitè Executiu Central d'Esquerra Republicana. No eren motius suficients per ser candidat al Parlament de Catalunya? És evident que la seva trajectòria no era gens menspreable.

La candidatura d'Esquerra a la circumscripció de Girona estava formada per onze homes; tots van ser elegits. Francesc Arnau i Joan Bancells eren alcaldes de Malgrat i Tossa, respectivament; Pere Blasi i Xavier Casadamunt eren mestres; Joan Casanovas i Antoni Xirau eren advocats, a més de tinent d'Alcalde a l'Ajuntament de Barcelona el primer i conseller d'Assistència social a la Generalitat i diputat a Corts el segon; Pere Cerezo era pèrit mercantil; Laureà Dalmau era metge; Antoni Dot, comptable a la Cooperació Fabril d'Olot; i Josep Fàbrega i Pou era treballador a la fàbrica de suro Remigi Tauler de Palamós, població d'on va ser alcalde en diferents etapes.

Els mítings de Dot per la campanya electoral van ser principalment a la Garrotxa. La campanya arribava a tots els pobles i valls: a Beget i Oix va fer un míting juntament amb Ramon Calm, Joan Iglésias i Ramon Moreno. La premsa del període també recull actes de propaganda electoral de Dot a Sant Privat d'en Bas, les Preses, la Cot i Sant Joan les Fonts. A Sant Feliu de Pallerols va fer un parlament juntament amb el també candidat gironí Pere Cerezo, que va acabar sent el candidat més votat de la província de Girona. L'acte central

va tenir lloc al Teatre Principal d'Olot a dos quarts de deu de la nit del dimarts 15 de novembre, amb els parlament dels candidats Antoni Dot, Francesc Arnau, Laureà Dalmau, Josep Fàbrega, Joan Casanovas i el diputat a Corts Miquel Santaló.

El sistema electoral establert en aquestes eleccions era el majoritari a dues voltes amb representació de les minories; per ser elegit diputat a la primera volta calia haver obtingut com a mínim un 20% dels vots. El sufragi era universal masculí i per a majors de 23 anys. Els 85 diputats del Parlament de Catalunya sorgien de la següent manera: 24 diputats per Barcelona ciutat, 19 per Barcelona província, i 14 per Girona, Tarragona i Lleida. A Girona cada elector podia votar 11 candidats: d'aquí que la candidatura d'Esquerra estava formada per 11 membres.

Esquerra obtingué la majoria absoluta en el Parlament català. Aconsegueix 57 dels 85 escons de l'hemicicle.

D'un cens de 93.040 electors, van votar 62.083 (66,72%). Antoni Dot va aconseguir 29.809 vots, una xifra semblant a la resta de candidats d'Esquerra, exceptuant Pere Cerezo i Josep Irla, que es van situar lleugerament per damunt. En canvi, obtenia molts més vots que el primer candidat de la Lliga. 🐣

ESCONS AL PARLAMENT DE CATALUNYA

PARTIT	ESCONS
Esquerra Republicana de Catalunya	57
Lliga Catalana	16
Unió Socialista de Catalunya	5
Partit Radical Autònom de Tarragona	4
Unió Democràtica de Catalunya	1
Acció Catalana Republicana	1
Unió Catalanista	1

DIPUTATS AL PARLAMENT DE CATALUNYA DE LA CIRCUMSCRIPCIÓ DE GIRONA

DIPUTAT	PARTIT	VOTS
Josep Irla i Bosch	Esquerra	36.144
Antoni Xirau i Palau	Esquerra	32.496
Laureà Dalmau i Pla	Esquerra	31.239
Pere Blasi i Maranges	Esquerra	31.198
Francesc Arnau i Cortina	Esquerra	30.912
Josep Fàbrega i Pou	Esquerra	30.695
Joan Casanovas i Maristany	Esquerra	30.007
Antoni Dot i Arxer	Esquerra	29.809
Joan Bancells i Xiberta	Esquerra	29.708
Xavier Casademunt i Arimany	Esquerra	29.897
Pere Cerezo i Hernàez	Esquerra	27.540
Ramon d'Abadal i Calderó	Lliga	18.193
Joan Vallès i Pujals	Lliga	17.152
Tomàs Carreras i Artau	Lliga	16.431

Font: *Diari de Girona* núm. 263, 25 de novembre de 1932.
i *L'Autonomista*, núm. 9.232, 25 de novembre de 1932.

Barcelona, 6 desembre 1932

Investidura de Francesc Macià com a president de la Generalitat. A la Mesa, d'esquerra a dreta: Josep Maria Casabò, Antoni Dot, Lluís Companys i Martí Rouret.

LLUÍS TORRENTS / FJI-FONS MACIÀ

El diputat

6

Abans de la convocatòria de les eleccions ja s'havia dictat que la sessió inaugural del Parlament tindria lloc el 6 de desembre de 1932 al Palau de la Ciutadella. La constitució definitiva de la cambra va ser el dia 14 i el primer Govern, compost només amb homes d'ERC, va formar-se el 19 de desembre.¹ Començava l'etapa de govern d'Esquerra. Quatre dies més tard de les eleccions, el 24 de novembre, els diputats d'Esquerra Republicana elegits per la circumscripció de Girona —o sigui, també Antoni Dot— feien pública una carta agraïnt la confiança de l'electorat: «Reconeguda per la voluntat popular la supremacia de la nostra ideologia en les eleccions del proppassat diumenge, ens és un deure remerciar els nostres electors per la confiança en l'actuació a desenvolupar dintre el Parlament de Catalunya. (...) Abans d'entrar, doncs, al Parlament on la responsabilitat dels seus homes davant la història que comença és d'una transcendència inconneguda, ens confiem als nostres electors, després de regreïar-nos novament, perquè la seva compenetració ens acompanyi en l'afany de superar-nos a favor dels nostres ideals. Girona, 24 novembre de 1932».²

Abans de procedir a la votació del president de la Generalitat, s'havia de constituir la mesa del Parlament de Catalunya: el president, dos vicepresidents i quatre secretaris. El president era elegit per majoria de vots entre els diputats, i aquests només podien escollir un únic candidat. Pel que fa als vicepresidents, eren elegits els dos aspirants que obtenien més vots. Per acabar, els diputats podien votar fins a dos candidats a secretari per papereta, i eren elegits els quatre que assolien un major nombre de sufragis. La presidència, la vicepresidència primera i les dues secretaries sempre van correspondre a ERC; la Lliga va ocupar la vicepresidència segona i tercera; la Unió

1 Presidència: Francesc Macià; cap de Consell Executiu i Obres Públiques: Joan Lluhí i Vallescà; Justícia i Pret: Pere Comes Calvet; Governació i Sanitat: Josep Tarradellas; Finances: Carles Pi i Sunyer; Cultura: Ventura Gassol; Agricultura i Economia: Antoni Xirau; Treball i Assistència Social: Francesc Xavier Casals.

2 *El Autonomista*, 24 novembre 1932.

Barcelona, 6 desembre 1932

El dia de la investidura de Francesc Macià, bona part dels diputats d'Esquerra posen a l'escala principal del Parlament.

LLUÍS TORRENTS / FJI-FONS MACIÀ

Socialista la secretaria quarta, i en la última renovació de 1938, la vicepresidència segona va anar a mans de Manu-el Serra i Moret.

La presidència del Parlament va ser per Lluís Companys, amb 70 vots a favor i un en blanc. La vicepresidència primera per Joan Casanovas, amb 54 vots a favor. Companys va ser nomenat ministre de Marina el juny de 1933, i per això Joan Casanovas el substituï com a president del Parlament fins el 1938. El vicepresident segon va ser Antoni Martínez Domingo, de la Lliga. Les votacions a la secretaria van deixar com a més votats Antoni Dot (ERC) amb 72 vots, Martí Rouret (ERC) amb 69, Josep Maria Casabò (Lliga) amb 60 i Carles Gerhard (USC) amb 68. D'aquesta manera Antoni Dot va ser elegit secretari primer del Parlament de Catalunya. A la votació de Francesc Macià com a president del Govern hi van votar a favor 61 diputats: només hi van votar en contra els 11 diputats de la Lliga.

L'agenda d'actes d'Antoni Dot augmentà amb l'acta de diputat. Les pluges del desembre de 1932 van causar grans aiguats a la província de Girona, amb el desbordament parcial dels rius Fluvià, Ter i la Muga. Així, el primer acte del jove diputat va consistir en visitar les zones devastades, juntament amb el president Macià, el comissari de la Generalitat a Girona —Josep Irla— i altres diputats de la circumscripció. Els pobles visitats van ser Llagostera, Pals, Palamós, Torroella de Montgrí, Sant Pere Pescador, Fortià i Castelló d'Empúries.

El 24 de gener de 1933 Josep Irla va ser nomenat conseller de Governació. Aleshores es publicà a la premsa un article segons el qual els diputats gironins d'ERC es consideraven damnificats pel nou nomenament atès que era incompatible amb el càrrec de comissari de la Generalitat a la província de Girona que fins aleshores ocupava. Per això es van reunir al Palau de la Generalitat els diputats gironins Francesc Arnau, Joan Bancells, Pere Blasi, Xavier Casademunt, Antoni Dot i Josep Fàbrega amb Macià per desmentir la nota apareguda a la premsa: «Els esmentats diputats feren constar al senyor President que en primer lloc, com a elements disciplinats del partit d'Esquerra, acataven resoltament la designació de con-

seller feta pel President fos a favor de qui fos; i, en segon lloc, manifestaven que en aquest cas concret sentien una viva satisfacció que aquest alt càrrec hagués estat conferit a un home de la vàlua política del senyor Irla.»³ Josep Irla no prengué mai possessió del càrrec per problemes de salut. Deixant de banda l'afer, l'endemà dia 25 de febrer es reuní el Comitè Executiu d'Esquerra Republicana, on hi assistí Dot, per tal de discutir les atribucions del president Macià.⁴

El març de 1933 el diputat Dot participava a l'acte commemoratiu d'un dels episodis més sagnants de la III Guerra Carlina: l'afusellament de 21 liberals a mans dels carlins el 19 de març de 1874 a Besalú. Amb la proclamació de la República les víctimes d'aquells fets van ser considerats màrtirs, i per això 59 anys més tard s'hi celebrà un acte per vindicar la memòria dels afusellats i els seus ideals liberals. Aquell 19 de març de 1933 Antoni Dot dedicà un breu parlament a la llibertat. El protagonisme se l'emportà Francesc Macià, que convidà els assistents a seguir lluitant per la llibertat, i pronosticà —erròniament— que les dretes no vencerien en les properes eleccions. Seguidament anaren tots plegats a dinar a la fonda Siqués del mateix poble. Besalú era un dels pobles amb més tradició liberal i republicana, juntament amb Tortellà. De fet, poc abans de la República, el 2 d'abril de 1931, es va crear el Centre Republicà Federal, que gaudia de 80 socis en actiu el 1934. A més, l'alcalde del municipi era el republicà Manuel Fernández.

La militància d'Esquerra Republicana de la comarca organitzà el diumenge 2 d'abril de 1933 una excursió-manifestació a Beget per reclamar la construcció d'una carretera que comunicés el petit municipi amb Oix. Antoni Dot hi participà, així com el regidor olotí Iglésias, el mestre de la Canya, Artemi Casanovas, i Mir Mas de Xexàs. El

3 *Diari de Girona*, 4 febrer 1933.

4 En aquest Consell es va reunir Francesc Macià, Lluís Companys, Jaume Aiguader, Ventura Gassol, Joan Lluhi, Pere Comes, Joan Tauler, Joan Casanovas, Josep Puig i Pujades, Pere Mestres, Martí Rouret, Antoni Dot, Maria Teresa Gibert, Lluís Bru, Josep Dencàs, Nicolau Battestini, Faustí Llaveria, Joaquim Bilbeny, Enric Canturri, Josep Andreu, Pere Cavallé, Pere Cerezo i Xavier Casademunt.

3 novembre 1932

Anunci de la candidatura d'Esquerra a les eleccions al Parlament de Catalunya, publicat a L'Autonomista.

AG-SGDAP

president del Centre Republicà de Beget (que precisament Antoni Dot havia anat a inaugurar l'any anterior) i alcalde del municipi instà el diputat Dot a dirigir un prec al Parlament que exposés la necessitat d'una carretera que «posi en contacte el poble de Beget amb el progrés del qual n'està tan allunyat».⁵ El diputat Dot prometé interessar-se per la construcció de la carretera. Seguidament, en un discurs electoralista, féu memòria que en les properes eleccions del novembre les dones podrien votar per primera vegada en la història, i que aquest fet es devia exclusivament a l'obra republicana. Després dels parlaments fou el torn del dinar: es van servir dos senglers que els mateixos republicans de Beget van caçar el dia anterior especialment per a l'ocasió. Finalment, es va fer camí cap a Oix a peu, on els esperava l'autocar que portava a Olot; Antoni Dot aprofità l'estada a Oix per fer-hi un petit míting.

Com cada 14 d'abril Concentració Republicana organitzava actes en commemoració de la República. A migdia Antoni Dot estava a les Planes d'Hostoles donant una conferència en motiu del 14 d'abril. Mentrestant, a Olot, Mir Mas de Xexàs, Artemi Casanovas i Ramon Calm celebraven també un acte. Aquest darrer, hagué d'allargar el seu parlament perquè el públic estava esperant l'assistència d'Antoni Dot. En arribar, el públic, segons el setmanari *Acció Ciutadana*, li féu una gran ovació. Al vespré tingué lloc el sopar de germanor a l'Estrella. Segons *Acció Ciutadana*, «féu un dels seus millors discursos». El 2 de juny de 1932 Dot va fer una conferència al Centre Republicà de Sant Esteve de Llèmena. Igualment el segon diumenge de juny Esquerra organitzà la festa de treballadors del camp, rememorant els antics remences. Va ser l'11 de juny i es celebra un gran míting al cinema Ideal Park d'Olot. L'ordre del dia a tractar era la qüestió agrària i la que fou més tard la polèmica Llei de contractes de conreu. Van parlar, a més de Dot, Francesc Riera, que era confundador de la Unió de Rabassaires i impulsor de l'esmentada Llei; Manuel Galés, president de la Comissió Especial de Contractes de Conreu; Amadeu Aragai, se-

5 *L'Autonomista*, 7 abril 1933.

1 gener 1933

Carnet de diputat d'Antoni Dot.

FDB

cretari general de la Unió de Rabassaires; i Lluís Companys, que sempre estigué vinculat al moviment rabassaire; Companys va ser cofundador d'Unió de Rabassaires, director del seu òrgan d'expressió *Terra*, i advocat assessor. Dos anys més tard, el *Diari de Girona* alertava que Esquerra havia posat en marxa una campanya de conferències sobre la qüestió agrària, i retreia: «El líder –de la campanya– serà en Dot Arxer, que tan ha après amb el tracte dels Canturris, Aragais i Rieras.»⁶

Com a diputat Antoni Dot s'hagué de fer càrrec, amb encert o no, d'algunes gestions per millorar alguns aspectes de la vida comarcal. A l'abril de 1933 es reuní a Barcelona, acompanyat del també diputat gironí Casadamunt i l'alcalde d'Olot Ramon Aubert, amb el cap de Tràfec de l'estació Nord per tal d'agilitzar el correu entre Barcelona i Olot. A la mateixa data Sant Privat d'en Bas aconseguí tenir una escola provisional, i segons el setmanari comarcal afí a ERC va ser «mercès a les gestions portades a terme pels diputats Santaló i Dot».⁷

El 24 de juny de 1933 es celebrava el 2n Congrés Nacional Ordinari d'ERC. Si en el 1r Congrés Dot va representar el republicanisme garrotxí, i alhora, en sortí elegit com a membre del Comitè Executiu Central, aquesta vegada el re-

6 *Diari de Girona*, 9 maig 1934.

7 *Acció Ciutadana*, 5 maig 1932.

18 agost 1933

Carnet de membre de l'Associació de Periodistes de Barcelona, signat pel president Joan Costa i Deu i el secretari Josep Maria Lladó i Figueres.

FDB

presentant olotí va ser en Ramon Calm. El tercer punt de l'ordre del dia era la renovació total de càrrecs del Comitè Executiu, de manera que caigué del Comitè Executiu. El nou Comitè quedava format per Francesc Macià, Lluís Companys, Pere Mestres, Joaquim Llorenç, Joaquim Dardalló, Amadeu Aragai, Jordi Ballesta, Josep Dencàs, Manuel Galés, Josep Borràs, Pere Valldeoriola, Joan Sauret, Frederic Mulet, Martí Jordi Frigola, Simó Piera i Miquel Badia.

L'acte més simpàtic i agradable com a diputat va ser el que va tenir lloc el 12 de juliol de 1933. El mestre de la Canya, Artemi Casanovas, membre d'ERC i col·laborador d'*Acció Ciutadana*, va organitzar l'excursió de final de curs a Barcelona amb alumnes i familiars. A l'excursió també hi van anar el mestre de la Vall de Bianya (en Jaume Costa), amb la seva esposa, la mestressa Elisa Puignou, el mestre de Vall del Bac (Joan Soler), la mestressa de Llocalou (Maria Bosom) i els alumnes d'aquestes escoles. Avui dia les excursions escolars a Barcelona poden semblar fins i tot rutinàries, però la visita a Barcelona d'aquestes comunitats eminentment rurals i aïllades dels anys trenta era un fet insòlit; per a molts alumnes va ser la primera vegada que anaven a Barcelona i, si més tard hi van tornar a fer cap, probablement va ser a causa del servei militar o pel viatge de noces. L'excursió va generar tanta expectació que fins i tot s'hi van apuntar el president de la comissió gestora de l'Ajuntament de la Vall de Bianya, Joan Escala, i el seu homòleg de Begudà Ramon Batchellí, així com el tinent d'alcalde i responsable de cultura a l'Ajuntament d'Olot

Joan Iglésias. Comptat i debatut, dos-centes persones van anar d'excursió a Barcelona per tal de visitar el Parlament de Catalunya, on els esperava el diputat Antoni Dot. Van marxar a dos quarts de cinc de la matinada de La Canya amb autocars, que anaven guarnits amb les banderes catalana i republicana. A les 8 arribaven a Barcelona, i a les 9 eren rebuts per l'Antoni Dot davant el Parlament. Aquest els mostrà les dependències del Parlament, fent d'amfitrió. En acabat, van visitar gratuïtament el Zoo de Barcelona. Seguidament, en Dot els passejà pels carrers més cèntrics de la ciutat (Via Laietana, la Rambla, plaça de Sant Jaume...) i van ser rebuts pel conseller de Cultura Ventura Gassol. A la tarda, va ser l'hora de visitar el Tibidabo amb funicular i gaudir del parc d'atraccions. A les 9 del vespre va ser l'hora del retorn. Pel camí van parar a Arenys de Mar per comprar les seves famoses ametlles, i més tard a Girona per estirar les cames. A les 4 de la matinada l'expedició arribava a la Canya.

Seguint el format de l'acte commemoratiu de Besalú, el 20 d'agost la delegació comarcal d'Esquerra va organitzar un acte de record a la crema del poble de Tortellà de 1873. Hi van assistir les delegacions de tots els pobles de la comarca amb implantació del partit i els diputats Dot, Bancells, Cerezo i Santaló. Després de l'ofrena floral del matí es procedí al dinar de germanor al Centre d'Esquerra de Tortellà, i amb la panxa plena va ser l'hora del míting.

En Dot tenia bona relació especialment amb els diputats gironins. De fet, les amistats forjades durant l'època parlamentària es van mantenir al llarg de la vida, ja fos més tard com a companys d'exili a Mèxic o bé a través de correu transatlàntic. L'ambient de passadís era el lloc on en Dot destacava: «L'Antoni Dot, abans i després de les sessions del Parlament, se'l solia veure reunit amb els diputats de les comarques gironines, amb en Xavier Casademunt, Laureà Dalmau, Josep Fàbrega, Joan Bancells, Pere Cerezo, Pere Blasi i Francesc Arnau. Ell sempre duia la veu cantant, els parlava d'això, d'allò i el de més enllà, vull dir d'iniciatives i de projectes, perquè de ganes de treballar i de fer coses no n'hi mancaven mai. Era actiu, fervorós, optimista, tenia una intel·ligència i una inquietud creadora. Això ho sabia en Joan Casanoves, el

president del Parlament de Catalunya, i després en Josep Irla, quan el va substituir, i també el conseller de Governació Antoni Ma. Sbert, que el va nomenar Director General d'Assistència Social i, potser més que ningú, en Manuel Alcàntara Gusart, que fou el seu íntim i fidel col·laborador en aquella institució de fins humanitaris, la més bella i la més santa, perquè la seva missió era dur llum i escalf als orfes dels hospicis, als vells dels asils i als sofrents dels hospitals.»⁸

El 19 de novembre de 1933 s'havien de celebrar eleccions a Corts. Antoni Dot no va ser candidat a Corts, però va participar activament en la campanya com a diputat i membre d'Esquerra. La política a l'època republicana es va modernitzar i els partits van desenvolupar tota una maquinària electoral de masses inexistents fins aleshores. Igualment, el sufragi universal i femení va possibilitar que el debat polític s'introduís a moltes llars i les classes subalternes van entendre que eren participants del joc polític. Els mítings van arribar a tots els pobles de Catalunya i un nou llenguatge va captivar a ciutadans que es consideraven aliens a la política.

La campanya electoral va estar en sintonia amb les anteriors, però aquesta vegada es van afegir en contra les crítiques a l'obra de govern. En aquest context part dels mítings del partit van ser de justificació partidista de la política de cambra i de fets com a responsables tan del consistori olotí com del govern autonòmic. A les darreries d'octubre es va celebrar una reunió de socis de la delegació comarcal d'Esquerra per tal de comentar el panorama polític. Després del parlament de Ramon Calm, que el dedicà a contrarrestar la propaganda política i periodística en contra del partit, vingué el discurs electoral d'en Dot. El diputat avançà la coalició amb la USC en la candidatura de Girona, i explicà els motius pels quals només es pactava electoralment amb aquest partit. Posteriorment digué els noms que formarien la candidatura del partit a la circumscripció i es mostrà segur de la victòria d'Esquerra a Catalunya.

8 CABRUJA, Agustí: «Homenatge Pòstum a Antoni Dot i Arxer». *Revista de l'Orfeó Català de Mèxic*, 1973.

El diumenge 12 de novembre, una setmana abans de les eleccions, va ser plenament de campanya electoral per l'Antoni Dot. A les 11 del matí míting i parlament a Tortellà, a la 1 a Sant Jaume de Llierca, a les 3 a Besalú, a les 7 a Sant Joan les Fonts i a les 8 a Castellfollit de la Roca. Arreu de la jornada anà acompanyat de Casanovas i altres membres comarcals del partit. Entre setmana tocava conferències a Olot per explicar la polèmica Llei de contractes de conreu, ja que Dot havia estat nomenat membre de la comissió que havia de dictaminar el Projecte de llei de contractes de conreu.

Les gestions d'Antoni Dot no sempre van ser ben rebudes. L'episodi més polèmic com a diputat va ser la creació de l'Institut de Segona Ensenyança, que passava de titularitat municipal a estatal. Arran d'aquest fet va rebre crítiques des de tots els sectors, i només el seu partit recolzà l'actuació de Dot. Els conservadors i catòlics van criticar a Dot per la laïcització de l'ensenyament, on s'hi van sumar els setmanaris *El Deber*, *La Tradició Catalana* i *Diari de Girona*. Les crítiques més dures, no obstant, van venir des del republicanisme progressista del Casal Català, del partit Acció Catalana i el seu setmanari *La Ciutat d'Olot*. En aquest aspecte van qualificar les gestions de Dot com a desastroses i desgraciades, titllant el diputat Dot d'ignorant, inepte i incapacitat. Les crítiques van ser duríssimes i no admetien mitges tintes. Fins i tot el *Diari de Girona* sentenciava la carrera política del diputat Dot.

Des dels seus inicis la República va suposar una embranzida cultural i va convertir l'educació com un projecte preferent a modernitzar. A Olot no existia cap centre públic de Batxillerat i, fins a 1931, els alumnes anaven a les Escoles Pies i al Cor de Maria. El Govern de la República va publicar un decret el 25 de setembre de 1931 segons el qual es permetia la creació de col·legis municipals de segona ensenyança, que estaven sota la titularitat dels ajuntaments amb finançament de l'Estat. L'ajuntament olotí encapçalat per Joan de Garganta i format per republicans, catalanistes i obreristes s'hi va acollir, de manera que el curs 1932 es va inaugurar el col·legi a Olot, situat a

1933

Segell de l'*Àlbum Catalunya*, una col·lecció de cromos.

FDB

Olot, 26 agost 1934

Partit de futbol amistós disputat entre la Joventut d'Esquerra
i la Penya Joventut, que guanyaren els segons per 0 a 3.

FDB

l'antic convent del Carme, amb prop de 80 alumnes.⁹ Els cercles conservadors de la ciutat van considerar la creació del col·legi com a innecessari i massa car; l'oposició es va endurir quan l'Ajuntament va retirar la subvenció de 10.000 pessetes anuals que destinava a l'Escola Pia.

El curs 1933-1934 la categoria del Col·legi de Segona Ensenyança era elevada a Institut, dins la categoria de Col·legis Subvencionats. És aquí on les forces polítiques critiquen durament el diputat Dot com a gestor de les negociacions a Madrid. El 5 de gener de 1934 *La Ciutat d'Olot* publicava un llarg article on exposava la qüestió. En primer lloc es lamentava que les gestions del diputat Dot s'haguessin fet sense la prèvia autorització del consistori olotí. Segons el setmanari afí al Casal Català Antoni Dot obrà per compte propi i sense el permís de l'Ajuntament. Ras i curt: acusava Dot d'intrusisme competencial i de deslleialtat institucional. El setmanari fins i tot afirmava que els membres d'ERC a l'Ajuntament, així com el mateix alcalde Ramon Aubert, estaven totalment desinformatos de les gestions de Dot. El *Diari de Girona*, per la seva banda, afegia que «A la darrera sessió celebrada a l'Ajuntament això va quedar definitivament determinat per manifestacions dels Senyors Garganta, Vidal, Iglésias i de l'Alcaldia, tots els quals coincidiren manifestant que això era resultat de gestions desgraciades fetes pel Senyor Dot amb ignorància complerta del que feia, demostrant la seva gran ignorància i incapacitat i intrument-se allà on ningú l'havia demanat, pel qual s'acordà censurar la seva actuació.»¹⁰ En segon lloc la inclusió del Col·legi dins la categoria de Col·legis Subvencionats no era satisfactori segons el seu parer, ja que només es podia impartir fins a quart curs i no fins a sisè. El setmanari deia així: «Davant d'aquesta situació catastròfica provocada pel disbarat del nostre diputat, l'Ajuntament s'ha hagut d'afanyar a sol·licitar del Ministeri que seguei rectificada la disposició d'inspiració dotesca i convertit el Col·

legi d'Olot en Institut Elemental, on pugi cursar-se tot el Batxillerat. Així seria solucionat el conflicte principal que ha provocat el senyor Dot, la reducció dels estudis a quatre cursos, tot i que ara ja no serà possible obtenir el tràpàs en les condicions excel·lents que projectava la comissió de Cultura, perfectament assessorada pel senyor Sanz, puix ara ja no cal pensar a aconseguir que l'Estat es quedi tot el professorat cessant i ja substituït. Heus ací la brillant gestió del senyor Dot en una matèria sobre la qual ha demostrat abastament la seva ignorància i la seva incapacitat».¹¹ L'article finalitzava amb un subtil i agre comentari a Dot: «No voldríem acabar aquestes notes sense felicitar el senyor Dot per la seva brillant gestió diputadesca a favor de la nostra cultura i desitjar-li que treballi també una mica per la seva, que així ens estalviarà la manca de respecte d'haver de riure'ns dels seus articles.»¹² L'Institut d'Olot va acabar sent Institut Elemental, impartint-se tots els cursos del batxillerat.

Les crítiques de la dreta no van venir per raons pedagògiques, sinó per una clara finalitat política. Senzillament estaven en contra de l'ensenyament públic i laic controlat per l'Estat, que qualificaven de poc moral i de sectari. *La Tradició Catalana* denunciava que «serà l'Estat qui ho dirigirà», mentre que *El Deber* argumentava «El que sempre lamentarem és l'esperit de secta que no ha reparat causar perjudicis materials i morals als olotins en aquests dos anys i mig de preponderància esquerrana.»¹³ La victòria de l'exèrcit franquista i la instauració del nou règim autoritari a partir de 1939 va significar l'abolició de l'Institut d'Olot i, consegüentment, d'una educació popular, democràtica i laica. Olot va ser privat d'un Institut fins a 1969, amb la creació de l'Institut de Batxillerat Montsacopa.

El gener de 1934 es van celebrar eleccions municipals. Les darreres havien estat les que van obrir les portes de la República el 12 d'abril de 1931. El setmanari *La Ciutat d'Olot* ja alertava de la reorganització de les dretes a

9 CLAVIJO, Juli: *L'Institut Nacional de Segona Ensenyança d'Olot durant la Segona República (1931-1939)*. Ajuntament d'Olot, Edicions Municipals, 1993.

10 *Diari de Girona*, 21 desembre 1933.

11 *La Ciutat d'Olot*, 4 gener 1934.

12 *La Ciutat d'Olot*, 4 gener 1934.

13 CLAVIJO, Juli: *op.cit.*, pàg. 28.

Olot, 26 agost 1934

El *kick-off* fou efectuat per Jordi Dot,
el fill de tres anys d'Antoni Dot.

FDB

Olot: «S'acosten eleccions, i els elements que el 12 d'abril de 1931 perdien el control del nostre municipi es mouen activament per recobrar les posicions perdudes.»¹⁴ El descens de les esquerres en les eleccions legislatives del novembre es veia confirmat en aquestes eleccions: a Olot la Lliga i carlins aconseguien 12 regidors, 4 ERC i 2 el Casal Català, tot i que els vots sumats de la candidatura d'Esquerra i el Casal Català era sensiblement superior a la candidatura dretana.

A l'estiu de 1932 l'edició del setmanari *Acció Ciutadana* va passar d'Olot a Girona, i així canvià l'extensió territorial, tot i que la Garrotxa sempre va mantenir un apartat dins l'edició gironina. El buit deixat per *Acció Ciutadana* va ser omplert el juny de 1934 amb la creació d'*Esquerra*, un setmanari també molt combatiu que es convertia en la veu dels republicans d'Olot i comarca. Antoni Dot en va ser un dels fundadors i impulsors, tot i que la direcció passà a Ramon Pla i Coral. La vida d'aquesta publicació és el reflex de les convulsions polítiques. Es publicà amb normalitat de juny a octubre de 1934 i a partir d'aleshores passà per la censura fins el febrer de 1936. Amb la victòria del Front d'Esquerres va recuperar la normalitat, però l'esclat de la Guerra Civil mesos més tard va posar fi a l'efímera vida d'*Esquerra*. L'editorial era escrita per Antoni Dot, exceptuant el període en què estigué a la presó arran dels Fets d'Octubre. L'editorial del primer número estava signada per Dot, i era una justificació de la seva creació: «Convençuts de la necessitat d'ocupar el lloc en la palestra periodística i amarats de fe en l'eficàcia i el fruit de la nostra doctrina, ens hem imposat el deure de reprendre les tasques que iniciàrem l'any 1930, amb la fundació del setmanari 'Acció Ciutadana', avui portantveu del Partit en la Federació Comarcal de Girona. 'Acció Ciutadana' venia, a l'any 1930, per tal de produir entre els nostres ciutadans l'afany de dignificar la seva vida. Fruit d'aquell afany fou l'adveniment de la República. ESQUERRA ve a l'any 1934, per a refermar els principis que donaven alè a aquella tasca; per a possibilitar l'estat de consciència que es necessita; per resca-

tar la República; per a fer acte de presència a l'hora de la lluita que s'apropa»¹⁵

A juliol de 1934 Antoni Dot va ser designat, per via de la Generalitat de Catalunya, conseller de la Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperatiu. Amb aquest càrrec formava part del Consell Superior de la Cooperació Fabril. Poc més tard, el 12 d'agost de 1934, va ser nomenat president del Consell Superior. Va ser ratificat en el càrrec el 1936, i va cessar del càrrec el 6 d'abril de 1938, segurament mancat de temps a causa del càrrec de director general d'Assistència Social que ocupava des de 1937.

El 26 d'agost de 1934 debutava a Olot el nou equip de futbol Joventut d'Esquerra, un equip format a partir de militants d'Olot. L'equip es va estrenar contra la Penya Joventut, també de la ciutat. El guanyador es disputa una copa entregada pel diputat Antoni Dot, així com aquest, en principi, havia de fer el *kick-off*. Com que l'Antoni Dot anava acompanyat del seu fill Jordi, de tres anys, aquest va ser l'encarregat de fer el llançament d'honor.

El 12 de novembre de 1934 apareixia al *Butlletí Oficial de la Generalitat* la creació de l'Escola Superior de Paisatge a Olot. L'Escola havia entrat en funcionament mesos enera, i era regida per un Patronat amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Olot. Doncs bé, el president d'aquest Patronat era l'Antoni Dot. Segons la premsa propera a Esquerra la creació de l'Escola era obra d'Antoni Dot: «Dues gestions importantíssimes del nostre benvolgut amic el diputat A.Dot-Arxa. Sabem que el Govern de Catalunya ha consignat, en els pressupostos presentats al Parlament, la quantitat suficient per a establir totseguit a la nostra ciutat l'Escola Nacional de Paisatge». Mentrestant *Acció Ciutadana* va argumentar que l'Escola Superior de Paisatge era un projecte exclusivament impulsat per lu Pascual, que era el Director de l'Escola de Belles Arts, i que Joan de Garganta en la seva etapa d'Alcalde patrocinà. Així des del Casal Català van restar importància a l'actuació de Dot defensant que era un projecte ja enllestit.

L'època de Dot com a diputat no és aprovada per una part de la militància olotina. No sotmetrem el diputat a

14 *La Ciutat d'Olot*, 13 gener 1934

15 *Esquerra*, núm. 1, 16 juny 1934

un judici: una cosa són els fets objectius, i l'altra la memòria subjectiva de cadascú. Els fets són sagrats, i la interpretació lliure. Les antipaties d'aquest període poden estar alimentades pel fet que un jove amb ambició acabés fent carrera política a Barcelona i, per tant, lluny de la seva ciutat. La política de cambra, a més, es situa en un terreny diferent a l'acció de carrer i dels qui ocupen la militància de base. A la distància física, doncs, s'hi va sumar la distància professional. Altrament, el perfil polític que sempre va caracteritzar en Dot era d'una figura cultural i intel·lectual, basada en les seves habilitats de cambra i ploma, i per això podia donar la imatge d'una figura distant. A aquest fet probablement hi va contribuir la indumentària de Dot: tota la seva vida, ja des d'abans dels 20, va vestir sempre amb americana i corbata, fins i tot en l'època de més penúria de l'exili francès i els primers temps a Mèxic. 🍷

Girona,
octubre 1934 - febrer 1935
Antoni Dot mira a l'exterior
des d'una cel·la de l'Aurora, la
presó de Girona, després dels
Fets d'Octubre.
FDB

Els Fets d'Octubre

7

Les eleccions que se celebraren a les acaballes de 1933 van donar la victòria a la coalició formada pel Partido Republicano Radical, d'Alejandro Lerroux, i a la dretana i antirepublicana Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA). S'iniciava aleshores l'anomenat Bienni Negre, donant un gir conservador respecte al bienni 1931-1933. A Catalunya, no obstant això, la Generalitat continuava hegemnitzada per ERC.

En aquesta conjuntura, l'aprovació per part de la Generalitat de la Llei de contractes de conreu el 1934 va produir una situació conflictiva al camp català. Aquesta llei respectava el dret dels propietaris, però millorava la situació econòmica i social dels rabassaires catalans. Propietaris i homes de la Lliga Regionalista es van oposar a la llei i van aconseguir que el Tribunal Constitucional la denegés al·legant la manca de competències de la Generalitat.

Coincidint amb aquest context de tensió social, el 4 d'octubre de 1934 van entrar al govern de la República tres ministres de la CEDA, espurna que donà peu a la insurrecció. A grans trets, a Catalunya es declarava la vaga general mentre el President Lluís Companys va proclamar l'Estat Català de la República Federal Espanyola. Paral·lelament, a molts altres llocs de l'Estat també es va declarar una vaga general i a Astúries hi va haver una insurrecció obrera proclamant la revolució proletària. El resultat es va saldar amb el fracàs de l'Estat Català proclamat per Companys, i immediatament es va detenir i empresonar el govern de la Generalitat, així com alguns diputats; es va suspendre l'Estatut i es va declarar l'Estat d'excepció fins a 1935, iniciant-se, doncs, una contrareforma.

A Olot es va declarar la vaga general el dissabte 6 d'octubre, amb èxit total de la convocatòria. Es va cremar —intencionadament, és clar— l'edició impresa del darrer exemplar del diari carlí *La Tradició Catalana*, així com es va clausurar l'entitat Joventut Carlina. A la tarda, es va nomenar una comissió gestora formada per Ramon Aubert, Joan de Garganta, Ramon Calm, Josep Canal i Ramon Moret, que es va fer càrrec de l'Ajuntament olotí, destituint el regidors carlins i de la Lliga, inclòs l'alcalde. En alguns pobles es va hissar la bandera

Girona,
octubre 1934 - febrer 1935
Antoni Dot amb altres
companys d'Esquerra presos
a l'Aurora, com el diputat al
Congrés Josep Puig i Pujades
i el diputat al Parlament
Pere Cerezo.
FDB

roja, i a la seu del Casal Català ho va fer la bandera quadrada amb l'estrella, el que avui coneixem com *l'estelada*. A Olot, però, no es va proclamar mai l'Estat Català. A la matinada del diumenge 7 d'octubre el president Companys es va rendir davant les forces de l'ordre; a Olot la Guàrdia Civil va acabar amb la revolució, va posar fi a la Comissió Gestora encapçalada per Ramon Aubert i es va nomenar Josep Coll i Martí com a alcalde de la ciutat.

Antoni Dot era a Olot aquell 6 d'octubre; prengué part dels esdeveniments revolucionaris, però en cap cas en va ser l'instigador principal tal com el van acusar el fiscal, la Guàrdia Civil i els carlins de *La Tradició Catalana*. Va ser detingut la setmana següent dels fets, ingressà a la presó de Girona el 17 d'octubre en condició provisional, fou jutjat per un tribunal militar el 25 de gener de 1935, condemnat a 4 mesos i mig de presó (tot i que el fiscal demanava 10 anys de presó) i posat en llibertat el 12 de febrer de 1935. Durant la reclusió va enviar algun poema o article a *L'Autonomista* i, a les vesprades, «tenien unes vetllades litaràries molt interessants»¹ A l'estada a la presó va rebre visites periòdicament, atès que s'hi repleïa també a personalitats com Puig Pujades, Pere Cerezo, Carles Rahola o Joan de Garganta. Deixant de banda l'estada a la presó, anem a veure, doncs, el grau d'implicació de Dot en els Fets d'Octubre i la interpretació de les diferents publicacions. Per analitzar això ens basarem amb les fonts orals, la premsa de l'època —*La Vanguarda*, *El Autonomista*, *Diari de Girona*, *Esquerra*, *La Tradició Catalana*, *La Ciutat d'Olot*—, l'expedient de la presó de Girona, els informes de la Guàrdia Civil i el mateix judici militar, reproduït parcialment a la premsa. Hem de partir de la base que l'Antoni Dot mai no va ser un separatista i que tot i que era partidari de la justícia social, no va ser mai un revolucionari. Ni tampoc era un polític de carrer...

Segons el setmanari *La Tradició Catalana*, la vaga general i la revolta van coincidir amb l'arribada d'un diputat a Olot. Evidentment, l'únic diputat a què pot fer referència era l'Antoni Dot. Per tant, el diari carlí acusava direc-

tament a Dot com agitador dels fets a Olot. Així van escriure: «Divendres es treballà ací normalment. No obstant i coincidint amb l'arribada d'un diputat de la Generalitat a la nostra ciutat es començà a parlar de vaga, i a poc, es donava per segura l'endemà».² La qüestió és que la vaga ja havia estat convocada el divendres dia 5 per la tarda, quan el diputat Dot encara no havia arribat a Olot, ja que es trobava a Barcelona. Ras i curt: no va tenir cap responsabilitat en la convocatòria de la vaga general del dissabte 6. Tal com expliquen els republicans a la premsa, i més tard corroborat pel mateix Dot al judici, el diputat no arriba a Olot fins el divendres al vespre.

El dissabte 6 d'octubre al matí Antoni Dot es desplaçà en cotxe en direcció a Besalú acompanyat del caporal del Sometent de la Garrotxa Joan Iglésias. Pel camí va fer parada als pobles de Montagut, Sant Jaume de Llierca i Argelaguer, on es va trobar amb els respectius alcaldes. Si Antoni Dot és acusat de rebel·lió va ser perquè segons l'acusació va donar uns sobres a aquests alcaldes, on a l'interior es trobaven les instruccions per sumar-se a la revolta i proclamar l'Estat Català. Durant el judici els alcaldes (Pere Llongarriu, Bartomeu Pagès i Josep Maria Bernat), certifiquen que van rebre un sobre en mans d'Antoni Dot on s'indicaven unes instruccions, però «no recorden exactament el que deien les mateixes».³ És evident que durant el judici en Dot va rebre a favor la complicitat d'aquestes autoritats. Fins i tot és més: l'alcalde de Montagut va afirmar en el sumari com a primera declaració que el diputat Dot li encarregà la missió d'anar a les fàbriques del municipi a imposar la vaga. Durant el judici Josep Maria Bernat diu que no recorda haver fet tal declaració. Retornant a l'assumpte de les cartes, el mateix Dot va reconèixer que havia entregat els sobres, però que desconeixia què hi deia a l'interior. Dot afegí que va rebre els sobres de Girona:

«Fiscal - Però, no vàreu lliurar un sobre a l'alcalde de Montagut, un al de Sant Jaume de Llierca i un altre al d'Ar-

1 Parlament d'Agustí Cabruja a «Homenatge Pòstum a Antoni Dot i Arxer», *Revista de l'Orfeó Català de Mèxic* núm. 49, gener de 1973.

2 *La Tradició Catalana*, pàg. 794.

3 *Diari de Girona*, 24 gener 1935.

gelaguer, en els quals hi havia un full excitant a la rebel·lió?

»Dot-Arxer. – Sí, és cert; vaig lliurar-los un sobre; però consti que jo ignorava el seu contingut.

»Fiscal. - Qui els hi va donar aquests sobres?

»Dot-Arxer. – Els vaig rebre procedents de Girona i em pregaven el seu repartiment en caràcter particular, però no en caràcter polític ni molt menys subversiu.»⁴

També s'acusava a Antoni Dot d'entrevistar-se amb els caps del Sometent dels diferents pobles per tal que es revoltessin. En el cas d'Olot és mentida, ja que en Dot mai es va trobar amb Fèlix Canal Font, que era el cap del Sometent d'Olot.⁵ A més, el perfil polític i humà de Dot no convidava a sospitar sobre aquesta acusació. Al contrari: davant la vaga general, les converses mantingudes per Dot aquell dia van estar encaminades a mantenir la pau i l'ordre. Antoni Dot explicava en el judici que el motiu del viatge a Besalú era per donar les gràcies a l'alcalde Manel Fernández després de convidar la família Dot a la Festa Major del municipi, que com encara avui, es celebra a finals de setembre; i que si anava acompanyat d'Iglésias era a causa de la seva amistat.

Tot el contrari va ser la testificació del capità de la Guàrdia Civil d'Olot, el senyor Rafael Lázaro, que acusava Dot de ser el cap de la revolta, i el senyor Iglésias, d'auxiliar-lo. Segons Lázaro el divendres 5 d'octubre el senyor Dot li comunicà que havia rebut l'ordre del Conseller de Governació, Josep Dencàs, aquest sí d'ideologia clarament separatista i líder de les JEREC, de fer-se càrrec de les funcions governatives de la comarca. Lázaro afirmà que estava convençut, sense aportar cap prova, que els dos acusats es van dedicar a escampar la revolta per la comarca. El cap de la Guàrdia Civil va finalitzar la seva declaració davant el jutge acusant principalment el senyor Dot, i quant a Iglésias, que només actuà de «comparsa».

4 *Esquerra*, 26 gener 1935.

5 Entrevista a Josep Canal Alberola, fill de Fèlix Canal Font. 1 agost 2008.

Després de declarar els testimonis, el fiscal va decidir modificar les seves conclusions. Una vegada repressa la sessió de la tarda, Antoni Dot va ser condemnat a quatre mesos i mig de presó mentre que es va absoldre a Joan Iglésias.

És interessant reproduir la crònica que en va fer el diari *La Vanguardia*:

«HOY SE VERÁ LA CAUSA CONTRA UN EX DIPUTADO DEL PARLAMENTO CATALÁN. La vista de una causa contra un ex diputado catalán y un ex cabo del Sometent.

» Mañana, jueves, a las once, tendrá efecto en la Audiencia, ante el Tribunal de urgencia, la vista en juicio oral de la causa que por supuesto delito de rebelión se sigue contra don Antonio Dot Arxer, ex diputado secretario del Parlamento catalán, y don Juan Iglesias, ex cabo del Sometent de Olot, detenidos ambos en la rebelión del 6 de octubre, y presos en la cárcel de esta capital.

» El fiscal, en sus conclusiones provisionales, les pide diez años de prisión para cada uno de los procesados. Estos serán defendidos, respectivamente, por los abogados don Juan Domingo y don Juan Cervera.

» Están citados para declarar 25 testigos y un perito»⁶

I l'endemà, dia del judici:

«LA CAUSA CONTRA UN EX DIPUTADO Y UN CABO DEL SOMATÉN. Vista de la causa seguida contra el ex diputado, señor Dot y un cabo del Somatén.

»Esta mañana, a las doce menos cuarto, ha comenzado en la Audiencia ante el Tribunal de urgencia, la causa seguida contra el ex diputado y ex secretario del Parlamento Catalán, don Antonio Dot, por el supuesto delito de rebelión, y al cabo del Somatén de Olot, don Juan Iglesias, por el mismo delito.

»Formaban el Tribunal, el presidente de la Audiencia, don Joaquin Vilches, y los magistrados señores Cáceres y Vilahur.

»El secretario, don Carlos Crespo, procede a la lectura

6 *La Vanguardia*, 24 gener 1935.

Girona, febrer 1935

Expedient processal d'Antoni Dot

AHG

Expediente procesal de *Antoni Dot Llorca*

Natural de	<i>Olot</i>	provincia de	<i>Girona</i>		
vecino de	<i>Id.</i>	provincia de	<i>Id.</i>		
hijo de	<i>Antoni</i>	y de	<i>Marcia</i>		
edad	<i>26 años</i>	profesión	<i>Oficial (barrista)</i>		
instrucción	<i>los q. sabe</i>	religión			
estado	<i>casado</i>	hijos	<i>tres</i>	núm. de ellos	<i>varios</i>
antecedentes	<i>en acción</i>	ingresa por	<i>firmas</i>	vez	

del apuntamiento de la causa, del que se desprende que el día 6 de octubre próximo pasado, a la nueve y media de la mañana, los acusados salieron de Olot en un automóvil, dirigiéndose Besalú. En los pueblos de Montagut, San Jaime de Llierca y Argelaguer, el señor Dot conferenció con los alcaldes respectivos, haciéndoles entrega de un sobre en blanco, que contenía instrucciones relacionadas con la proclamación del Estat Catalá, adherido a la República Federal Española. Se acusa también a los procesados de haber dado instrucciones verbales a todos los jefes del Somatén de los pueblos del partido judicial de Olot, sobre aquellos extremos y relativos también a la huelga general.

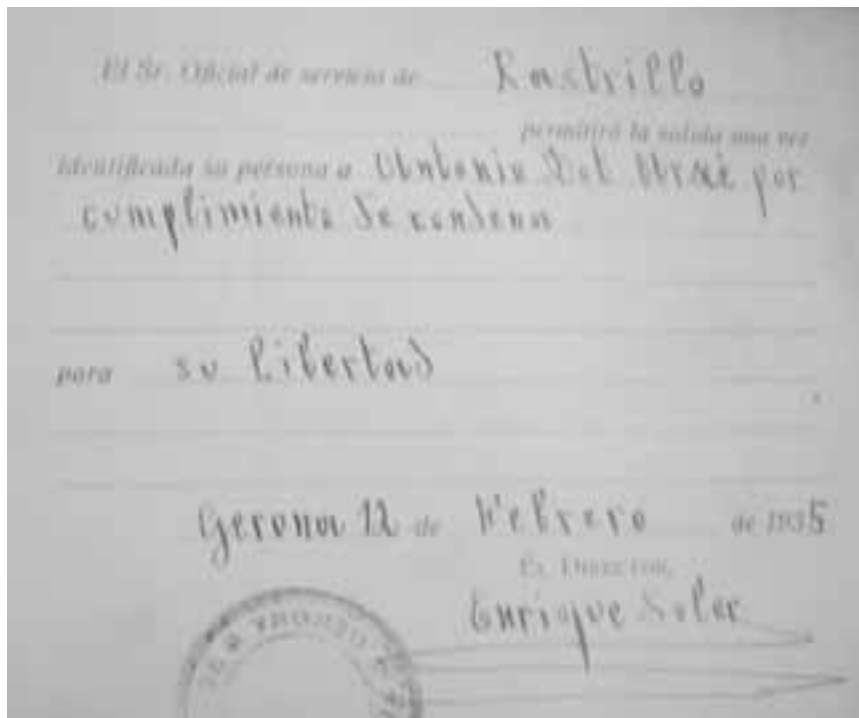
»El fiscal, en sus conclusiones, solicita para los procesados la pena de diez años y un día de prisión y las defensas piden la absolución de sus patrocinados.

»Seguidamente el Fiscal y los defensores interrogan a los procesados. El señor Dot niega los hechos que se le imputan.

»El señor Iglesias declara a su vez, haciendo manifestaciones parecidas a las anteriores.

»A continuación declaran los alcaldes de los tres pueblos citados, quienes admiten que recibieron un sobre con instrucciones, pero manifiestan haber olvidado cuáles eran estas instrucciones. Los sobros, dicen, los recibieron de mano del señor Dot. Al serles mostrada una carta circular que figura en los autos, dicen que no es la misma que ellos recibieron.

»Declara a continuación el capitán de la Guardia Civil de Olot, don Rafael Lázaro, quien afirma en conclusión, que tiene el convencimiento, después de los

Girona, 12 febrer 1935

Document de llibertat d'Antoni Dot
per compliment de condemna.

AHG

muchos elementos de juicio que pudo acumular durante los días anteriores y posteriores a los hechos revolucionarios, de que los procesados eran los directores del movimiento, si bien el señor Iglesias actuaba solamente de comparsa.

»Desfilan a continuación varios testigos, cuyas declaraciones son, en general favorables a los procesados. La mayoría de los testigos son alcaldes de pueblos del partido de Olot.

»El fiscal y las defensas renuncian al resto de la prueba testifical y el fiscal pide la palabra para modificar sus conclusiones.

»Dado lo avanzado de la hora, una y media de la tarde, el presidente suspende la vista para continuarla a las cuatro.

»A las cuatro y media de la tarde, se ha reanudado la vista.

»El fiscal ha modificado las conclusiones, en el sentido de rebajar la petición de la pena a cuatro meses y un día de arresto; y seguidamente ha pronunciado un brillante informe.

»A continuación, ha explanado el suyo abogado don Juan Domingo, defensor del señor Dot, al final del cual ha pedido la absolución para su patrocinado.

»Finalmente, ha informado el abogado don Juan Cervera, defensor del señor Iglesias, solicitando igualmente la absolución de éste, por falta material de pruebas.

Girona, 7 febrer 1935
Sentència d'Antoni Dot
pels Fets d'Octubre.
AHG

FRANCISCO MENAC PPELAS, SECRETARIO del JUZGADO de INSTRUCCION de esta Ciudad y Partido de OLOT.

Dejo fe: que segun resulta de la ejecutoria correspondiente de la causa procedente de este Juzgado, seguida con el numero 55 de 1934, rollo numero 609, sobre rebelion, contra otro y Antonio Dot Arxé, de 26 años de edad, hijo de Antonio y de Maria, natural y vecino de Olot, de oficio publicista, con instrucciones sin antecedentes penales, insolvente y en prision provincial, se dicto sentencia por la Audiencia provincial de Gerona Tribunal de Urgencia, con fecha 24 de Enero de 1935, firmada desde el dia 31 del mismo mes, por la que se CONDENO al procesado Antonio Dot Arxé, en concepto de autor del delito previsto y penado en el articulo 559 en relacion con los 167 y 171 delCodigo Penal con la concurrencia de la circunstancia modificativa agravante de la penalidad 9ª del articulo 10 del propioCodigo a la pena de CUATRO MESES Y UN DIA de ARRESTO MAYOR, a las encarrerías de sus pensiones de todo cargo y del derecho de sufragio durante el tiempo de la condena y al pago de la mitad de las costas procesales, con abono para el cumplimiento de la condena de todo el tiempo de prision preventiva sufrida.

Girona, 7 febrer 1935
Sentència d'Antoni Dot
pels Fets d'Octubre.
AHG

En la misma ejecutoria aparece la siguiente:
• Liquidacion de condena impuesta al procesado Antonio Dot Arxé en causa procedente del Juzgado de Instruccion de Olot, numero 55 de 1934, rollo numero 609, sobre rebelion, en que la Audiencia provincial de Gerona Tribunal de Urgencia, dictó sentencia fecha veinticuatro de enero de 1935, firmada desde el dia treinta y uno del mismo mes. = Pena impuesta cuatro meses y un dia de arresto mayor o sean 121 dias. = Abono de la prision preventiva desde el dia 15 de Octubre de 1934 inclusive. = Per con siguiente empezando a contar desde el dia quince de Octubre de mil novecientos treinta y cuatro, dejaré extinguida la condena el dia DOCE de FEBRERO corriente en que deberas ser puesto en libertad. = Olot a siete de Febrero de mil novecientos treinta y cinco. = el Secretario = Francé Menac. =

Y para que conste, para su remision al Sr. Director de la Prision de GERONA, cumpliendo lo mandado, expido el presente que con el visto bueno del Sr. Juez lo firmo en OLOT a siete de Febrero de mil novecientos treinta y cinco.

»El presidente ha suspendido acto seguido la sesión, para retirarse al Tribunal ha deliberar, con objeto de dictar sentencia.

»Reanudada la sesión pública, el vocal magistrado señor Cáceres, ha leído la sentencia recaída, por la cual se condena a don Antonio Dot, a la pena de cuatro meses y un día de arresto, con abono de la presión preventiva sufrida y al pago de la mitad de las costas procesales; y se absuelve a don Juan Iglesias, con la obligación sin embargo, del pago de la otra mitad de las costas.

»El señor Iglesias ha quedado inmediatamente en libertad, y el señor Dot ha sido trasladado a la cárcel para cumplir 21 días que le faltan para extinguir la condena que les ha sido impuesta».⁷

L'expedient de la Presó de Girona —coneguda popularment com «l'Aurora»— que es guarda a l'Arxiu Històric de Girona, ens permet determinar l'entrada exacte i sortida de la presó. A l'apartat *Vicisitudes*, informa: «Ingresa en esta prisión, procedente de Olot, entregado por fuerzas de la Guardia Civil en concepto de detenido a disposición de la Audiencia Provincial...». La data d'entrada era el 17 d'octubre de 1934, i la sortida el 12 de febrer de 1935, i quant a l'apartat *DELITO* estava escrit «Rebelión».

A Olot els regidors republicans van ser cessats del consistori, els locals d'ERC, Casal Català i Centre Obrer van ser clausurats i tots els diaris republicans van passar per la censura. La troballa a l'Arxiu Històric de Girona de documentació relativa a la Comandancia Militar de Gerona i de la Dirección General de Seguridad, Comisaria de Investigación y Vigilancia de la província de Gerona m'ha permès seguir el fil de la repressió i vigilància de l'entitat Concentració d'Esquerra d'Olot fins el triomf del Front d'Esquerres el 16 de febrer de 1936.

El 7 de desembre de 1934 el cafeter de Concentració Republicana, Lluís Reixach Sala, demanava autorització per obrir el cafè que estava situat a l'interior de l'entitat, i que es trobava clausurat des dels Fets d'Octubre. El cafeter al·legava que era aliè a tota activitat política. La res-

posta de la Comandancia Militar de Gerona del 10 de desembre va ser la següent:

«En cumplimiento a lo ordenado por su superior autoridad, en escrito de fecha 7 del actual, con el que se acompaña instancia del vecino de esta ciudad D. Luis Reixach Sala, conserje-cafetero del Centro de Esquerra Republicana; tengo el honor de informar a V.E. que el recurrente disfruta un sueldo semanal que al Junta le abona como igualmente el alquiler del piso, siendo el negocio propiedad del partido y no del Reixach.

»Además por ser dicho Centro donde se llevó todo el control del movimiento de donde salió la Comisión Gestora la tarde del 6 al 7 de octubre último, es de presagiar que con la apertura del local en cuestión se continuará la política demoledora que se venía haciendo en el mismo; y constando en aludido Centro de 178 socios en manera alguna pueden reunirse en Secretaria y menos si se tiene en cuenta que el local tienen perfecto derecho cuantos figuran en sus listas.

»Por todo lo expuesto, considera el Capitán que suscribe no debe levantarse la clausura del referido Centro, debido a la relación...»

El 8 de maig era el president de l'entitat, Ramon Calm, qui demanava permís per l'obertura del cafè, essent la resposta per part de la Comandancia de Girona positiva, però només per la part dedicada al cafè i no a l'entitat:

«En cumplimiento a cuanto me ordena en su superior escrito de 2 del actual, al que se acompaña para informe instancia elevada a su autoridad por el Presidente del 'CENTRO REPUBLICANO DE ESQUERRA', D. Ramón Calm, en suplica se autoriza la apertura de la parte del centro dedicada a recreo, para dar un medio de vida al cafetero de dicho Centro Isidro Reixach y poder ateder este al sustento de su madre, esposa e hija; tengo el honor de participar a V.E. que dicho cafetero recibe un sueldo mensual que la junta de la Sociedad le abona, como igualmente el alquiler del piso que habita, siendo el negocio propiedad del partido y no del Reixach.

⁷ *La Vanguardia*, 25 gener 1935.

»Como el 24 de abril próximo pasado fué denegado por su autoridad el levantamiento de la clausura que pesa sobre la entidad 'CASAL CATALA DE OLOT' y 'CENTRO REPUBLICANO DE ESQUERRA'...»⁸

Sense l'escó de diputat, el 2 de març de 1935 Antoni Dot va reemprendre les tasques periodístiques a l'editorial d'*Esquerra*: «Fa cinc mesos que no havíem agafat la ploma per escriure un article periodístic, cinc mesos, que a conseqüència d'uns fets, fatalment produïts, ens hem vist obligats a viure absolutament deslligats de tota actuació política.»⁹ A l'agost de 1935 es va celebrar el judici contra Ramon Aubert, Joan de Garganta, Ramon Moret, Josep Canal i Ramon Calm. Tots 5 van ser absolts, mentre que el militant del BOC d'Olot Pelegrí Serrat va ser condemnat a dos anys i quatre mesos de presó, pena que va complir fins a l'amnistia decretada pel Front d'Esquerres després de la victòria electoral del febrer del 1936.

Coincidint amb la fira de Sant Lluc, es va constituir una nova delegació de la institució «Amics de l'Art Vell». En aquest nou Comitè Directiu Antoni Dot n'era un dels tres vocals. El Comitè destacava pel ventall de posicions polítiques: el president n'era el Dr. Danés i Torras, que estava relacionat amb el Casal Català; de vocal hi havia Joan de Garganta, prou conegut, així com Albert Bassols, que va ser alcaldable de la ciutat el 1934 i destacat membre de la Lliga d'Olot.

El desembre de 1935 es renovava la Junta de Concentració d'Esquerra Republicana. Antoni Dot en va deixar la Secretaria, però passava a formar part de la Comissió Política, on hi havia els líders del republicanisme olotí: Josep Fàbrega, Ramon Aubert, Ramon Calm, Josep Canal i altres. El local de la entitat continuava clausurat encara arran dels Fets d'Octubre. El 6 de desembre, aniversari de la mort de Joan Déu i Ros, no va ser permès l'homenatge que cada any se li retia en commemoració del seu naixement.

El 9 de gener es va celebrar el consell de guerra contra el republicà figuerenc i comissari de la Generalitat Josep

8 Arxiu Històric de Girona, Comissaria de la Generalitat a Girona.

9 *Esquerra* núm. 37, 2 març 1935.

29 gener 1936

Anunci publicat a *L'Autonomista* d'un acte electoral de les Joventuts d'Esquerra, en el marc de la campanya electoral del Front d'Esquerres a les eleccions a Corts espanyoles del 16 de febrer.

AG-SGDAP

Barcelona, 19 febrer 1936

Bona part dels diputats d'Esquerra, el dia que van reprendre la feina parlamentària després de l'exclatant victòria del Front d'Esquerres. En primera fila: Antoni Dot; el president del Parlament, Joan Casanovas; Pere Corominas i Martí Rouret.

AGA

Puig Pujades. Va ser el judici més important celebrat a les comarques gironines pels fets del 6 d'octubre del 1934. El fiscal el condemnava a 30 anys de presó pels Fets d'Octubre, i així va ser. La solidaritat amb Puig Pujades va convocar davant el jutjats de Girona a un bon nombre de militants figuerencs, així com els diputats Manuel Serra i Moret, Josep Mascort, l'esposa de Miquel Santaló i Antoni Dot. L'acte més important de solidaritat i germanor republicana s'havia celebrat al teatre Albéniz de Girona el passat 17 de novembre. Organitzat per Izquierda Republicana, va congrega el republicanisme de tots els pobles i ciutats de la província, així com els exdiputats Antoni Dot, Miquel Santaló, Josep Irla, Josep Mascort...

L'inici del 1936 va ser també l'inici de la campanya electoral. Estaven convocades eleccions legislatives pel 16 de febrer. L'1 de febrer Antoni Dot assistí en qualitat de ponent al míting organitzat per les Joventuts d'ERC de les comarques gironines al Teatre Municipal de Girona. Van parlar, a més de Dot, Agustí Cabruja, Joan Ginesta, Alexandre Deulofeu, Josep Maria Corredor, Miquel Santaló i Magdalena Clos. El *Diari de Girona* es mofava de l'acte de la següent manera: «Si parlen tots i expliquen les heroicitats llurs del dia 6 d'octubre del 1934, àdhuc descomptant en Santaló, acabaran pel cap baix a les cinc de la matinada.»¹⁰ El primer acte autoritzat al local de Concentració d'Esquerra després de 15 mesos de clausura va ser la conferència «Sentit i responsabilitat d'una política d'Esquerra», impartida per l'exdiputat a Corts Josep Antoni Trabal i Sans. El 17 de gener l'exdiputat a Madrid Josep Mascort va donar la conferència «A la reconquesta de la República» al local d'Esquerra, on la presentació del conferenciant va anar a càrrec d'Antoni Dot. En aquesta xerrada hi assistí un agent inspector de la Comissaria de Investigación y Vigilancia de la Provincia de Gerona, i aquesta va ser la nota enviada al comissaria d'Ordre Públic de Girona sobre la conferència:

«En contestación a su respetable comunicacion de fecha 16 del corriente interesando la asistencia de un Agente

de esta Inspección, al acto público autorizado para el día de hoy en el local social de 'Concentració d'Esquerra Republicana' de Olot a les 22 horas y a cargo del ex-diputado D. José Mascort tengo el honor de participar a Vd. Que dicho acto tuvo lugar en el día indicado y hora señalada, bajo la presidencia de D. José Fabregat y haciendo la presentación del orador el ex-diputado al Parlamento Catalán D. Antonio Dot, con la asistencia de unos 370 concurrentes.

»Iniciado el acto, explanó el tema anunciado A la Reconquista de la República, fundamentando su disertación en el hecho de no conformarse con el triunfo rotundo que obtendrán las masas obreras en las próximas elecciones sino afianzándolo por medio de las juventudes que educadas en el ambiente izquierdista llegarán a la edad madura sin derivación alguna. Enalteció el acierto de la fundación de la CEDSE combatiendo el Sport en demasía y llamó la atención de los asistentes sobre la propaganda de las derechas, por lo que preve una encarnizada lucha electoral, encareciendo a las mujeres no dejen de votar en pro de las izquierdas, recordándoles hay muchos amigos políticos en las cárceles a los que hay que libertar, terminando el acto a las 23'30 sin que ocurriera novedad»

L'acte central de campanya electoral es va celebrar a Olot el 10 de febrer al Teatre Principal d'Olot a les deu de la nit. Hi van assistir la gens menyspreable xifra de 1.000 persones, i els parlaments van anar a càrrec d'Antoni Dot, Maria Dolors Bargalló (ERC), Manuel Serra i Moret (USC), Joan de Garganta (ACR), Puig i Ferreter i Miquel Santaló (ERC). Es recuperava així la unitat trencada de les esquerres en una sola candidatura sota les sigles del Front d'Esquerres. Aquest va ser l'informe elaborat per un Inspector de la Comissaria de Investigación y Vigilancia de la Provincia de Gerona:

«Tengo el honor de participar a V.S.I que el mitin celebrado por el FRENTE POPULAR DE IZQUIERDAS en Olot el dia diez del corriente segun me informa el Inspector Sr. Fernandez que asistió como Delegado, con asistencia de unas mil personas, hicieron uso de la palabra los Srs. Garganta, Dot, Sra. Bargalló, Pui y Ferreter y Santaló, los cu-

¹⁰ *Diari de Girona*, 30 gener 1936

ales desarrollaron el tema proamnistia, restablecimiento del Estatuto leyes de caracter social y laico y todos en parecidas frases dijeron que no eran revolucionarios ni destructores, que respetaban las ideas políticas y religiosas, que solo quieren la separación de la Iglesia del Estado, enseñanza laica y que los partidos de izquierdas a pesar de ir unidos con los comunistas, no se comen a las personas, que lo único que desean es la emancipación del proletariado, desaparición de jornales de hambre; que los actuales momentos son graves para la Republica y la Libertad...»

Igualment, el Delegat d'Ordre Públic de Girona enviava el següent telegrama al Delegat General d'Ordre Públic de Catalunya, firmat a Girona l'11 de febrer de 1936: «ANTE MIL PERSONAS CELEBROSE AYER EN LA CIUDAD DE OLOT MITIN ANUNCIADO DE ESQUERRA A CARGO ORADORES GARGANTA DOT-ARXER BARGALLO PUIG FERRETER Y SANTALO TEMA CAMPAÑA ELECTORAL TRANSCURRIDO SIN NOVEDAD»

El setmanari *La Ciutat d'Olot*, per la seva banda, va quantificar la xifra d'assistents al míting del Front d'Esquerres del Teatre Municipal en 3.000. Tot i que és evident que la xifra és exagerada, per molt que arrodonim a la baixa el número d'assistents, és innegable l'èxit de convocatòria i l'expectació que aixecà la unificació de les esquerres en una sola candidatura electoral. La candidatura per la circumscripció de Girona estava formada per Martí Esteve, Miquel Santaló, Josep Puig i Pujades, Josep Mascort i Joan Casanelles. La campanya electoral es va centrar en la recuperació de l'Estatut, l'amnistia dels 30.000 presos polítics que existien arran dels Fets d'Octubre i la patrimonialització que les esquerres van fer de la llibertat i dels valors republicans. En són exemple «Les esquerres han dut l'Estatut. Les esquerres saben rescatar-lo i augmentar-lo», «Ciudadans ! Abans de votar, penseu en l'angoixa espera d'aquests 30 000 homes empresonats... Només el Front Popular d'Esquerres pot alliberar-los.»¹¹

Anteriorment, els actes electorals a la Garrotxa van començar el diumenge 2 de febrer. A les onze del matí par-

lament a Les Planes; a les dues de la tarda a Sant Feliu de Pallerols; a les quatre de la tarda a Sant Esteve de Bas, i a les 6, a Les Preses. L'ordre dels mítings venia donat per la situació dels pobles a la carretera que connectava Santa Coloma de Farners amb Olot. El dilluns 3 de febrer, en un dia feiner, a dos quarts de set era el torn de Riudaura. El dissabte 8 de febrer a les vuit del vespre la campanya electoral portà a Dot a fer un míting a Besalú; l'endemà a les deu del matí a Tortellà, i a les dues, a Maià de Montcal. A la tarda del 9 Dot féu un parlament a Montagut, i a les set del vespre, acte a Argelaguer. El dimecres 12 de febrer, com a darrer acte de campanya electoral, a les 6 de la tarda prengué la paraula en un acte de propaganda electoral a Castellfollit de la Roca. A l'acte celebrat al Teatre Municipal d'Olot, Dot hagué de justificar el seu breu parlament a causa de l'afonia provocada pels successius parlaments d'aquella campanya electoral.

Les eleccions van quedar dividides en dues opcions electorals. D'una banda, el Front d'Esquerres, integrat per Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, la Unió Socialista de Catalunya, el POUM, el Partit Català Proletari, el Partit Comunista de Catalunya, el Partit Sindicalista, la Federació Catalana del PSOE, la secció catalana de la UGT i la Unió de Rabassaires. D'altra banda, en contraposició a aquesta gran coalició frontpopulista, es formava una coalició de dretes sota el nom del Front Català de l'Ordre, amb la Lliga Catalana, Dreta de Catalunya, Tradicionalistes, Partit Republicà Radical, Acció Popular de Catalunya i algun independent de dretes. Del total de 54 escons que es disputaven a Catalunya, el Front d'Esquerres en va obtenir 41. A Girona, dels 7 diputats que hi havia en joc, 5 van ser pel Front d'Esquerres: tots els que es presentaven, Martí Esteve (ACR), Miquel Santaló (ERC), Josep Puig i Pujades (ERC), Josep Mascort (ERC) i Joan Casanelles (PNRE). Els dos escons restants van ser pels membres de la Lliga Joan Estelrich i Carles Badia i Malagrida, aquest darrer natural d'Olot. Els resultats a la ciutat d'Olot van ser 3.277 vots per les Esquerres, i 2.584 per les dretes, amb una participació del 77,5%. Si bé a la ciutat les esquerres es van imposar en 693 vots, els resul-

¹¹ *Esquerra*, núm. 84, 1 febrer 1936.

tats a la resta de la comarca eren favorables a les dretes: 5.778 vots de dretes per 5.134 per les esquerres. Les candidatures d'esquerres es van imposar a Argelaguer, Batet, Begudà, Castellfollit, les Planes, Montagut i Tortellà, mentre que Joanetes, la Pinya, Mieres, Sant Privat i Santa Pau es mantenien com a feu dretà.

A Olot el dimarts 18 de febrer prenen càrrec de regidors a l'Ajuntament Ramon Aubert, Ramon Calm, Josep Canal, Joan de Garganta, Ramon Moret i Llorenç Sala, tots destituïts amb motiu dels Fets d'Octubre. Tot i l'absència d'eleccions municipals, el 6 de març de 1936 Ramon Aubert va ser nomenat alcalde de la ciutat; Joan de Garganta regidor primer i conseller de Cultura; Ramon Calm Clota conseller segon i regidor d'Hisenda; Ramon Moret conseller tercer i regidor de Governació; i Josep Canal i Font conseller quart i regidor de Foment. A finals de març de 1936 s'havia de celebrar un ple a l'Ajuntament d'Olot per discutir la situació dels Fets del 6 d'Octubre, ja que els destituïts exigien explicacions i aclarir «la tèrbola i inqualificable manera de procedir de l'alcalde d'aleshores, en ocasió del procés de la Comissió Gestora del 6 d'Octubre, Diputat Dot i altres empresonats».¹² Els regidors de la dreta no es van presentar al Ple sabent que aquest era un punt de l'ordre del dia.

La victòria del Front d'Esquerres a Catalunya i el Front Popular a Espanya va permetre posar fi al període de suspensió de l'Estatut. De la mateixa manera es va decretar l'amnistia. Del penal de Cartagena en sortien els consellers Martí Esteve, Ventura Gassol, Martí Barrera i Pere Mestres; del penal del Puerto de Santa María Lluís Companys, Joan Comorera i Joan Lluhí. Un decret del 26 de febrer va restablir la Generalitat i l'Estatut. La Llei de contractes de conreu va ser restablerta el primer dia en què es convocava el Consell de la Generalitat, el 2 de març. El 19 de febrer es reobria el Parlament, i finalment Lluís Companys arribava a Barcelona l'1 de març. Antoni Dot, doncs, era novament diputat al Parlament de Catalunya i retornava al seu seient de secretari del Parlament. ☘

¹² *Esquerra* núm. 93, 28 març 1936.

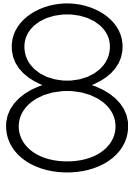
Barcelona, 9 desembre 1937

El president Lluís Companys rep al Palau de la Generalitat a una delegació solidària anglesa formada per: miss Betty Ireland, de la League of Nations Youth; miss Edith Gow, de la National Union of Clerks; miss Allee Frase del National Council of Girls Clubs; mister Vicent Duncan Jones, de Churchman of British Youth Peace Assembly i mister Ted Willis del Labour League of Youth. La delegació va fer entrega de 100.000 pots de llet. Acompanyaven als visitants, Antoni Dot, com a director general d'Assistència Social, Manuel Alcàntara, com a cap administratiu de la direcció general, miss G. Adams de Puertas, delegada de la direcció general d'Assistència Social a Londres i el regidor barceloní Josep Escofet.

FDB

La Guerra Civil: el director general d'Assistència Social

A partir de la reobertura del Parlament i la vigència de l'Estatut de 1932, dins l'organització territorial d'Esquerra Republicana es configura un nou organisme. Aquesta serà la Federació, que esdevenia d'àmbit provincial i que aglutinava els diferents comitès comarcals. Així es van crear 5 federacions que cobrien tot el territori de Catalunya: les 4 províncies i el de Barcelona capital. El 22 de maig es reunia la Federació d'Esquerra de les comarques gironines per tal d'elegir el Comitè Executiu. La representació olotina estava formada pel diputat Dot, Ramon Calm, J. Castanys i P. Triadú. Del Comitè Executiu de la Federació gironina s'acordà que en fossin membres Santaló, Pujades, Cerezo, Camps Arboix i Antoni Dot. Pere Cerezo va ser escollit president, i Josep Mascort, secretari. El màxim òrgan directiu del partit era el Comitè Executiu Central, que s'elegia en el Congrés Nacional. Esquerra era un partit centralitzat, exceptuant la política municipal, que va restar sota la influència del poder local des de la mateixa fundació del partit.

A l'estiu de 1936 els Jocs Olímpics es van celebrar a l'Alemanya nazi del Tercer Reich. En contraposició a la celebració d'aquests Jocs, que es van veure contaminats per un clar caràcter racista i d'exaltació nazi-feixista, es va convocar la Olimpíada Popular de Barcelona, organitzada per diferents entitats cíviques i amb el suport de l'administració republicana i que pretenia ser l'alternativa als Jocs Olímpics de Berlín. Diferents entitats d'Olot s'hi van inscriure, com el Centre Obrer, l'Orfeó Popular, la Unió Excursionista... A Olot es va nomenar un Comitè local pro Olimpíada Popular, encapçalat per Martí Rabassa, així com un Comitè d'Honor, format per Ramon Aubert, Antoni Dot, Joan de Garganta, Ramon Moret, Ramon Calm i Josep Canal, és a dir, les màximes autoritats polítiques i republicanes de la ciutat. La sublevació militar i l'inici de la Guerra Civil, com és prou sabut, va impedir la celebració de la Olimpíada Popular de Barcelona.

El 3r Congrés Nacional d'Esquerra s'havia convocat a Barcelona els dies 18 i 19 de juliol de 1936. El 18 de juliol es van obrir les sessions del Congrés mentre les guarnicions militars del país es sublevaven contra el Govern de la Repúbli-

Barcelona, 11 setembre 1936

El president Lluís Companys s'adreça als ciutadans des de la tribuna presidencial al peu del monument a Rafael Casanova en la commemoració de la Diada. L'acompanyen Antoni Dot, Jaume Serra i Hunter, Josep Quero i Joan Casanovas.

BRANGULÍ / ANC-FONS BRANGULÍ

ca. En transcendir la importància del cop d'Estat, el Congrés va ser suspès. Antoni Dot assistia a aquest Congrés en qualitat de membre del Comitè Executiu de la Federació de Girona, de manera que el 18 de juliol no es trobava a Olot, sinó a Barcelona. Igualment en cas de no celebració del Congrés creiem que tampoc s'hagués trobat a Olot atès que desde 1933 va fixar la residència a Barcelona com a parlamentari, concretament al carrer República Argentina, on a més del diputat, també s'hi va traslladar durant dos anys la esposa Remei i el fill Jordi, que havia nascut el 1931. Amb la reobertura del Parlament al febrer de 1936, l'Antoni Dot va passar a viure sense la seva família a Barcelona, de manera que els caps de setmana anava a Olot.¹ Potser si no s'hagués convocat el Congrés per aquell dissabte 18 de juliol l'Antoni Dot s'hagués trobat a Olot per circumstàncies personals i familiars el dia de la sublevació militar. Sigui com sigui, estava a Barcelona i no a Olot.

El cop d'Estat va provocar l'esfondrament del poder i l'autoritat republicana. A Catalunya la sublevació militar fou sufocada per la Guàrdia d'Assalt, part de la Guàrdia Civil i les masses obreres armades després d'assaltar les principals casernes i armeries. Els sindicats i partits, anarquistes i comunistes, després d'ajudar al fracàs del cop d'Estat, es van fer amb la situació i el control a les zones que es van mantenir fidels a la legalitat republicana. Per tant, els primers dies de la Guerra Civil qui sortí al carrer, a més de les forces d'ordre, foren les masses i milícies armades. Antoni Dot no va ser protagonista aquests dies; però no només ell, sinó la resta de diputats que formaven el Parlament de Catalunya. L'autoritat i el control públic, almenys fins al setembre de 1936, va passar del poder executiu als Comitès de Milícies Antifeixistes.

Els diaris personals de contemporanis als esdeveniments són la mostra més fidel dels fets i ens permeten reconstruir el fil històric. A Olot, al vespre, les organitzacions sindicals, amb el suport dels partits d'esquerra, van convocar una vaga general. El dilluns al matí es van assal-

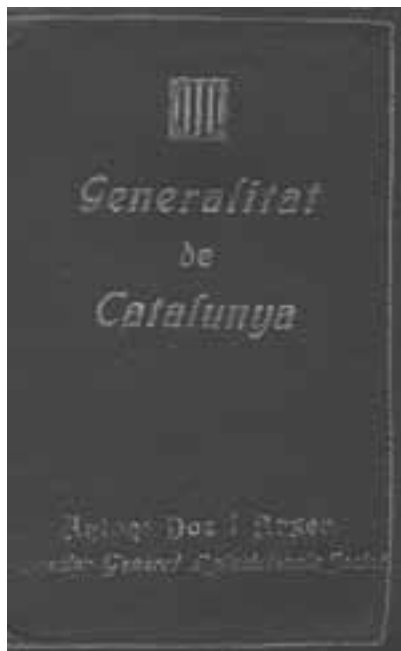
tar les armeries Sibidi i Agustí i Puig i es van requisar tot tipus d'armes i municions. Seguidament, les milícies armades van assaltar el local del Casino Olotí i el van ocupar per convertir-lo en el quarter general del Comitè Antifeixista. «Els obrers requisen les escopetes i municions de les armeries Sibidi i Agustí i Puig. S'ho reparteixen, i s'armen; i circulen armats per tot arreu. Per ràdio es dona l'ordre de constituir les milícies armades del Front Popular, a tot arreu. A Olot, els obrers sindicats monopolitzen la direcció, i no hi volen ningú més, ni l'Ajuntament».² A partir de la diada de Sant Jaume es va desfermar la violència revolucionària, principalment contra l'Església i la gent de dretes, de manera que va iniciar-se tràgicament la crema d'esglésies i l'assassinat de persones faccioses.

Des de l'etapa provisional la Generalitat de Catalunya va promoure aquells projectes que eren preferents i el programa de govern per a l'esquerra nacional. Un d'aquests era la modernització i reestructuració de la sanitat i assistència social. El maig de 1933 es feia efectiu el traspàs de competències del govern central a la conselleria de Sanitat, aleshores sota la direcció de Josep Dençàs i on Josep Irla era el responsable de Serveis Socials i Assistència Social. Es recuperà el terme assistència social, que incorporava una connotació moderna i innovadora, allunyada de qualsevol referència al concepte beneficència, impregnada de valors catòlics i conservadors. La prioritat de la Conselleria va ser dotar el país d'una xarxa de serveis sanitaris propis, mentre les competències d'assistència social van recaure sobre els ajuntaments. Els Fets del 6 d'Octubre van paralitzar el projecte, que seria recuperat amb la victòria del Front d'Esquerres.

Poc després va esclatar el cop d'Estat que va condicionar el projecte sanitari i d'assistència social. La Guerra Civil va suposar una ràpida fugida de sanitaris al front de guerra i, sobretot, l'acollida a Catalunya de milers de refugiats que es trobaven a l'emparedat del departament unificat de Sanitat i Assistència Social dirigit pel metge Fèlix Martí Ibáñez, proper a la CNT, veritable ànima del Depar-

1 Entrevista a Jordi Dot Masdemont a Ciutat de Mèxic. 13, 15 i 19 setembre 2008.

2 CANAL, Jordi; MAYANS, Antoni; PUJIULA, Jordi: *Joaquim Danés i Torras (1888-1960)*. Editora de Batet, 1989.

1937

Carnet d'Antoni Dot com a director general d'Assistència Social

FDB

tament fins al Fets de Maig de 1937. Amb la sortida del govern de poumistes i anarquistes, el 29 de juny de 1937 es va formar un nou Govern presidit per Lluís Companys, on s'encarregà a Josep Maria Sbert la conselleria de Governació i Sanitat i Assistència Social. La conselleria es va separar en dues direccions generals que van recaure a persones de confiança del govern: la Direcció General de Sanitat a Joan Sauret, i la Direcció General d'Assistència Social, a Antoni Dot.³

El greuge més important a resoldre de la Direcció General d'Assistència Social eren els milers de refugiats d'arreu d'Espanya que es trobaven a Catalunya buscant una situació més segura a la rereguarda republicana davant l'avenç de les tropes franquistes per la península. La Generalitat tenia plenes competències, de manera que juntament amb partits, sindicats i ajuntaments van haver de fer front a l'allau de desplaçats de guerra. El nombre de refugiats no va parar d'augmentar durant la guerra, i es calcula que a Catalunya es van concentrar, segons els estudis, fins a un total d'un milió de refugiats a finals de 1938,⁴ havent de dissenyar polítiques d'assistència social sense precedents a la història del país. El mateix agost de 1937 es va nomenar al gironí Xavier Casadamunt, amic de Dot i futur company d'aventures a l'exili, comissari d'Ajut als Refugiats. Aquest va ser l'organisme amb el mandat més durador durant tota la guerra, ja que va tenir al seu càrrec la situació de la població refugiada fins la caiguda de Catalunya. La seva creació coincideix amb l'ocupació de Santander, el 26 d'agost del 1937, i Gijón, poques setmanes més tard, fet que contribuï a augmentar notablement el nombre de persones refugiades a Catalunya i, per tant, nous reptes que havia d'afrontar el departament de Dot i el comissari Casadamunt. Igualment es van aixecar nous centres assistencials, com l'Institut de Puericultura; aquesta és només una porció de la tasca endegada per Antoni Dot de la Direcció General d'Assistència Social.

3 BONAMUSA, Francesc (dir.): *Generalitat de Catalunya. Obra de govern (1931-1939)*. Generalitat de Catalunya, Departament de Presidència, 2006

4 ROCA, Francesc: *Política, economía y espacio. La política territorial en Catalunya (1936-1939)*. Barcelona, 1983.

1937

Carnet d'Antoni Dot com a director general d'Assistència Social, signat pel president de la Generalitat,

Lluís Companys.

FDB

L'arribada de població que s'havia d'alimentar i allotjar en temps de guerra va provocar un augment del preu de les subsistències. La situació no para-va d'empitjorar: els bombardejos sobre Barcelona i l'inici de l'ofensiva sobre el Segre va obligar a moltes famílies a marxar de casa seva, desplaçant-se fins a zones interiors del país. Els ajuntaments es queixaven que la situació financera es ressentia amb el sosteniment de les polítiques socials cap als refugiats. Prova d'aquest fet és la carta enviada per l'Interventor de Cabals de l'Ajuntament d'Olot a Antoni Dot, director general d'Assistència Social: « L'enorme càrrega que diàriament s'acumula en el que fa referència al sosteniment dels refugiats; fins fa tres mesos la Generalitat havia pagat el deute per aquest concepte d'una manera molt beneficiosa per l'erari de la ciutat, però des d'aquella data s'ha entorpit aquesta bona marxa, i la prova és que la Generalitat és deutora a l'Ajuntament d'Olot de la respectable quantitat de 381.808 pessetes.»⁵ A continuació l'interventor municipal explicava a la carta adreçada a Dot que durant una entrevista al director general d'Administració Local, preguntant com podia resoldre el greuge econòmic, l'interventor li va respondre: «Si el vostre diputat i bon amic meu Sr. Dot fa una petita indicació per tal de que l'Ajuntament d'Olot se li anticipin unes pessetes a compte del deute, podeu contar sereu atesos.»⁶

5 CLAVIJO, Juli: *La política sobre la població refugiada durant la Guerra Civil 1936-1939*. Universitat de Girona, pàg. 249

6 CLAVIJO, Juli: *op.cit.* pàg 250

Barcelona, 1936-1938

Antoni Dot

amb Manuel Alcàntara

i Gusart i la dona d'aquest.

FDB

Almenys van ser dos les reunions de la Comissió Consultiva d'Ajut als Refugiats on hi va assistir Dot: 7 i 13 de juliol de 1938. Tal com explica Juli Clavijo a la seva tesi doctoral, el director d'Assistència Social va expressar a la reunió de la Comissió convocada el 7 de juliol de 1938 «Té un interès especial per tractar i resoldre els assumptes hospitalaris, per tal que siguin un fet l'accés als dits establiments de tota la població refugiada a Catalunya que ho necessiti, amb els mateixos drets que qualsevol ciutadà.»⁷ El problema de prestar als refugiats els mateixos drets sanitaris que la població autòctona era la falta d'hospitals especialitzats, de manera que Antoni Dot va oferir acollir a l'Hospital General de Catalunya —Sant Pere i Sant Pau—, els refugiats necessitats d'assistència mèdica. El mateix Dot, conscient de les mancances, rectificava així: «A Catalunya existeixen establiments d'aquesta mena per acollir uns dos mil malalts, a hora d'ara caldria disposar per a encabir-hi sis o set mil.»⁸ El sistema sanitari català es trobava desbordat amb l'allau de refugiats i ferits de guerra.

L'ajuda humanitària internacional va correspondre amb les necessitats de la guerra. El problema fou la gestió d'aquest ajut i la canalització cap a la població civil. Antoni Dot plantejà algunes qüestions sobre aquest ajut, bàsicament l'eficiència de la seva gestió: «S'hauria d'anar a la ràpida creació d'un organisme on es centralitzessin les aportacions estrangeres, on no hauria de mancar el representant del Comissionat, per tal com ho són ara els refugiats els qui menys es beneficien de les esmentades aportacions, a desgrat d'obtenir-ne amb propagandes a base d'ells.»⁹ El problema de fons que denunciaven Dot i el comissari Casademunt era que només rebien una part de l'ajut internacional, ja que abans passava per les entitats particulars, quan per major eficiència, els dos opinaven que hauria de ser al revés: el Comissariat rebre l'ajut per després repartir-lo.

Antoni Dot passà la vida entre Olot i Barcelona du-

rant els anys trenta, exceptuant el període que fou reclòs a la presó de Girona. Almenys fins a 1936 els trajectes entre la capital garrotxina i la ciutat comtal van ser amb autobús; a partir d'aquests moments utilitzarà també el cotxe privat. Doncs bé, en un desplaçament entre Barcelona i Olot, conduint el cotxe va tenir un accident a l'alçada de Vidreres. En Dot anava acompanyat de la seva neboda; possiblement es tractava de la més gran de les tres nebodes, l'Aurèlia Figueras Dot. *L'Autonomista* se'n va fer ressò a l'edició de l'endemà: «Anit, a l'encreuament anomenat de Vidreres, i quan anava cap a Olot, sofrí un accident d'automòbil el director general d'Assistència Social, Antoni Dot, a conseqüència d'haver topat l'auto en el qual viatjava amb un camió que anava en direcció contrària. Antoni Dot es produí algunes ferides lleus, sense importància, però resultà amb ferides d'alguna consideració una neboda seva que viatjava amb ell. Moments després de l'accident passà per allà una ambulància de l'Aviació en al qual fou traslladada a la clínica Girona d'aquesta ciutat la senyoreta accidentada, on ha quedat hospitalitzada.»¹⁰

El 5 de setembre de 1937 es va celebrar un Congrés Extraordinari de la Federació d'ERC de les comarques gironines al Centre d'Unió Republicana de la mateixa ciutat. Hi estaven convocades totes les entitats de la província, i evidentment, Antoni Dot hi assistí com a membre del Consell Executiu de la Federació que n'era des del maig de 1936. És més: Antoni Dot fou el ponent encarregat de l'àrea d'Economia, Finances i Cooperativisme, que més tard seria exposada en el següent congrés del partit. L'ordre del dia en aquest congrés va ser el següent: lectura de la Memòria del Comitè Executiu, aprovació dels Estatuts de la Federació, lectura de la Declaració política aprovada en el 2n Ple del Partit celebrat a Barcelona els dies 12 i 13 de juny de 1937, exposició de les ponències, elecció definitiva del Consell Executiu de la Federació i, per acabar, assumptes generals.

El Nadal de 1937 una Comissió del Front Popular d'Anglaterra va visitar Catalunya, i entre l'estada al país, van

7 CLAVIJO, Juli: *op.cit.* pàg 256.

8 CLAVIJO, Juli: *op.cit.* pàg 256.

9 CLAVIJO, Juli: *op.cit.* pàg 260.

10 *L'Autonomista*, 30 agost 1937.

Londres, 18-28 febrer 1938

El líder laborista britànic Clement Attlee pren la paraula en un acte organitzat per l'Spanish Medical Aid Committee en suport de la causa republicana. Antoni Dot, al centre de la segona fila, formava part de la delegació que viatjà al Regne Unit per aconseguir ajut humanitari.

FDB

fer pas per Olot amb la finalitat de comprovar in situ l'assistència social en guerra. Els va rebre l'Antoni Dot i altres autoritats locals i «s'en portaren una agradable impressió del bon funcionament dels serveis dels esmentats establiments, sobretot de l'Hospital, del qual en feren grans elogis, com també del Refugi que funciona tan normalment com ho permeten les actuals circumstàncies.»¹¹ Més tard, el 18 de febrer de 1938 va ser el propi Antoni Dot qui es desplaçà a Londres en qualitat de director general d'Assistència Social per tal de gestionar l'ajut —humanitari i cooperatiu— de la comunitat anglesa en favor dels refugiats que es trobaven a Catalunya;¹² en va tornar el 28 de febrer de 1938.¹³ Així en va informar *La Vanguardia*: «Han regresado de Londres y París, el director general de Asistencia Social de la Generalidad, don Antonio Dot Arxé, y el delegado de Relaciones exteriores de la propia Dirección, señor Lafuente, quienes en el curso de este viaje y cumpliendo el objetivo que lo motivó, han visitado en una y otra capital a los principales elementos y representaciones de la obra de ayuda internacional a la España republicana y a la Generalidad de Cataluña. Como resultado inmediato de este viaje, están ya en curso expediciones tan importantes como la de 100.000 kilos de leche condensada que remite a Cataluña el Labour Party, una ambulancia del Comité de Ayuda Medical, otra ambulancia y un camión de víveres del Frente de las Juventudes Inglesas y otras remesas no menos importantes que se están preparando y que irán llegando periódicamente»¹⁴

El govern de la República, amb seu a Barcelona, va comunicar a tots els sotssecretaris i directors generals l'ordre d'evacuar la ciutat entre els dies 21 i 23 de gener i de fer-ho silenciosament davant la caiguda immediata de la ciutat en mans de l'exèrcit rebel. La Generalitat també organitzarà l'evacuació del seu personal, i dels membres dels organismes sanitaris i assistencials. A l'inici de

la darrera setmana de gener, doncs, Antoni Dot ja no era a Barcelona. Començava un llarg exili que el portà primer a França, i a partir de 1942 a Mèxic, fixant la residència a Ciutat de Mèxic fins a la seva mort. ☞

11 *L'Autonomista*, 25 desembre 1937.

12 *La Vanguardia*, 23 febrer 1938.

13 *Última Hora*, 28 febrer 1938.

14 *La Vanguardia*, 1 març 1938.

AYUNTAMIENTO

DE LA MUY LEAL CIUDAD DE

OLOT

310

212

Salida núm. A. 533

En contestación a su abto. escrito nº 6077, del día 4 de Marzo último, tengo el honor de participarle que, según resulta de los informes que al efecto/ me han sido suministrados por los agentes de mi Autoridad, ANTONIO DOT ARNER con anterioridad al Glorioso Movimiento Nacional era de significación izquierdista y colaborador de las altas esferas del Gobierno Separatista de Cataluña, habiendo sido diputado del Parlamento Catalán en el cual ejerció el cargo de Secretario.

Iniciado el Movimiento Nacional, se destacó en favor de los rojos, mereciendo el cargo de Director General de Asistencia Social, figurando también como Comandante del Ejército rojo. Era muy desaprensivo, demagogo e incitador a la rebelión separatista en esta localidad. Tomó parte activa en campañas periodísticas y tribuna, arrematando/ contra todos los valores nacionales y morales, e igualmente activa fué su participación en la rebelión separatista de la Generalidad en los sucesos de Octubre de 1934, habiendo sido detenido, procesado y condenado.

Unos días antes de la Liberación de esta ciudad por el Ejército Nacional, se notó en su domicilio inusitada actividad, expidiéndose a Francia bultos que se supone contenían alhajas y objetos de valor, cuya procedencia era sospechosa. Después de la Liberación se supo llevaba un tren de vida en Francia, que no estaba en relación ni

Olot, març 1963

Informe de l'Ajuntament
a la petició del fiscal general
per instruir la Causa General
contra Antoni Dot.

AHN

La repressió franquista

9

L'estudi de la repressió franquista té encara avui com a referència la Causa General, dipositada a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, que en el cas olotí, consta d'un document de 350 pàgines on es detalla la violència revolucionària del període republicà explicada per les víctimes, veïns del municipi i informes de l'ajuntament franquista. La Causa General fou un decret del Ministeri de Justícia del 26 d'abril de 1940 pel qual «se reúnan las pruebas de los hechos delictivos cometidos en todo el territorio nacional durante la dominación roja.»¹ Es tractava, ni més ni menys, de reunir la documentació existent poble per poble per investigar tot el que s'havia esdevingut en el conjunt del territori controlat per la República durant la Guerra Civil, posant així sota sospita a qualsevol persona per la seva conducta política, ideològica, cultural, intel·lectual o moral, amb la finalitat de procedir a la repressió. Un exemple més que confirma el franquisme com un règim basat en una repressió organitzada, sistemàtica, institucionalitzada, contundent i freda.

L'Antoni Dot apareix com a primera persona dins el grup «Dirigentes más destacados de partidos políticos del Frente Popular, sindicales obreras o agrarias», i a continuació es citen Ramon Aubert Cros, Ramon Calm Clota i una llarga llista que inclou més de 100 noms.² La desproporció, falsedat, difamació i tergiversació dels informes polítics del franquisme va portar a escriure sobre *Esquerra*, el setmanari fundat per Antoni Dot i portaveu de l'Esquerra a Olot: «Hicieron desde sus páginas una propaganda en extremo violenta y en algunos artículos, algunos de ellos firmados, se excitaba a la violencia en contra de las personas de orden». En Dot també apareix a la llista «Agitadores y propagandistas destacados», que pertany a la desena llista del grup «Organización que, una vez implantado el dominio rojo, se dio a los pueblos de la demarcación al terror marxista.»³ Finalment, Antoni Dot apareix a la llist-

1 *Boletín Oficial del Estado, BOE*, 4 maig 1940, pàg. 3048.

2 *Causa General Olot*. Archivo Histórico Nacional, Madrid. Expediente 30, pàg. 219.

3 *Causa General Olot*. Archivo Histórico Nacional, Madrid. Expediente 30, pàg. 225.

ta «Indicación de los elementos huídos más destacados y paradero actual de los mismos, especificando el lugar del extranjero en que se encuentran si es conocido», tot i que «se ignora el sitio del extranjero en donde actualmente se encuentran». Aquests informes estaven segellats amb la estampa de Falange Española Tradicionalista y de las JONS, Información e Investigación, Olot, i datats el 23 de febrer de 1942.

La Llei de responsabilitats polítiques va ser promulgada el 9 de febrer de 1939 amb l'objectiu de «liquidar las culpas de este orden contraídas por quienes contribuyeron con actos u omisiones graves a forjar la subversión roja, a mantenerla viva durante más de dos años y a entorpecer el triunfo, providencial e históricamente ineludible, del Movimiento Nacional». Es tractava d'una llei repressiva decretada ja abans de la finalització de la campanya bèl·lica. A Antoni Dot se li obrí un expedient d'aquesta llei a juny de 1940: «Don Manuel Martínez Cardeñoso, Capitán de Infantería, Abogado Juez de Responsabilidades Políticas de la Provincia de Gerona, HAGO SABER: Que en este Juzgado se sigue expediente de Responsabilidades Políticas, contra los individuos de este ciudad que a continuación se relacionan: Jaime Bonavía Calberol, Juan Corbatón Vidal, Emilio Alberich Oliver, Antonio Dot Arxer, Angel Casas Bosch, José Figueras Quintana, Juan Rovira Surroca, Francisco Rodas Aulet, Pelegrín Serrat Estruch, Isidro Juanols Peiris, Esteban Hostench Trasfí, Jaime Parés Vilanova, Juan Garganta Fábrega, Ramón Moret Estartús. Por lo que cuantas personas tengan relación de cual haya sido la conducta político-social de les inculpados, así como cuales sean los bienes de su pertencia, están en la obligación de ponerlo en conocimiento de este Juzgado Instructor o del de primera Instancia o Municipal del lugar donde tenga el domicilio en declarante. Se hace saber además que ni el fallecimiento, ni la ausencia, ni la incomparecencia del presunto responsable detendrá la tramitación ni el fallo del expediente».⁴

L'exili d'Antoni Dot estava plenament justificat. El fran-

quisme va condemnar durament tots aquells que havien tingut un càrrec o responsabilitat durant l'època republicana i la Guerra Civil. I més, tractant-se d'un diputat i secretari del Parlament de Catalunya. A tall d'exemple, el franquisme va afusellar a 42 alcaldes que pertanyien a ERC⁵ i que van recaure en mans de la justícia franquista després que tots ells desestimessin l'exili per diverses raons. El mateix president de la Generalitat Lluís Companys va ser afusellat el 15 d'octubre de 1940 després de ser detingut per la policia nazi i lliurat a l'Espanya franquista. Pel que fa als diputats d'ERC, a l'inici de la Guerra Civil va ser afusellat el diputat a Corts Josep Sunyol i Garriga a les afores de Madrid en mans d'una unitat militar franquista. El cas més paradigmàtic fou el del diputat Josep Fàbrega i Pous. Elegit diputat, com Antoni Dot, a les eleccions del Parlament de Catalunya del novembre de 1932, durant la retirada del gener de 1939 va ser l'únic diputat al Parlament català que optà per no marxar, entre d'altres coses, perquè creia que no havia comès cap acte delictiu, i a més, tenia 71 anys i estava malalt. El delictes, però, era haver estat diputat durant la República. Va ser detingut l'1 de març de 1939 per la Guàrdia Civil a la seva població natal, Palamós, i traslladat immediatament a la presó de Girona. Jutjat per un Tribunal Militar, va ser condemnat a mort i afusellat el 12 d'agost del 1939, essent enterrat a la fossa comuna del cementiri de Girona. De ben segur, doncs, que l'Antoni Dot hagués sofert el mateix destí en cas de no exiliar-se.

Aurèlia Figueras Dot havia viscut a Barcelona amb el tiet Dot durant la Guerra Civil, així com l'auxilià en les tasques parlamentàries. Per això emprengué també el camí de l'exili a 1939. El març de 1940 retornà a Espanya, i fou detinguda per la policia franquista i empresonada durant aproximadament un mes. A la premsa sortí una nota arran de la seva detenció: «DETENCION. Ayer fué detenida en Figueras, cuando acababa de pasar la frontera, procedente de Perpiñán, la señorita Aurelia Figueras, sobrina

5 SOLÉ I SABATÉ, Josep Maria; Dueñas Iturbe, Oriol: *El franquisme contra Esquerra. Els alcaldes i diputats afusellats d'Esquerra Republicana de Catalunya*. Fundació Josep Irla, 2007

4 *Arriba España*, núm. 71, juny 1940.

del ex-diputado de la «Esquerra», Antonio Dot-Arxer.»⁶

A febrer de 1963 el Fiscal General de la Causa General demanava informació al Fiscal Instructor Delegat de la Causa General de Girona sobre Antoni Dot, que coincideix amb la seva estada a Catalunya: «Tengo el honor de interesar de V.I. con caracter urgente, por solicitarlo la Comisión Dictaminatoria de repatriación de exiliados políticos, la remisión a esta Jefatura del testimonio, referente a ANTONIO DOT ARXER (Ref. 44196), nacido el 8-6-1908, casado, Asegurador, hijo de Antonio y de Maria, natural de Olot (Gerona) donde estuvo durante el Movimiento, pues aparece en la Relación A. de inculpados remitida por esa Causa General, sin que se sepa de que se le acusa; debiendo determinar en caso afirmativo, si la intervención del informada en los hechos de que se le acuse, fue a titulo de participación material o de inducción. Dios guarde a V.I. muchos años. Madrid, 25 de Febrero de 1963. El Fiscal.»⁷ Aleshores aquest demanà la informació al Comandant de la Guàrdia Civil i a l'Alcalde d'Olot sobre el personatge. L'expedient emès per la Guàrdia Civil i l'Ajuntament d'Olot és exactament el mateix, i el reproduïm a continuació. Després de 24 anys de franquisme, el règim no modificà el seu llenguatge, de manera que el to i els fets acusats a Antoni Dot són demolidors.

«ASUNTO: Informativo de un individuo. Ilmo. Señor: En cumplimiento a lo ordenado en su respetable y superior escrito, anteriormente referenciado, relativo a la emisión de informes del que fue vecino de esta localidad ANTONIO DOT ARXER, de 54 años, casado, asegurador, hijo de Antonio y Maria, natural de esta localidad; tengo el honor de participar a la respetable y superior Autoridad de V.S.I., que el mentado con anterioridad al Movimiento era ya de significadísima actuación izquierdista y colaborador en las más altas esferas del Gobierno Separatista Catalán, habiendo sido Diputado del Parlamento de Cataluña y

Secretario del mismo. Iniciado el Movimiento, tuvo actuación muy destacada en favor de los rojos, siendo nombrado Director General de Asistencia Social, ostentando en el ejército marxista, el empleo de Comandante, siendo muy desaprensivo, demagogo e incitador a la rebelión. Era la figura más destacada del izquierdismo separatista en esta ciudad, tomando parte activa en campañas de prensa y tribuna, en las que arremetía contra todos los valores nacionales y morales. Ya en los hechos de octubre de 1934, en los que tomó parte activa en favor de la rebelión separatista de la Generalidad, fué detenido, procesado y condenado. Unos días antes de la Liberación de esta Ciudad por el Ejército Nacional, se notaba inusitada actividad en el domicilio del informado, expidiéndose a Francia bultos que se supone contenían alhajas y objetos de valor de sospechosa procedencia; después de la Cruzada se le vio en Francia llevando un tren de vida poco en consonancia con su humilde posición social. Durante la Cruzada intervino en todos los desmanes cometidos en esta Ciudad, aunque no de manera directa, pero fue uno de los principales inductores para que los mismos se cometiesen. Dios Guarde a V.S.I muchos años. Olot, 12 de marzo de 1963. El Sargento Comandante Puesto.»⁸

Una vegada l'Ajuntament i la Guàrdia Civil han enviat els informes al Fiscal de l'Audència Territorial de Girona, aquest els remet al Fiscal de la Causa General de Madrid, tancant el cercle començat dos mesos abans: «EL INFRASCRITO FISCAL DE ESTA AUDIENCIA TERRITORIAL, INSTRUCTOR DELEGADO DE LA CAUSA GENERAL DE BARCELONA, GERONA Y BALEARES, CERTIFICO: Que examinado el Ramo Separado número 170 de la Causa General de Gerona y correspondiente al término municipal de Olot, aparece informe de F.E.T. y de las J.O.N.S., constanding en su folio 136 lo siguiente: Dirigentes más destacados de partidos del Frente Popular, Sindicales obreras o agrarias. -ANTONIO DOT ARXER-. En el folio 140 figura: Agitadores y propagandistas más des-

⁶ *Arriba España*, 2 març 1940

⁷ *Causa General Olot*. Archivo Histórico Nacional, Madrid. Expedient 30 pàg. 306

⁸ *Causa General Olot*. Archivo Histórico Nacional, Madrid. Expedient 30, pàg. 308.

tacados ANTONIO DOT ARXER. En el folio 142 vt^o consta: Indicación de los elementos más destacados huídos y paradero actual de los mismos: ANTONIO DOT ARXER. Se ignora el sitio del extranjero donde actualmente se encuentran.»⁹ A continuació s'exposa l'informe del Comandant de la Guàrdia Civil d'Olot, i finalment, el de l'Alcalde d'Olot, tot i que els dos informes són pràcticament calcats. Finalment era això el que rebia el Fiscal de la Causa General a Madrid. 🐦

⁹ *Causa General Olot*. Archivo Histórico Nacional, Madrid. Expedient 30, pàg. 312.

El Pertús, febrer 1939

L'èxode de la població civil, camí de l'exili.

UB-BPR

L'exili del 1939

10

La Batalla de l'Ebre, la més llarga i sanguinària de tota la Guerra Civil, va acabar desencadenant definitivament la victòria cap al bàndol feixista. L'exèrcit de la República es trobava en clara inferioritat en tots els aspectes militars, mentre que el bàndol franquista va desplegar tot el seu potencial: 26 divisions d'infanteria i una de cavalleria, més de mil peces d'artilleria i 346 avions. Per tant, davant aquesta situació, una vegada superada la Batalla de l'Ebre a favor de l'exèrcit franquista, el front del Segre es va caracteritzar per la rotunda superioritat dels franquistes, de manera que l'ocupació de Catalunya es convertia en qüestió de dies. El 23 de desembre Catalunya es convertia en camp de batalla, i les poblacions catalanes anaven queient una rere l'altra: el 3 de gener ho feia Artesa de Segre, el 4 les Borges Blanques, el 14 Tarragona i el 26 de gener, Barcelona. Girona ho feia el 5 de febrer, el 7 Olot, el 8 Figueres i el dia 10 de febrer la totalitat de la frontera francoespanyola ja restava sota domini franquista.

L'avenç de les tropes franquistes transcorria sense cap resistència seriosa de l'exèrcit republicà. A principis de gener de 1939 les autoritats republicanes van iniciar el trasllat de Barcelona cap a diferents poblacions més septentrionals, com Sant Hilari Sacalm, Olot, Agullana... En ple hivern i amb els Pirineus nevats, la població civil empenygué el camí de França, tot i que aquest es resistia a obrir les portes del país. L'obertura de la frontera no es va fer efectiva fins el dia 28 de gener, i només per la població civil. Els combatents ho pogueren fer finalment a partir del 5 de febrer del 1939; només la primera nit en van passar 20.000. Els camins es van inundar d'homes, dones, criatures i vells que fugien de la repressió franquista, sovint carregats de les poques pertinences que tenien: «Carros que van amunt plens i curullats de mobles, matallassos i àdhuc gàbies d'aviram. Cada carro és una família que se'n va; cada renglera de carros és una vila que es buida», retratà Rovira i Virgili en el seu dietari d'exili. Cervera de la Marenda, el Pertús, el coll d'Ares i la Guingueta d'Ix van esdevenir els principals punts d'entrada al país veí. Les autoritats republicanes van creuar els Pirineus per separat i per diversos punts, principal-

El Pertús, febrer 1939

L'èxode de la població civil, camí de l'exili.

ment per la Vajol, entre finals de gener i sobretot a partir de la matinada del 5 de febrer, sempre amb una situació privilegiada en comparació a la població civil que feia el mateix trajecte.

Tot i que no es va elaborar un cens sobre la població refugiada, els estudis més recents convergeixen en afirmar que la xifra més exacte ronda les 470.000 persones. Abans del 1939 la guerra ja havia provocat altres onades migratòries pels Pirineus occidentals. La campanya de Guipúscoa de 1937 va provocar l'exili de 15.000 persones cap a França, mentre que 160.000 i 24.000 per l'evacuació del nord cantàbric i Aragó a 1938, respectivament. A febrer de 1939 amb l'ocupació de Catalunya, França tenia dins la seva frontera 470.000 refugiats en total. Més de la tercera part de l'exili espanyol a França correspon a Catalunya, quan el seu pes demogràfic significava el 12% de la població espanyola. Catalunya constituïa una de les zones que més es va oposar al cop d'estat del divuit de juliol, amb una gran politització de la societat hegemnitzada per les forces nacionalistes i d'esquerra, àdhuc comunistes i anarquistes. A juny de 1939, el Servicio de Evacuación de Republicanos Españoles (SERE) va elaborar un cens sobre la població refugiada. El fet més rellevant d'aquest estudi és l'ocupació dels refugiats: gairebé la meitat (48,9%) pertanyia al sector secundari, un terç al primari (32,75%) i la resta al sector terciari (18,31%).¹ Aquestes xifres difereixen de la realitat social espanyola que van deixar enrera, ja que l'Espanya dels anys trenta era preeminentment agrària, on el pes de la indústria i els serveis representaven un 22,23% i un 27,25%, respectivament. Indubtablement els refugiats no representaven proporcionalment la societat de l'època, i per això defensem que l'exili, a més de quantificar-se en prop de mig milió de persones, és qualitatiu. La repressió franquista va afectar no solament a la classe dirigent republicana, sinó també a qualsevol que hagués participat en la *res publica* de l'època, des del president de la cooperativa agrària fins al dinàmic entremat de la societat civil catalana.

Prou conegut és el lamentable tracte que l'administració francesa oferí als refugiats republicans. El govern francès es va veure desbordat per auxiliar el prop de mig milió d'exiliats, i bàsicament es va dedicar, això sí, a controlar l'ordre públic. Les autoritats franceses van menysprear les advertències dels darrers mesos de la guerra sobre la magnitud de l'exili. No obstant això, Riera Llorca² també en responsabilitza la incompetència de les autoritats espanyoles, que en ser consultades a finals de 1938 sobre el nombre de persones que es podrien exiliar a França en cas de derrota republicana, van estimar una xifra de 50.000. Repeteixo, però, que van existir advertències de la necessitat de preparar les instal·lacions necessàries per acollir una gran massa de població exiliada. Desgraciadament per a la majoria dels exiliats, el destí fou l'amuntegament en els camps de concentració en què es van convertir les platges d'Argelers i Sant Cebrià del Rosselló, mancades de la més mínima infraestructura, condemnant així els refugiats a pèssimes condicions de vida. No tota França es mostrà hostil als refugiats republicans, i les cries humanitàries a favor de millorar la situació dels exiliats per part de catòlics i intel·lectuals es van convertir a la pràctica en petites millores dins l'horror d'un exili. Al mateix temps, el govern francès hagué de fer-se càrrec de les despeses que va provocar l'assistència humanitària sense el finançament de la comunitat internacional.

El 5 de febrer es va aixecar el primer camp de concentració a Argelers, que no era res més que una gran extensió de platja maltancat amb filferro. Dos dies més tard s'aixecava el de Sant Cebrià en unes condicions similars, i ja el dia 9, el de Barcerès, amb la finalitat d'alleugerir els dos anteriors de la gran densitat poblacional. El 15 de maig de 1939 s'acabà de construir el camp d'Agde, prop de Seta, amb capacitat per 24.500 persones. Estava dividit en tres camps, i fou de rellevància dins l'àmbit d'ERC, ja que una de les divisions fou destinada a gent vinculada a Esquerra Republicana, Estat Català i Mossos d'Esquadra, amb el resultat d'un gran associacionisme i

1 PLA I BRUGAT, Dolores. *Els exiliats catalans a Mèxic. Un estudi de la immigració republicana*. Editorial Afers, 2000.

2 RIERA LLORCA, Vicenç: *Els exiliats catalans a Mèxic*. La Mata del Jonc, 1994.

solidaritat entre els membres. Per això es coneixia com «el Camp dels Catalans». El nombre màxim de persones que van ser destinades a un camp de concentració es donà a febrer i març de 1939, amb un total de 275.000 persones, de les quals 100.000 a Sant Cebrià i 80.000 a Argelers. Progressivament es van construir més camps que van descongestionar els ja existents al Rosselló, alhora que el govern francès en millorà les precàries instal·lacions i pèssimes condicions de vida: barracons, serveis i alimentació. Al mateix temps, es reduïa la població a causa de l'emigració a tercers països, la solidaritat rebuda de persones fora del camp o a les possibilitats d'incorporar-se al món laboral.

Els intel·lectuals i la confraria parlamentària, tot i les dificultats que significa un exili i trobar-se en carn de refugiat, no hagueren de passar, majoritàriament, per un camp de concentració. La classe política disposava de passaports, i més tard, de visats per emigrar a Llatinoamèrica. Tal com explica Joan Villarroya a *Desterrats*,³ el Comissari de Propaganda de la Generalitat Jaume Miravittles, establert a París des dels primers dies de l'exili, es va encarregar de confeccionar llistes de dirigents i intel·lectuals que no havien d'anar a camps de concentració si eren arrestats per la policia o que n'havien de sortir si hi eren. Durant l'estada a Montpeller a mitjan de 1939, Antoni Dot fou detingut per la policia i traslladat a un camp de concentració.⁴ Una setmana més tard, en sortí. Creiem que aquesta és precisament la justificació de com aconseguí Dot sortir de l'arrest policial i el pas per un camp de concentració.

Aquells que havien ocupat un càrrec oficial o un cert prestigi polític, artístic, literari, etc., els va ser accessible legalitzar la seva estada, especialment a la ciutat de Montpeller, on resultava més fàcil aconseguir un permís de residència en comparació a Perpinyà o Tolosa. Per això la majoria de la classe política catalana tingué com a destí inicial aquesta ciutat: a més de Dot, ho van fer també els parlamentaris Humbert Torres, Armendares, Sau-

ret, Farreras i Duran, Casadamunt, Bilbeny, Balart, Josep Companys, Magre, Riera, Sallés, Folch, Mora, Canturri, Galés, Cerezo i Guinart, entre d'altres. També hi havia el conseller de la Generalitat Martí Barrera, juntament amb el seu fill Heribert, que emprengué els estudis de física a la Universitat de Montpeller, on també es llicencià en matemàtiques; l'alcalde de Barcelona Hilari Salvadó...⁵

La intel·lectualitat catalana fixà majoritàriament la seva residència a Montpeller, gràcies a l'activitat de socors portada a bon port de la Residència de Montpeller. Una altra institució que auxilià el món de la cultura catalana va ser el Comitè Universitari d'Ajuda, amb seu a Tolosa de Llenguadoc. Finalment, personalitats tan destacades com Mercè Rodoreda, Francesc Trabal, Joan Oliver, entre d'altres, aconseguiren la hospitalitat del castell de Roissy-en-Brie, situat prop de París. Antoni Rovira i Virgili es domicilià primer a Montpeller, i ja a 1946 a Perpinyà, on residí els tres darrers anys de la seva vida. Altres, com Joan Oliver, van buscar-se la vida a Argentina i Xile després de fer pas per França, retornant a l'interior a 1948. Mèxic serà el nou país de Pere Calders, Avel·lí Artís Gener «Tísner» o Josep Carner. La pràctica totalitat dels autors que escrivien en català, sovint vinculats al món del nacionalisme, es van exiliar, romanent i publicant a l'interior del país aquells escriptors addictes al nou règim: Josep Pla, Llorenç Villalonga, Josep Maria Gironella, Joan Estelrich, Eugeni d'Ors,... 🍀

3 VILLARROYA, Joan: *Desterrats*. Editorial Base, 2002.

4 Entrevista a Jordi Dot Masdemont a Mèxic el 13 setembre 2008.

5 BLADÉ, Artur. *L'exiliada*. Cossetània Edicions, 2005

Montpeller, 1939

Remei Masdemont, Antoni Dot, Aurèlia Figueras
i Jordi Dot, al parc del Peyrou.

FDB

França, 1939-1942

11

Determinar exactament la data en què Antoni Dot creuà els Pirineus és difícil. No deixà cap escrit on expliqués l'exili, tant dels primers dies a França com els tres anys d'estança a Montpeller. No apareix a les memòries de les plomes que relaten la retirada republicana; no és citat ni una sola vegada a l'obra *Els darrers dies de la Catalunya republicana. Memòries sobre l'èxode català*, de Rovira i Virgili, de manera que no es trobava entre els diputats que van celebrar el darrer ple del Parlament precisament a Olot el 26 de gener, dia de la caiguda a Barcelona. Rovira i Virgili tampoc el cita entre els parlamentaris que van fer pas per Cantallops, així com tots els que es congregaren a l'entorn del Mas Parxers d'Agullana preparant-se per trepitjar territori francès i, finalment, no és citat entre els diputats i càrrecs polítics que van travessar la frontera per El Voló. La resta de memòries escrites sobre l'època no el nomenen, com les d'Antoni Planagumà i Gelada,¹ secretari del Comitè de Milícies d'Olot i regidor d'economia per Acció Catalana Republicana, que va emprendre el camí de l'exili amb el també olotí Joan de Garganta el 28 de gener de 1939 amb un cotxe de la Conselleria de Justícia; el Dr. Danés,² igual que Antoni Planagumà i Gelada, no el citen ni en tot el període de la Guerra Civil.

Les fonts orals entrevistades tampoc recorden amb exactitud el dia en què Dot marxà definitivament d'Olot. Evidentment es tracta de la darrera setmana de gener, però no en sabem el dia, ni tampoc el lloc exacte de pas fronterer. Ha estat en va l'entrevista amb la seva neboda Filomena Figueras, *la Filo*, així com també l'entrevista a Jordi Dot Masdemont, fill d'Antoni Dot. La recerca en arxius tampoc m'ha estat útil per treure'n l'entrellat. Sí sabem, però, que el 26 de gener de 1939 es trobava encara a Girona gràcies al testimoniatge d'Agustí Cabruja: «El capvespre del 26 de gener de 1939, poc després de

1 PLANAGUMÀ, Antoni: *La Guerra Civil a Olot. Memòries des de l'exili*. Nova Biblioteca Olotina núm. 2, 2002.

2 CANAL, Jordi; MAYANS, Antoni; PUJIULA, Jordi: *Joaquim Danés i Torras (1888-1960)*. Editora de Batet, 1989.

Montpeller, 15 març 1942

La *Ville l'Englantine*, al carrer Henri Barbusse, fou la primera casa de la família Dot-Masdemont a l'exili francès. Vista de la part posterior de l'habitatge.

FDB

25 maig 1938

Certificat de nacionalitat espanyola
a favor de Remei Masdemont.

FDB

REPÚBLICA ESPAÑOLA
N.º 749
EL CONSUL DE ESPAÑA EN PERPIÑAN
LE CONSUL D'ESPAGNE A PERPIÑAN

Categoría: 1 Que en el Registro consular de españoles que existe en este Consulado
Certifica: Que para la expedición consular de España, tiene en su poder,
sus datos parciales relativos con el nombre
en forma de inscripción consular, con el número
que dice

1. *Remei Masdemont Fugère*
2. *Olot*
3. *Girona*
4. *casada*
5. *21-12-1909*
6. *Sabina*
7. *Perpignan rue de la Poste n.º 21*
8. *25 de mayo*
9. *25*
10. *Blancas*
11. *sus labores*
12. *El Consol de España, J. Cabruja*

PERPIÑAN
Art. 251 del Anuncio
Disposición... id.
Cambio... id.
Por... id.

la caiguda de Barcelona en poder de les tropes franquistes, Agustí Cabruja va anar a l'Hospital Militar de Girona a veure un amic i, en sortir d'aquell lloc ple de soldats i ferits, va topar Josep Fàbrega, que traginava una grossa maleta a cada mà i un paraigua sota l'aixella. La conversa va ser aquesta:

«Avi (jo tenia el costum, quan ens veiem, de dir-li 'avi', en to amical, afectuós) què fareu vós per aquí. Que no aneu a Olot, on hi ha tots els diputats? Ell amb tota la parsimònia, posa les dues maletes a terra i fa abatudíssim:

»Volia anar-hi. El secretari del Parlament de Catalunya, l'amic Dot, m'ha telefonat aquest matí.»

Altrament, a l'altra banda de la frontera va arribar conjuntament amb en Xavier Casademunt, amic íntim de Dot. Per això pensem que els dos van creuar la frontera junts.

La situació de l'Antoni Dot és atípica. Amb l'inici dels bombardejos de l'aviació italiana i franquista sobre la població civil, temeròs d'una tragèdia familiar, va enviar la família a l'altre banda de la frontera a la precoç data de 1938, quan els brigadistes internacionals encara eren a Espanya lluitant, el front de guerra no havia ni penetrat territori català i restaven tres mesos perquè s'iniciés la Batalla de l'Ebre. Concretament el 16 d'abril de 1938 Antoni Dot aconse-

Montpeller, 15 març 1942

El matrimoni Josep Basagaña
amb la filla recent nascuda,
juntament amb Xavier
Casademunt, Jordi Dot
i Remei Masdemont.

FDB

gueix a Barcelona un visat per l'esposa Remei i el fill Jordi per sortir d'Espanya amb destí França, i el 25 de maig de 1938 el Consolat espanyol de Perpinyà registra l'entrada de l'esposa i el fill d'Antoni Dot. Així, entre el mes d'abril i maig de 1938, Remei Masdemont i Jordi Dot van iniciar el seu exili.

Fins l'arribada d'Antoni Dot es van allotjar a un pis situat al carrer la Poste, 19 de Perpinyà, una planta baixa que llogaven mercès al sou de diputat de l'Antoni Dot. També hi vivia l'Aurèlia Figueras Dot, la neboda gran del diputat. En Dot va arribar en aquest pis a 1939 juntament amb el diputat i amic Xavier Casademunt, que van abandonar just el temps necessari per cercar un nou allotjament a Montpeller, ciutat que va esdevenir el centre polític i cultural de l'èxode de 1939. L'estada a Perpinyà de l'Antoni Dot, doncs, no va sobrepassar un mes. Aleshores els Dot van adquirir una casa situada al carrer Henri Barbusse, número 5 de Montpeller, anomenada amb el sobrenom de *Ville l'Englantine*. Aquest va ser el domicili durant tres anys, fins el març de 1942, data en què van obtenir el bitllet de viatge a Mèxic a bord del vaixell *Nyassa*.

El domicili de Montpeller era compartit amb el diputat gironí Xavier Casademunt, així com Basagaña i la seva esposa Dolors, també exiliats republicans. Inicialment, per tant, eren vuit. Amb el transcurs de l'estada a Montpeller la casa va veure arribar un nou inquilí: el matrimoni Basagaña van tenir una filla.

L'exili francès va ser dur en tots els aspectes. La bonança econòmica que havien gaudit els Dot al llarg dels anys 30 es va interrompre sobtadament. En un exili, però, el més dur no són els diners. Deixava enrere els pares; els amics uns es van quedar a Catalunya i altres es van dispersar amb la diàspora republicana. El desterrament significava perdre Olot i Catalunya, restant en la nostàlgia paisatges, olors, gustos i sensacions. Anímicament es va enfonsar. Si en l'època parlamentària, com descrivia Pla i Coral, en Dot va posar panxa i augmentar uns quants quilos, durant l'exili francès es va aprimar fins a 26 quilos. En alguna etapa va perdre el caràcter afable que va desplegar en els passadissos del Parlament i que els diputats gironins agraiïen amb el seu tracte.

Darrere la casa del carrer Henri Barbusse hi havia un pati que aprofitaven per passar-hi estones al voltant d'una taula, utilitzant-lo com a terrassa. A causa de la migradesa econòmica serví també per menar una petita instal·lació dedicada a la cria de conills. Els matins sense gaire dedicació en Dot sortia de casa per caçar aliments i llenya pels conills. La finalitat no era fer negoci amb la venda de conills sinó la cria per l'autoconsum. Durant la verema el matrimoni Dot es van oferir com a jornalers per a la recollida del raïm, activitat arrelada al sud-est francès. Artur Bladé a les memòries en fa esment «D'allí vaig sortir jo mateix, a mitjan setembre, formant part d'un escamot de veremadors, contractats per un propietari de Saint-Jean-des-Vedas, un poblet a quatre quilòmetres de Montpeller. Els meus companys eren Martí Rouret, Xavier Casademunt, Antoni Dot (tots tres diputats del Parlament català) i un xicot anomenat Domingo.»³

Les llargues estones que Dot divagava per Montpeller les dedicava a la lectura a la biblioteca Municipal de Montpeller. Artur Bladé explica l'ambient i les personalitats que van freqüentar la sala de lectura: «El sol entra a la biblioteca per cinc finestrals que donen al pati central de l'edifici. I la llum del sol va lliscant per les taules —llarguíssimes—, sobre les quals hi ha petits faristols on els lectors estintolen, si volen, els llibres. Els lectors augmenten a mesura que transcorre la tarda. Quan s'encenen els llums, la sala és plena. Predominen els —i les— estudiants, amb algun que altre professor, fins i tot en aquests temps, que és temps de vacances. Entre els lectors que conec, veig, gairebé sempre, el doctor Humbert Torres, capbussat en llibres de títol misteriós; Rovira i Virgili, que llegeix amb la vista molt acostada al paper; el metge Sastre, calb com un ou, que poa ciència en grans volums; Víctor Torres, fill del primer d'aquests tres, jove inquiet, devot de Baudelaire; Ramon Cervera, que era se les heu amb Víctor Balaguer; Antoni Bonet, que és poeta i admira Valéry; Camil Companys, lector d'obres de Dret, d'acord amb la seva professió; el senyor Calm, ex-mestre d'Olot, i olotí també, pulcre i sistemàtic; el gran Pou, el més alt dels residents catalans;

3 BLADÉ, Artur; *L'exiliada*. Barcelona Pòrtic, 1976.

Montpeller, circa 1940
Antoni Dot i Privat Calm.
FDB

Joan Sauret, enamorat d'Anatole France; Antoni Dot i Xavier Casademunt, gironins, que arriben i surten plegats...».

Seguint amb les memòries, el 28 de març de 1940 l'il·lustre olotí Joaquim Danés i Torras anotava en el diari: «He portat el meu document d'identitat a la Prefectura, per la perllongació de l'autorització de residència. M'han pagat avui els 150 francs que em corresponen per fins el 23 d'abril. A la tarda visita, a casa meva, d'en Antoni Dot Arxer.»⁴

En alguns cercles olotins la figura política de Dot és —encara avui— polèmica. En les pàgines anteriors he intentat donar sortida a aquelles controvèrsies que són motiu de divergència o matís entre historiadors, contemporanis de Dot i estudiosos de la qüestió. Pel que fa a l'adveniment de la República, he apuntat que Antoni Dot era un republicà abans de la República i els motius que el van portar a figurar en la candidatura d'ERC a les eleccions del Parlament de Catalunya de 1932. Seguidament, he exposat la implicació de Dot en els Fets d'Octubre. El punt que avançaré seguidament és aquell que fa referència a la presumpte inhibició política de Dot i la manca de compromís durant l'exili francès.

A diferència de la majoria de població anònima, la condició de diputat li va atorgar certs privilegis. El primer és l'obtenció d'un visat que va regularitzar la seva situació legal a França, a més de poder creuar la frontera sense les mateixes dificultats que tots aquells que no el tenien; mentre la població civil va arribar a França caminant en precàries condicions i carregades d'atuell, Antoni Dot ho va fer en cotxe. En segon lloc, Antoni Dot no passà per un camp de concentració durant els primers mesos de l'èxode republicà, ja que feia gairebé un any que la seva esposa i el seu fill vivien en un pis de lloguer a la ciutat de Perpinyà, i que per tant, la necessitat d'un primer domicili a l'exili ja el tenia resolt. Per això parlem que l'exili a França d'Antoni Dot va ser atípic. Més tard sí que Antoni Dot va ser detingut i fatalment traslladat a un camp de concentració, però en sortí ràpidament gràcies a que el nom Antoni Dot Arxer apareixia a les llistes con-

feccionades per Jaume Miravittles des de París, segons les quals, tots els noms que figuraven en elles havien de sortir d'un camp de concentració en cas de ser detinguts. Aquest conjunt de situacions va fer que la imatge de Dot es trobés allunyada de la majoria d'exiliats, però no per això podem qüestionar la trajectòria política de Dot a l'exili. Tot i desconèixer gran part dels episodis de caràcter personal que van tenir lloc a l'exili francès, sí que resulta interessant conèixer el cas de la família Calm atès que manifesta el compromís de Dot amb la militància republicana i la societat civil garrotxina. Els germans Calm eren fills de Sant Feliu de Pallerols, i el seu pare n'era l'alcalde republicà del municipi. A causa de la repressió franquista va ser detingut, i més tard afusellat. Aleshores els fills i la mare van creuar la frontera amb la desgràcia d'anar a parar a un camp de concentració. Una vegada a l'interior del camp, van conèixer a l'Agustí Cabruja, que els facilità l'areça de l'Antoni Dot. Li van escriure una carta, i al cap de poc temps, en Dot es presentà al camp amb uns papers per tal de treure'ls. I així va ser. El mateix Cabruja ho explicà narrativament anys més tard:

«Era l'any 1939, al cap de poc temps d'haver passat tots nosaltres la frontera. Una tarda, a l'hora de la posta, que em trobava assegut tot sol en els sorral·ls de la platja del camp de concentració de Saint-Cyprien, de sobte se'm presenten dos nois, amb vestit negre i també la corbata. Després de saludar-me, em diuen que són els fills d'en Calm, l'alcalde de Sant Feliu de Pallerols. No els coneixia; ells a mi, sí.

»I el vostre pare? – vaig fer, a l'instant. El més jovenet es va posar a plorar.

»És mort; el van afusellar⁵... – respongué el seu germà, baixant els ulls i mossegant-se els llavis.

Tot seguit ell m'explica que, quan va caure Barcelona, aquell mateix vespre anaren a casa seva tres homes de

5 Josep Calm i Aulinas va ser afusellat al juliol de 1939. Per tant, no es tracta de poc temps després d'haver passat la frontera, sinó de 6 mesos.

4 CANAL, Jordi; MAYANS, Antoni; PUJIULA, Jordi: *op.cit.* pàg. 203.

Canet de Rosselló, circa 1942

Un dia de platja. Aurèlia Figueras,
Remei Masdemont, Jordi Dot i Antoni Dot.

FDB

dreta i digueren al seu pare que no intentés fugir a França, perquè si ho feia quan arribarien del front els seus dos fills es venjarien amb ells. En Calm, per a què no passés res als seus fills, no es va moure, però preveient ja des d'aquell moment de tot el que serien capaços els elements reaccionaris del poble. No es van equivocar. Uns dies després era detingut, i dut a la presó de Girona; no trigarien a victimar-lo.

Una nit, quan en el poble tothom dormia i no podien ésser vistos, mare i fills abandonaren la casa i empergueren el camí de la frontera. A l'arribar a França, els gendarmes els dugueren a Saint-Cyprien, la seva mare internant-la al camp de les dones i ells al camp dels homes. Em preguntaren si sabia on era en Dot; ell i el seu pare, de molt més edat, eren bons amics. Jo no tenia la seva adreça. De tota manera els vaig donar la de la Residència dels Intel·lectuals Catalans de Montpeller, perquè sabia que era allí. Li van escriure. Cinc dies més tard, en Dot, amb uns papers francesos a la mà, es presentava al camp de concentració; els venia a buscar... Aquestes coses són les que a mi m'agraden dels homes; és un gest que mai no l'he oblidat.»⁶

La Residència d'Intel·lectuals Catalans va ser una entitat creada per la Generalitat a l'exili amb una finalitat solidària i humana, amb el suport del Comitè D'Aide aux Intellectuels Catalans, presidit pel professor catalanòfil Joan Amades. Aquest comitè tenia una residència preparada per acollir uns tres-cents intel·lectuals catalans, però en va arribar a acollir vuit-cents. Allà s'hi van allotjar polítics, empresaris, advocats i intel·lectuals. La residència de Montpeller no era un únic edifici. El delegat de la Generalitat, Manuel Alcàntara, s'encarregava de llogar cases on s'allotjaven diverses famílies, a mida que anaven arribant nous refugiats. Les memòries de Rovira i Virgili apunten que Antoni Dot i Xavier Casademunt van viure plegats a la Residència d'Intel·lectuals. Com hem vist, contràriament, els dos diputats visqueren a la casa del carrer Henri Barbusse de Montpeller. Així probablement la casa *Ville l'Englantine* es tracta-

va d'una casa llogada a través de la Residència d'Intel·lectuals, i més encara si tenim en compte l'estreta relació de Manuel Alcàntara amb Dot i Casademunt: tots tres havien treballat junts com a membres del Departament d'Assistència Social durant la Guerra Civil. La Residència es convertí en el centre neuràlgic de la cultura i els intel·lectuals refugiats. Passaven llargues estones als cafès debatent i conversant sobre els aspectes que els amoinava. L'Antoni Dot assistia a aquests cafès assíduament; anava a un popular cafè situat a la plaça de la Comedie de Montpeller. Igualment, durant els tres anys a Montpeller estudià a la Universitat, graduant-se en Llengua i Literatura Francesa.⁷

La situació política era adversa als exiliats republicans. Al setembre de 1939 esclatà la Segona Guerra Mundial i part de França va ser ocupada per l'exèrcit nazi. El sud francès va quedar sota el Règim de Vichy del mariscal Pétain, que va instaurar un règim de col·laboració amb el Tercer Reich. La seguretat dels refugiats es veia amenaçada per una invasió total del territori francès per part de les tropes alemanyes, fet que tingué lloc al novembre de 1942. Molts van optar, no sense dificultats, per emigrar a tercer països, bàsicament de l'Amèrica Llatina. Calia aconseguir un visat i permís per embarcar-se a un dels vaixells patrocinats per la JARE (Junta de Auxilio a les Refugiados Españoles). Antoni Dot i la seva família no deixaren escapar l'oportunitat. A mitjan de març van abandonar definitivament Montpeller i van salpar del port de Marsella a bord del vaixell *Maréchal Lyautey* en direcció Casablanca (Marroc), ciutat on havien d'embarcar-se al *Nyassa* per iniciar un nou exili a Mèxic. El *Maréchal Lyautey* era un paquebot francès, i abans de la Segona Guerra Mundial ja feia la connexió regular de Marsella amb la costa del Magrib. El viatge fins a Casablanca es féu en condicions precàries i estava carregat de republicans que només tenien com a finalitat embarcar-se en el *Nyassa*; el vaixell resseguí la costa catalana, de manera que en veure la ciutat de Barcelona hom entonà *L'emigrant*.

7 No queda clar en què es diplomà; algunes fonts apunten a altres disciplines.

6 CABRUJA, Agustí: *op.cit.*

Canet de Rosselló, *circa* 1942

Un dia de platja. Antoni Dot i Aurèlia Figueras.

FDB

En arribar a Casablanca van estar nou dies retinguts dins el vaixell. Mancaven aliments i tot tipus de serveis. Finalment van embarcar en el *Nyassa* per fer el trajecte fins a Veracruz. El *Nyassa* era un vaixell amb bandera neutral portuguesa construït el 1906, pesava 8.980 tones i mesurava 120 m d'eslora. Era el segon dels tres viatges que va fer fins a Veracruz, i en aquest trajecte hi anaven 863 refugiats a bord. El tercer viatge del *Nyassa* cap a Mèxic va arribar el 17 d'octubre de 1942, i és considerat el darrer vaixell que va transportar exiliats cap a Mèxic, amb una notable presència de catalans, com el dibuixant Josep Bartolí, l'escriptor Artur Bladé, els exconsellers Josep Jové i Antoni Maria Sbert, l'exministre Miquel Santaló,... i l'exjutge Joaquim Bohigas, que més endavant esdevindrà consogre.

El mes i mig de viatge fins a Mèxic l'Antoni, en Jordi i la Remei no el van poder fer junt: les dones i els nens van viatjar en primera classe, mentre que els homes ho havien de fer en tercera classe. Abans d'arribar a destí encara van ser retinguts per la flota anglesa a les Illes Bermudes. El 22 de maig de 1942 el *Nyassa* arribà al port de Veracruz, i igual com la resta de vaixells amb refugiats republicans, va ser rebut amb tots els honors: aplaudiments, benvinguda de les autoritats mexicanes, pancartes de salutació... 🌹

Mèxic DF, circa 1948

Després d'anys de treball a l'exili mexicà Antoni Dot prosperà a la seva segona pàtria.

Imatge davant de casa seva, al carrer Artes, 199, departament 11.

FDB

Mèxic, país d'acollida

12

**«Los republicanos españoles
encontrarán en México su segunda patria»**

Lázaro Cárdenas, president de Mèxic

Amb l'esclat de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), el govern legítim de la República va comptar des del primer instant amb el suport incondicional de Mèxic, país presidit per Lázaro Cárdenas, que d'ençà la seva elecció presidencial a 1934 endegà un pla de reformes socials amb el suport de la gran massa proletària i de camperols rurals. Les grans reformes cardenistes es resumeixen en la reforma agrària, que posava fi a l'existència de grans latifundis, i la nacionalització dels hidrocarburs i la xarxa ferroviària.

L'ajuda del president Cárdenas durant la guerra es va materialitzar amb l'enviament de cigrons, cafè, 20.000 fusells i 20.000.000 de cartutxos de fabricació mexicana.¹ Tot i l'oposició catòlica i conservadora contrària a Cárdenas, i encara més al seu suport al govern espanyol, Mèxic va ser l'únic país que va oferir ajuda desinteressada al govern de la República. A partir de 1937 s'intensifiquen els contactes entre el Mèxic cardenista i el govern de la República. Dos fets marcaran intensament el vincle entre ambdós països: el primer a 1937 amb l'enviament de nens refugiats a Morelia, i el segon, els plans d'acollir part de l'exili polític republicà preveient el fatal desenllaç de la Guerra Civil.

El compromís del president Cárdenas amb la causa republicana prengué un caràcter personal: «No puedo hacerme a la idea de que ustedes pierdan la guerra. ¡Tanto heroísmo, tanto sacrificio y por causa tan noble, no puede resultar estéril! Pero, como usted dice, un hombre de Estado tiene que prevenirlo todo, incluso las hipótesis más desfavorables y dramáticas. Si este momento llegase puede usted decir a su gobierno que los republicanos españoles encontrarán en México su segunda patria. Les abriremos los brazos con emoción y ca-

¹ PLA I BRUGAT, Dolores: *Els exiliats catalans a Mèxic. Un estudi de la immigració republicana*. Editorial Afers, 2000, pàg. 117.

El C.

ALFONSO GERRERA

*Subsecretario de Relaciones Exteriores de
los Estados Unidos Mexicanos*

por orden del C. Secretario del Ramo

A saber los que en presente mecen, sabed:

Que EL SEÑOR ANTONIO DOT ORDOZ,

se ha
presentado en esta Secretaría solicitando naturalizarse mexicana, con fundamento
en LOS ARTICULOS XI, FRACCION VII, 80 Y 85

de la Ley de Nacionalidad y Naturalización vigentes;
ha acreditado llenar todos los requisitos legales, hecho formal renuncia de su propia
nacionalidad como ES PAPO

y protesta su adhesión, obediencia y sumisión a las Leyes y Autoridades de la Repu-
blica; en virtud de lo cual y por acuerdo del C. PRESIDENTE DE LOS ESTADOS
UNIDOS MEXICANOS se le concede la naturalización, otorgándosele la presente para
que pueda acreditar que ha adquirido los derechos y obligaciones que competen a los
mexicanos conforme a la Constitución y demás Leyes de la República.

Dado en la ciudad de México, a los 10 días
del mes de JULIO de mil novecientos cincuenta y DOS.

Mèxic, 10 juliol 1952
Carta de naturalització
d'Antoni Dot com a ciutadà
mexicà.
FDB

riño que su noble lucha por la libertad e independencia de su patria merecen.»² Amb la caiguda de Barcelona, el govern de Mèxic va reafirmar el seu compromís, matisant les posicions. El país rebria els perseguits polítics com a acte de solidaritat, deixant entès que en cap cas es tractava d'una emigració econòmica. La solidaritat mexicana restava mancada de qualsevol ajut econòmic, de manera que el cost del viatge estigué finançat per la JARE i el SERE, les dues plataformes destinades a l'auxili dels refugiats republicans. Les funcions d'aquestes dues institucions creades a l'exili per Juan Negrín i Indalecio Prieto no es limitaven a responsabilitzar-se de les despeses ocasionades dels viatges a tercers països, sinó que la seva empresa anava més enllà: vetllaven per l'ocupació laboral dels exiliats, creació de xarxes culturals, assistència mèdica...

Entre juny i juliol de 1939 van partir des de França i el nord d'Àfrica les tres grans expedicions del Servicio de Evacuacion de Refugiados Españoles (SERE) a bord dels vapors *Sinaia*, *Ipanema* i *Mexique*. Després d'aquestes operacions, es calcula que havien arribat a Mèxic 5.785 refugiats espanyols, i a causa de l'oposició interna, es van suspendre les campanyes de refugiats cap a Mèxic.

Nombre de refugiats espanyols a Mèxic amb els principals vaixells³

ANY	PORT	VAPOR	PASSATGERS
1939	Veracruz	<i>Sinaia</i>	1.599
1939	Veracruz	<i>Ipanema</i>	994
1939	Veracruz	<i>Mexique</i>	2.067
1940	Nova York	<i>DeGrasse</i>	188
1941	Veracruz	<i>Quanza</i>	342
1941	Veracruz	<i>Serpa Pinto</i>	18
1942	Veracruz	<i>Nyassa</i>	1.761

² PLA I BRUGAT, Dolores: *op.cit.* pàg. 136.

³ PLA I BRUGAT, Dolores: *op.cit.* pàg. 161.

Calcular la totalitat de l'emigració política a Mèxic esdevé una empresa difícil a causa de la manca d'un cens concret, tot i que les estadístiques i treballs més fiables la xifren al voltant de les 20.000 persones. La font privilegiada per quantificar el nombre de refugiats espanyols que van arribar a Mèxic és indubtablement, com explica Dolores Pla i Brugat, el recull d'anuaris de la Dirección General de Estadística de México, on es detallen els saldos migratoris del país. La polèmica d'aquestes xifres es situa entorn del subregistrament dels exiliats, per una banda, i l'existència de la immigració convencional enmig de les xifres. Sigui com sigui, queda clar que la immigració política es situa a les 20.000 persones concentrades majoritàriament entre el període que correspon amb l'èxode arran de la derrota republicana de 1939 i la total ocupació francesa per part dels nazis dins la dinàmica de la Segona Guerra Mundial, cercant a Mèxic la seguretat que França no garantia.

Immigració d'espanyols a Mèxic 1936-1950⁴

ANY	PERSONES
1936	218
1937	187
1938	117
1939	6.236
1940	1.746
1941	1.611
1942	2.534
1943	284
1944	510
1945	585
1946	1.423
1947	2.503
1948	1.020
1949	813
1950	693

⁴ PLA I BRUGAT, Dolores: *op.cit.* pàg. 158.

El cens dels 4.660 exiliats a Mèxic gràcies al patrocini del SERE de 1939 a bord del *Sinaia*, *Ipanema* i *Mexique* ens permet definir el caràcter de l'exili. Es tracta majoritàriament de famílies, ja que la suma entre nens i dones assoleix pràcticament el 50%, diferenciant-se així de l'emigració econòmica convencional dominada per homes en edat laboral. Els catalans suposaven més d'un terç del total de l'emigració republicana a França (36,5%), mentre que tot i predominar per sobre la resta de territoris peninsulars, a Mèxic van representar el 22,4%. L'explicació és la següent: l'exili mexicà, a diferència del francès, va ser selectiu, amb una presència més destacada de les elits en detriment de les classes treballadores. La proximitat de la frontera francesa amb Catalunya va permetre la fugida de Catalunya no només de les personalitats més destacades, com va succeir a altres zones de la península, sinó també a altres capes de la població temeroses amb la repressió franquista. El pes del sector primari dins l'exili català a França representava un 22,16% del total, mentre que un 11% a Mèxic: els que es van quedar a França no ho van fer per catalans, sinó per treballadors.

Professionalment, la meitat es situen al sector terciari, divergint novament de la realitat social espanyola i catalana. Sovint s'ha comentat que l'exili republicà a Mèxic fou una immigració d'intel·lectuals: és aquesta una afirmació esbiaixada, fins i tot exagerada. Si bé és veritat que formen un contingent important, la suma de professionals, intel·lectuals, artistes, mestres i catedràtics signifiquen un 39,4% de passatgers del *Sinaia*, un 27,93% de *Ipanema* i un 19,18% del *Mexique*.⁵ La figura de l'exiliat català a Mèxic procedia en gran part de les zones urbanes: només la ciutat de Barcelona ja n'aportava el 40%, mentre que la totalitat de les comarques gironines en prou feines arribava al 13%.

Dels 1.384 catalans expedientats pel Comité Técnico de Ayuda a los Republicanos Españoles, un total de 1.065 (76,95%) ho va fer acompanyat de la família. Es tractava d'una emigració política molt jove, ja que dos de cada tres refugiats es situava entre els 21 i 40 anys, i casats

els homes en un 59% i les dones en un 67%. Si el nombre d'homes solters és del 33% segurament es deu a la precocitat per contraure matrimoni. Només un de cada deu es dedicava al sector primari, un terç al secundari i un 60% al sector terciari, posant de manifest el que es ve explicant al llarg d'aquest apartat: la immigració catalana a Mèxic fou qualitativa, destacant la intel·lectualitat (professors, mestres, escriptors, artistes...) juntament amb els empleats del comerç i els professionals ben qualificats.

Per raons geogràfiques França albergà el major nombre de refugiats catalans i espanyols. A continuació es situà Mèxic, al voltant, com ja hem explicat, dels 25.000 exiliats. Sigui com sigui, el fet que Mèxic esdevingués el segon país amb més pes d'exiliats no va ser per la preferència cap aquest país, sinó per les facilitats i bon acolliment que mostrà el govern mexicà i l'auxili del president Cárdenas. De fet, Mèxic era un país desconegut on les referències quedaven reduïdes a la conquesta imperial d'Hernán Cortés i vagues històries sobre els revolucionaris Pancho Villa i Zapata, i poca cosa més. A la pràctica, no tenien ni idea de com seria la nova casa de l'altra riba de l'Atlàntic.

El fet que sorprengué els exiliats fou la rebuda al port de Veracruz. Segons la premsa progressista mexicana foren rebuts per 20.000 entusiastes que es van congregar davant l'arribada del vaixell *Sinaia* amb pancartes com «Bienvenidos, hermanos republicanos». La càlida rebuda mexicana ha servat intacte en la memòria dels nous vinguts; l'entusiasme que van viure aquella jornada, contrastant amb la indiferència, àdhuc menyspreu, del pas per l'exili francès, igualment fresc en els avui ja *vells* republicans.

No tota la societat mexicana s'alegrava de l'acollida: les dretes en general i part de l'Església temien que enfortissin l'esquerra política alhora que els percebien com a anticlericals i ateus arran de la propaganda franquista sobre la violència revolucionària desfermada durant l'estiu del 1936.

La satisfacció dels exiliats republicans durant els primers temps es sostenia bàsicament sobre dos punts. El primer era l'ajuda del SERE i JARE, així com dels antics

5 PLA I BRUGAT, Dolores: *op.cit.* pàg. 174.

immigrants residents en el país. El segon l'acollida i suport de l'Estat mexicà. Ara bé, la inserció dels exiliats al seu nou destí no es concep sense entendre la puixança econòmica que experimentà el país a partir dels anys quaranta. L'arribada dels exiliats va coincidir amb l'inici d'una etapa de creixement perllongat i sostingut, que permeté la industrialització i modernització del país, deixant alhora enrera les convulsions socials i la conflictivitat sindical que havien marcat les dècades anteriors. Entre 1940 i 1945 les manufactures van passar de representar el 16,9% de la producció total del país al 19,4%, amb un creixement anual situat al 10%.⁶ L'agricultura reduí el seu pes dins l'economia i els serveis es van expandir. Aquesta bonança beneficià els exiliats republicans, ja que el país anava mancat d'allò que representava part de l'exili republicà: mà d'obra qualificada. Els exiliats també van aixecar les seves pròpies empreses, generalment amb més fortuna que desgràcia.

La majoria de refugiats va continuar a Mèxic la tasca professional que desenvolupava a Catalunya. El sector més damnificat per l'emigració era aquell dedicat a l'activitat política o sindical. La trajectòria professional quedà estroncada amb l'exili, de manera que hagueren de dedicar-se a altres professions. Aquest fou el cas, precisament, d'Antoni Dot, que després de treballar com a empleat assalariat i ascendir posicions dins l'estructura jerarquitzada d'una empresa, fundà el seu propi negoci d'assegurances a partir dels anys cinquanta amb prou èxit. Mentre els anhelats projectes econòmics es convertien en realitat, les esperances d'un canvi polític a Catalunya i Espanya es van tancar definitivament amb la fi de la Segona Guerra Mundial i la cristallització de la Guerra Freda. 🍷

Comparativa del pes dels sectors econòmics entre Catalunya i els exiliats a Mèxic

SECTOR ECONÒMIC	CATALUNYA (1930)	EXILIATS A MÈXIC
Sector primari	26,6%	11,26%
Sector secundari	50,7%	31,46%
Sector terciari	22,1%	57,2%

⁶ PLA I BRUGAT, Dolores: *op.cit.* pàg. 278.

Mèxic DF, 5 agost 1954

Sopar posterior a l'elecció de Josep Tarradellas
com a nou president de la Generalitat de Catalunya a l'exili.

D'esquerra a dreta, els diputats: Martí Rouret,
Salvador Armendares, Enric Canturri, Josep Folch,
Carles Gerhard, Manuel Galès, Francesc Farreras i Duran,
Antoni Dot, Josep Tarradellas i Estanislau Ruiz i Ponseti.

FJI

L'elecció de Tarradellas

13

El 7 d'agost de 1954 Josep Tarradellas fou proclamat President de la Generalitat de Catalunya arran de la votació dels diputats catalans a l'exili reunits a l'ambaixada espanyola de Mèxic dos dies abans. Antoni Dot jugà un paper destacat en l'elecció de Tarradellas com a nou president de la Generalitat i, fins i tot, sovint a estat qualificat com «l'home clau» en aquest procés. Anem a veure detalladament com es va produir l'elecció de Tarradellas, que ja no abandonaria la presidència fins a la recuperació de les llibetats democràtiques i les institucions d'autogovern, cedint el càrrec a Jordi Pujol el 1980.

El camí que va portar Tarradellas al capdavant de la Generalitat no va ser senzill d'ençà l'exili de 1939 i, alhora, va ser un capítol polèmic dins la història recent del nostre país. El president Lluís Companys va ser afusellat el 15 d'octubre de 1940, i aleshores va ser substituït automàticament, tal com marcava l'article 44 de l'Estatut Interior, per Josep Irla, que fins llavors ocupava el càrrec de president del Parlament. Pel mateix automatisme, Josep Irla va ser rellevat com a president del Parlament per Antoni Rovira i Virgili, fins aleshores vicepresident primer. Finalment, Manuel Serra i Moret, vicepresident segon del Parlament es convertia en possible successor de Rovira i Virgili. El nou president interí de la Generalitat, Josep Irla, estava obligat a convocar els diputats a reunir-se per tal d'elegir nou president de la Generalitat en un termini màxim de deu dies. La dispersió geogràfica i el nou context polític van impedir la celebració d'aquesta reunió, de manera que la presidència interina de Josep Irla es va prolongar durant catorze anys.

En morir Rovira i Virgili a Perpinyà el 5 de desembre de 1949 el socialista Serra i Moret es convertia automàticament en president del Parlament català. «Des de la mort del nostre il·lustre Antoni Rovira i Virgili, el qual exercia la presidència interina del Parlament de Catalunya, pel mecanisme de la llei em trobo en el deure d'exercir aquesta presidència que ningú més pot legalment ostentar»,¹ afirmava Serra i Moret en una carta enviada al president de la Ge-

¹ RIERA LLORCA, Vicenç: *op.cit.* pàg. 157.

Mèxic DF, juliol de 1954

Sopar d'antics dirigents d'Esquerra al restaurant
Ambassadeurs. D'esquerra a dreta, dempeus: Josep Folch,
Martí Rouret, Pere Ferrer, Antoni Dot, Ot Duran d'Ocon,
Salvador Armendares, Francesc Riera,
Enric Canturri i Dalmau Costa. Asseguts: Antoni Maria Sbert,
Manuel Galès, Josep Tarradellas, Joan Casanellas,
Francesc Senyal i Francesc Farreras i Duran.

ANC-FONS FARRERAS I DURAN

neralitat Josep Irla al 30 de març de 1950. El secretari general d'ERC, Joan Tarradellas, replicava a Serra i Moret que no tenia dret a assumir el càrrec, ja que havia estat nomenat ministre del govern a 1938 i que, per tant, implícitament renunciava a la plaça de vicepresident segon del Parlament. Existeixen altres exemples similars al de Serra i Moret que donen la raó a aquest: Lluís Companys va deixar la presidència del Parlament per ocupar el càrrec de ministre de Marina de juny al setembre de 1933. A les eleccions del novembre del mateix any fou elegit diputat a Corts, i després de la mort de Macià el Nadal de 1933, fou elegit president de la Generalitat.

Una carta de Serra i Moret enviada a Antoni Dot l'agost de 1950 posa de manifest la polèmica sobre la presidència del Parlament en mans del socialista Serra i Moret així com la disconformitat d'aquest amb la convocatòria d'unes eleccions per elegir la Mesa del Parlament: «En l'apartat 3 de la vostra relació de fets de la circular del 15 de juliol doneu per establertes unes incompatibilitats que no ha legitimitat la llei ni cap acte del Parlament. La vostra convocatòria és nul·la, car, segons la llei i la consuetud fins ara seguida, mentre el President del Parlament exerceixi les funcions de President de la Generalitat, els Vicepresidents han de substituir-lo per ordre de primer i segon. Mort el primer, resta el segon, que sóc jo, i soc jo qui té dret a ocupar la Presidència interina del Parlament». En la carta Serra i Moret va actuar com a president del Parlament, mentre al secretari Antoni Dot de desconvocar les eleccions, emprant un llenguatge apujat de to, rebent la resposta de Dot una setmana més tard amb la formalitat que sempre caracteritzà el diputat i col·lega Dot Arxer. El fet que Serra i Moret accedís a la Presidència del Parlament a 1950 va crear un cert nerviosisme dins ERC, ja que com a rerefons hi havia l'edat del president Irla, que acabava de complir 76 anys, de manera que s'albirava en el futur més immediat la vacant a la presidència de la Generalitat i la possibilitat que un socialista ocupés el càrrec.

Antoni Dot i Josep Tarradellas van mantenir correspondència durant més de quinze anys. No només es limitava als contactes professionals entre el secretari general d'ERC i el primer secretari del Parlament, sinó que mante-

nien una relació efectiva. Políticament hi havia una bona sintonia amb la majoria de polèmiques que van caracteritzar l'exili, i Antoni Dot sempre va ser un ferm partidari de Tarradellas. «Pels amics que han vingut de Mèxic, he estat informat de la línia política teva, que comparteixo completament», explicà Tarradellas en una carta enviada a Antoni Dot el 16 de setembre de 1947», així com «M'ha plagut molt llegir la teva correspondència, especialment en comprovar la coincidència del nostre pensament», del 10 de maig de 1950. Sobre la polèmica amb Serra i Moret, Tarradellas exposà els seus arguments de no reconèixer la vicepresidència del socialista Serra i Moret. La figura d'Antoni Dot va ser important durant aquest període primer pel càrrec de secretari del Parlament, i després perquè a través d'ell Tarradellas difongué les seves directrius.² Des de França, Tarradellas va maniobrar el partit a través de la correspondència amb diversos nuclis a l'exili, entre els quals, Antoni Dot.

El 7 de maig de 1954 el president Irla signava a París una lletra adreçada a Josep Tarradellas en la qual li comunicava que es veia obligat a renunciar al càrrec de president de la Generalitat. Les raons de la dimissió, segons el mateix Irla, és que es trobava «vell, malalt i pobre». Un mes abans havia signat dos decrets en els quals anunciava el procés d'elecció del nou president:

«En virtut de les atribucions que em confereix l'article 45 de l'Estatut Interior i amb el desig d'assegurar en tota circumstància la continuïtat de les Institucions de Catalunya, he resolt:

»S'institueix el càrrec de conseller Primer de la Generalitat de Catalunya.

»Serà missió del Conseller Primer exercir, per delegació, les funcions executives inherents a la Presidència de la Generalitat.

»El Conseller Primer serà responsable a-Davant del President de la Generalitat; b-Davant del Parlament de Catalunya o, eventualment, de la seva Diputació Permanent

2 CÓNSUL, Arnau; VELASCO, Miquel Àngel: «El cas Tarradellas». *Sàpiens*, núm. 51, gener 2007.

»Cessarà en les seves funcions: a- Per decisió del President de la Generalitat b- Per dimissió del càrrec

»Es nomena Conseller Primer de la Generalitat de Catalunya, el senyor Josep Tarradellas

»Tenint en compte les consideracions que precedeixen, he resolt:

»En cas de vacant de la presidència de la Generalitat es constituirà un Consell de Catalunya

»El Consell de Catalunya serà presidit pel conseller primer de la Generalitat, senyor Josep Tarradellas

»Seran membres del Consell: els diputats al Parlament de Catalunya, els diputats al Parlament de la República, els representants de Catalunya al Tribunal de Garanties Constitucionals i el procurador general del Tribunal de Cassació de Catalunya

»Serà missió del Consell de Catalunya elegir un nou president de la Generalitat en el termini màxim de tres mesos a partir del dia en què es produeixi la vacant.

»Les modalitats de l'elecció seran establertes de comú acord pel president del Consell de Catalunya i el primer secretari del nostre Parlament

»El Consell de Catalunya quedarà dissolt així que hagi estat proclamat el nou president de la Generalitat

»Des del dia en què es produeixi la vacant fins a la designació del nou president, les funcions de la presidència seran exercides pel Conseller Primer.»

Aquests decrets facilitaven el camí de Tarradellas cap a la plaça vacant, ja que a més d'ésser nomenat Conseller Primer, la majoria del Consell de Catalunya estava format per càrrecs d'Esquerra Republicana de Catalunya, partit del qual Tarradellas n'era secretari general. Serra i Moret es lamentava d'aquesta situació en una carta adreçada a Salvador Armendares i Miquel Ferrer el 24 de maig de 1954: «L'estranya renúncia del senyor Irla a la presidència de la Generalitat i el seu intent dictatorial de crear un consell i traspasar la presidència al senyor Tarradellas, en violació de l'article 44 i altres disposicions de l'Estatut Interior de Catalunya, han produït un xoc violent a la consciència catalana, tant a la nostra terra com a l'exili, que es manifesta en declaracions conjuntament

dels diversos partits i també dels sense partit, algunes de les quals m'arriben directament expressant llur adhesió i reconeixement explícit de la meua condició de president interí de la Generalitat(...)».

A principis de maig Antoni Dot envià una carta a Josep Irla lamentant-se de la seva dimissió. La carta continua amb més detalls que evidencien les complicitats entre Dot i Tarradellas: «He escrit a Tarradellas, en forma particular, donant-li a conèixer la reacció dels companys residents a Mèxic al conèixer els decrets que heu signat com a President del Parlament».

Tres dies més tard de la dimissió de Josep Irla, el Conseller Primer Tarradellas signava una carta adreçada a Antoni Dot, en la qual: «us agrairé que em féu conèixer el vostre pensament, confiant que ens serà possible trobar el millor acord per tal de procedir a l'elecció del nou President de la Generalitat en el termini que assenyali l'article 4 del decret»

Tan aviat com conegué la dimissió d'Irla, Manuel Serra i Moret, emparant-se en l'article 44 de l'Estatut Interior, prenia possessió com a nou president de la Generalitat de forma interina fins que el Parlament de Catalunya prengué les decisions oportunes, alhora que declarava nuls els decrets promulgats per Irla. El 3 de juny de 1954 Tarradellas firmà una declaració com a Conseller Primer, en la qual defensava que «És de domini públic que el senyor M. Serra i Moret va dimitir implícitament la Vicepresidència del nostre Parlament en el moment en que va acceptar el càrrec de Ministre del Govern de la República (...) Per altra part, i a fi d'esvair tota mena de dubtes, cal afegir que l'Estatut Interior de Catalunya no estableix que un Vice-President del Parlament, àdhuc exercint les funcions de President, hagi d'ocupar automàticament la Presidència interina de la Generalitat en cas de vacant(...) Però no puc deixar de manifestar que la pretensió del Sr. M. Serra i Moret no té cap justificació jurídica ni política.» Es desfermà una gran polèmica i els diputats del Parlament a Mèxic no van acceptar la renúncia d'Irla. Aquestes foren les impressions de Dot explicades a Tarradellas en carta datada del 3 de juny de 1954: «En la última reunió dels Diputats al Parlament de Catalunya residents a

Mèxic, celebrada el dia 31 de maig, es convingué a enviar, no en nom del Parlament, com ja pots suposar, sinó com a resolució colectiva dels signants, un escrit a l'Hon. President de la Generalitat senyor Irla, no acceptant la seva renúncia i ratificant-l'hi la confiança per que continui en l'exercici del càrrec». L'altra divergència amb els decrets d'Irla exposada per Dot a Tarradellas en la mateixa data era la formació d'un consell que havia d'elegir el nou president «quan aquesta funció correspon exclusivament als diputats al Parlament de Catalunya». Finalment, la única sortida fou rectificar part del decret de successió, en el qual Irla es mantenia com a president esperant el dictamen del Parlament de Catalunya.

Tarradellas viatjà fins a Mèxic, lloc on es celebraria l'elecció. Aquesta quedà de la següent manera: el Consell de Catalunya es limitaria a proposar les candidatures a la presidència que votarien només els diputats al Parlament de Catalunya.

Josep Tarradellas i els diputats catalans, entre els quals Antoni Dot, va tremetre un telegrama a Pau Casals el 12 de juliol de 1954 oferint-li el càrrec de president de la Generalitat amb la finalitat de cercar una figura neutral al marge de les disputes polítiques: «=CREIENT INTERPRETAR VOLUNTAT UNANIM POBLE CATALA US PREGUEM FEU L HONOR D ACCEPTAR EL CARREC DE PRESIDENT GENERALITAT. TERRADELLAS ARMENDARES CANTURRI CASANELLES CUNILLERA DOT FARRERAS FOLC FONTBERNAT GALES GASSOL GÉRARD GUINART MESTRES RIERA ROURET RUIZ PONSETI SELLES SAURET SIMO = XIRAU=»

La resposta de Pau Casals va ser el 21 de juliol: «Reflexió feta, no puc, ni dec acceptar presidència Generalitat. Convençut de servir millor Catalunya en circumstàncies actuals com la serveixo ara. Agraint-vos de cor alta distinció proposada per vos i diputats Parlament Català. Lamento no poder complaure. Un sentit profundament de deure restar al marge tota representació política que fatalment disminuiria eficàcia de la de caràcter independent i espiritual que cal reservar avui més que mai per quan sigui hora»

Finalment, l'elecció va tenir lloc el 5 d'agost. Només hi van ser presents 9 diputats del Parlament: Antoni Dot,

Martí Rouret, Salvador Armendares, Enric Canturri, Josep Folch, Carles Gerhard, Manuel Galés, Francesc Farre-ras i Estanislau Ruiz, a més de Josep Tarradellas. Es van admetre vots per correu i més de trenta diputats no van fer arribar el seu vot. El resultat va ser el següent: Josep Tarradellas, 24 vots; Pau Casals i Manuel Serra i Moret, 1 vot cadascun. El vot favorable a Manuel Serra i Moret va ser donat pel diputat d'Esquerra Republicana Joan Puig i Ferrer amb l'argumentació de que «és la legalitat». Tot i el vot desfavorable de Puig i Ferrer, Esquerra es va alinear amb Tarradellas.

El mèrit de Tarradellas per esdevenir president fou la seva habilitat i força política entre els parlamentaris. Tarradellas gaudia de suport i tenia un gran pes polític, mentre la representació de Serra i Moret era més aviat escassa. Una cosa és la força política i l'altra la dubtosa raó institucional de Tarradellas, així com la pulcritud democràtica dels decrets de successió d'Irla.

El 12 d'agost de 1954 el nou President de la Generalitat enviava un telegrama a Antoni Dot en agraïment del suport rebut durant el període d'elecció presidencial: «ACCEPTÉZ TOUS MES REMERCIEMENTS POUR VOTRE CONFIANCE JE SERAI DIGNE DE VOS ESPOIRS ACCOLADES». ³ Anteriorment, el 10 d'agost, Antoni Dot ja havia tingut el mateix gest de cortesia felicitant el company Tarradellas: «Abans que res et felicito i em felicito i felicito Catalunya pel teu nomenament. T'escric com a amic, no oficialment.»

A tall de conclusió, la correspondència entre Antoni Dot i Josep Tarradellas evidencia la bona relació entre els dos personatges i la implicació personal de Dot en l'elecció de Tarradellas com a President de la Generalitat en detriment de Manuel Serra i Moret. Ara bé, les entrevistes mantingudes a Josep Ribera Salvans i Manuel Gaya ⁴ faciliten una explicació més lògica: el diputat i secretari del Parlament de Catalunya Antoni Dot no actuà se-

³ *Accepti tots els meus agraïments per la seva confiança. Seré digne de les seves esperances. Abraçades.*

⁴ Entrevistes elaborades a Ciutat de Mèxic els dies 17 i 18 de setembre de 2008

guint preferències, sinó que seguí les directrius del partit. Qui havia de recolzar a Tarradellas, sinó els diputats d'Esquerra Republicana? 🐣

Mèxic DF, 11 setembre 1957

Commemoració de la Diada. D'esquerra dreta:

Joan Potau, Josep Baqués, Antoni Dot

i Antoni Maria Sbert.

OCM

La segona pàtria

14

La càlida benvinguda al port de Veracruz va contrastar amb la migradesa econòmica i material dels primers mesos dels Dot a Mèxic. Un cop arribats el 22 de maig de 1942 a Veracruz, un tren els traslladà fins a Ciutat de Mèxic. A la capital van ser rebuts per l'Orfeó Català. Precisament va ser aquesta institució qui els auxilià durant els primers dies. La primera nit els Dot la passaren dormint en matalassos estirats al terra del pati de l'Orfeó Català, i no en hotels de luxe com escampava la propaganda franquista. L'endemà l'Orfeó va buscar i finançar allotjament pels Dot en una pensió del casc antic de Mèxic DF a l'espera d'aconseguir un domicili estable. Aquest primer allotjament gentilera de l'Orfeó era l'Hostal Normandie, un hostal de mala mort que funcionava alhora com a prostíbul.

Ben aviat en van marxar, i amb l'acord del montblanquí Josep Folch, diputat al Parlament català i company de viatge en el *Nyassa*, van llogar un modest apartament per les dues famílies a la zona de Chapultepec. Les primeres setmanes la humil situació econòmica va obligar a dormir en matalassos escampats per terra i el mobiliari es basava en una taula, una ràdio i poca cosa més. Era la tercera residència a l'exili que els Dot van haver de compartir: a Perpinyà amb l'amic íntim Xavier Casademunt, a Montpeller amb els Bassagnes i també amb Casademunt, i en arribar a Mèxic, amb Josep Folch i Folch i família.

Els exiliats catalans, passat un temps, van trobar amb facilitat un treball segons la seva conveniència. El col·lectiu més damnificat a l'exili eren els que s'havien dedicat professionalment a la política, havent de buscar nous oficis o professions en el país d'exili —els de l'Antoni Dot. La solidaritat i convivència entre exiliats va ser un fet característic de l'exili català i espanyol. La primera feina de l'Antoni Dot va venir precedida, igualment, d'aquest fet. L'amic Artur F. Costa, membre d'Estat Català i que ja coneixia l'Antoni Dot des dels anys trenta, va oferir-li la possibilitat de treballar en l'empresa d'assegurances en què ell mateix treballava. I així va ser. Aquest primer càrrec va ser el d'inspector d'assegurances a l'empresa Indolatina. En Dot ja havia tingut experi-

Mèxic DF, 1942

La família Dot-Masdemont a la seva primera casa mexicana, al carrer Artes, 199, departament 17.

FDB

ència en el món de l'empresa com a comptable i membre directiu de la Cooperació Fabril d'Olot. Era una persona treballadora i molt intel·ligent, i en un moment de creixement econòmic i expansió comercial, Mèxic necessitava persones preparades i ambicioses com l'Antoni Dot. No es va conformar com a inspector d'assegurances, de manera que gràcies a la capacitat de treball i eficiència productiva, amb el pas dels anys va escalar tots els esglaons de la jerarquia empresarial fins a esdevenir-ne el gerent: «Jo ací continuo des del primer dia en les assegurances i n'estic força content. Des de fa dos anys exerceixo la jefatura de la comissió de tarifes de l'Associació de companyies, apartat de la Superintendencia de la Companyia la Indolatina», escrivia Antoni Dot en una carta adreçada a Pere Mestres. La situació econòmica no només es va estabilitzar, sinó que van formar part d'una classe emergent i acomodada; una bona mostra d'aquesta bonança econòmica dels Dot en va ser la residència a Las Lomas de Chapultapac, a la zona de Sierra Gorda, situat en una zona residencial benestant de la capital mexicana.

El diputat i financer Joan Casanelles fou un altre català exiliat a Mèxic. Advocat de formació, va ser un dels fundadors i mecenes del diari *L'Opinió*. A l'exili va fundar El Banco de la Propiedad, més tard aliant-se amb altres societats tot creant Anglomexicana de Seguros SA. Fins a 1958, i després del reeixit pas per Indolatina, va treballar a les esferes superiors de l'Anglomexicana de Seguros SA. La trajectòria empresarial de Dot es va consagrar el 1958, quan després d'un infart va decidir crear el seu propi i independent negoci d'assegurances: Dot e hijos y Asociados. L'aposta de Dot per un negoci propi va ser fructífer, amb un resultat gens menyspreable.

Aquesta trajectòria empresarial de l'Antoni Dot és l'exemple paradigmàtic, segons l'escriptor i exiliat Vicenç Riera Llorca,¹ d'un conjunt d'exiliats catalans que durant els primers anys a Mèxic es van dedicar a consolidar els seus negocis, i un cop aconseguit aquest propòsit, van treballar activament a l'Orfeó com a membres de la Jun-

ta Directiva. I efectivament, en Dot va ser vicepresident de l'Orfeó Català de Mèxic el bienni 1955-1956. El mateix Riera Llorca afegeix críticament que la majoria d'aquests exiliats, més preocupats de la situació econòmica dels seus negocis que de l'entorn polític, no es van anunciar a les revistes catalanes per la temença que les activitats polítiques o socials els distraguessin dels seus negocis. I continua: «Abonaria aqueixa idea el cas de dos exiliats, Francesc Farreras i Duran i Antoni Dot i Arxer».²

La situació exposada per Riera Llorca s'ha de matisar. El compromís de l'Antoni Dot amb l'Orfeó va ser absolut des dels primers dies a Mèxic. Si arriba a finals de maig de 1942 a Mèxic, el 18 de juliol del mateix mes es fa soci de l'entitat. Per tant, només un mes i mig després d'arribar ja es fa soci de l'Orfeó Català de Mèxic. Així consta en les actes de la Junta Directiva: «En la ciudad de Mexico a 18 de Julio de 1942 y siendo las 7 y 15 minutos fué abierta la sesión bajo la presidencia de D. Enrique Botei y en asistencia de los directivos anotados al margen. Fueron aprobados el acte de la sesión anterior y las altas de los compatriotas Bartolomé Costa i Amic y Antonio Dot Arxer.»³

A partir de 1939 van arribar els exiliats republicans procedents d'Espanya o França. Era un contingent qualitativament molt important, que van dinamitzar i engrandir la casa dels catalans a Mèxic. Així l'Orfeó va prendre importància com a entitat a partir de 1939. La situació anterior a 1939 l'explica així Lluís Aymamí: «Aleshores l'Orfeó era materialment poca cosa. Una sala atapeïda de retrats de catalans il·lustres, unes taules de dòmino, uns billars, una modesta biblioteca i una cantina on servien tequila amb l'acompanyament de sal i llimona.»⁴ L'empenta i revitalització a partir de 1939 va ser importantíssima. Tot i les diferències polítiques entre els exiliats, l'Orfeó va obrir les portes sense diferències ni privilegis, ja que al cap i a la fi, era *la casa* de tots els catalans a Mèxic. El tarannà de la casa va ser «de catalans només n'hi ha uns i aques-

1 RIERA LLORCA, Vicenç: *Els exiliats catalans a Mèxic*. Editorial Curial, Barcelona, 1994.

2 RIERA LLORCA, Vicenç: *op.cit.* pàg. 339.

3 Llibre Actes Junta Directiva. Arxiu Orfeó Català de Mèxic.

4 AYMAMÍ, Lluís: *Crònica*, «La Nostra Revista», núm. 25.

Xochimilco, Mèxic DF, 30 novembre 1944

La família Dot-Masdemont amb el diputat
d'Esquerra al Parlament Joan Balart i Armengol
i la seva dona, de passeig pels canals.

FDB

ta és la casa de tots els catalans.»⁵ No obstant això, es va obrir una polèmica entre nous i vells socis de l'Orfeó: els vells socis eren aquells que s'havien instal·lat a Mèxic abans de la Guerra Civil, i els nous eren els nouvinguts que fugien del franquisme. L'allau de refugiats va provocar un cert malestar entre els vells socis de l'Orfeó en el sentit que poguessin hegemonitzar el control de l'entitat, així com el perill que les disputes partidistes acabessin damnificant l'Orfeó. Altrament, la Junta Directiva de l'Orfeó va acceptar de bon grat que els acabats d'arribar a Mèxic i que no disposessin de capital suficient per pagar la quota de soci en fossin membres de ple dret, com fou el cas de l'Antoni Dot. Els *vells* socis sí que es van reservar un dret: la Junta Directiva, a canvi, havia d'estar formada exclusivament per *vells* socis, clàusula que més tard es modificà únicament per la presidència. Antoni Dot es va fer soci de l'Orfeó just en arribar a Mèxic, però de l'altra banda, va tardar tretze anys en formar part de la Junta Directiva. No només per qüestions econòmiques i professionals com destaca Riera Llorca, sinó també per impediments legals de l'entitat.

Durant el període en què Antoni Dot en fou vicepresident —bienni 1955/1956— la presidència fins aleshores, i encara per anys endavant, restaria sota l'autoritat d'un *vell* soci de l'Orfeó: era la tercera vegada que Enric Calafell ocupava la presidència (1928-1930, 1935, 1949-1956). A l'Orfeó Català s'hi representava teatre, es celebrava l'Aplec de la Sardana, tenia una secció d'art dramàtic, excursionisme i de futbol, un esbart; s'hi feien tot tipus de xerrades i conferències, així com la commemoració d'efemèrides com el 14 d'abril, l'11 de setembre i el 15 d'octubre, data d'afusellament del President Companys. El període comprès entre 1954 i 1974 va ser el de màxim esplendor. Totes les seccions treballaven intensament, i s'aconsegueix donar una gran projecció a Catalunya. La comunitat catalana de Mèxic viu intensament la seva catalanitat i assumeix la missió de fer-la present.⁶ D'aquesta manera

la vicepresidència de l'Antoni Dot al capdavant de l'Orfeó coincideix amb aquesta esplendorosa etapa.

A principis de gener de 1955 es formava una nova Junta Directiva de l'Orfeó, amb Calafell de president i Dot de vicepresident. N'erent membres també Roure Rosell, Alta-ba, Salvat, Vila, Ortega, Ferrando, Franco, Farreras i Duran, Mora, Torroja, Ursul, Tobella i Costa-Amic.⁷ Les reunions de la Junta es convocaven setmanalment, i en Dot era un dels sempre presents. Tot i el dinamisme del període, l'entitat arrossegava permanentment un deute crònic. A la reunió de 3 de març de 1955 el tresorer informava que el deute de l'entitat era de 6.133,84 pesos mexicans. L'Orfeó era autosuficient, finançant-se únicament a través de les quotes dels socis i de les donacions privades des de Mèxic o de la diàspora catalana.

La Junta Directiva decidí celebrar un acte commemoratiu de la República Catalana el 14 d'abril. Primer es va organitzar un sopar de germanor, i el parlament, per decisió de la mateixa Junta Directiva, va anar a càrrec de l'Antoni Dot en finalitzar el sopar. El mateix mes es celebrava Sant Jordi: «Se acuerda organizar el Dia de San Jorge, que consistirá de: Sabado 23 a la noche Baile - Domingo 24 a las 5 de la tarde acto patriótico, Concierto por la Masa Coral i Sardanas. Venta de libros y de Flores.»⁸ La reunió del mateix 12 d'abril de 1955 va emprendre una nova dimensió en la Junta Directiva de l'Orfeó, mostrant la iniciativa i empenta d'aquests anys: «A excitativa del Sr. Duran Rosell se acuerda iniciar una mayor actividad entre todos los miembros de la J.D. para vitalizar en general toda la vida del Orfeó Català. Todos los miembros del Consejo que quieran hacerlo llevarán a la próxima reunión un pequeño plan de entre los cuales, refundidos se hará un plan general que se encargará a una Comisión específica. De todas esas actividades, nacerá sin duda una nueva vitalidad, general para el Orfeó.»⁹ D'aquest acord en van sorgir diferents comissions: en Dot va ser el responsable de la comissió de Reglament.

5 Entrevista a Josep Ribera Salvans, 17 setembre 2008 a Mèxic.

6 MARTÍ I SOLER, Miquel: *L'Orfeó Català de Mèxic (1906-1986)*. Curial Edicions, 1989.

7 Llibre actes Junta Directiva Orfeó Català.

8 Llibre actes Junta Directiva Orfeó Català, 12 abril 1955.

9 Llibre actes Junta Directiva Orfeó Català, 12 abril 1955.

Mèxic DF, 1943-1944

Antoni Dot.

FDB

El 14 d'agost el geògraf Pau Vila pronunciava una conferència a l'Orfeó juntament amb la col·laboració de la Institució de Cultura Catalana. Seguint en l'àmbit cultural, el 23 d'agost «Duran Rosell planteja la cuestión de la constitución de un organismo cultural amplio, que agrupe todos los sectores y todas las actividades culturales de México en un solo organismo cultural. D'aquesta manera el 22 de desembre de 1955 es celebrava una reunió per constituir l'Institut Català de Cultura, on un membre de la Junta Directiva de l'Orfeó hi havia d'estar en representació de l'entitat. Fou proposat Antoni Dot, i aquest acceptà de bon grat. Més endavant n'esdevindrà el president.

L'any 1956 té lloc la visita de Pau Casals a Mèxic, que es convertirà en un fet important en la història de l'Orfeó Català. L'esdeveniment es prepara amb molta antelació, i és precisament l'entitat catalana qui organitza la trobada amb Pau Casals. Anteriorment s'havia nomenat al músic President Honorari de l'Orfeó: «Se lee la correspondencia de trámite, entre la que figura una carta a Pau Casals en la que agradece su nombramiento de Presidente Honorario del Orfeó Català». Un cop a la capital de Mèxic, el 28 gener presideix la Junta Directiva de l'Orfeó com a President d'Honor. La devoció per Casals es perllongarà anys més tard en format d'homenatges, festivals musicals o ja sigui l'homenatge en motiu del seu vuitantè aniversari el 1956: «Informa el señor Dot que entre los diversos proyectos que tiene planteados el Instituto de Cultura Catalana hay el de abrir una suscripción para la edicion de un libro y al mismo tiempo rendirle un homenaje.»¹⁰ Igualment, Antoni Dot també informava des de l'ICC d'un homenatge a Nicolau d'Olwer.

Repetint amb el format de l'any passat, el parlament en commemoració del 14 d'abril s'encarregà a en Dot. En la reunió del 10 d'abril de 1956 s'informava «El Sr Antonio Dot da cuenta del discurso que se le encargó, para la cena del dia 14, con motivo de la conmemoración del XXV Aniversario de la Proclamación de la Republica Catalana. Queda aprobado el discurso, recibiendo la unánime felicitación de la Junta».

A l'estiu del 1956 en Dot féu un viatge per Europa, i entre els objectius d'aquest hi havia l'assistència al 80è aniversari de Pau Casals a Prades. El 12 de juny de 1956 la Junta de l'Orfeó informava «Se da cuenta de una tarjeta postal recibida del Sr Antonio Dot desde Italia con saludos para toda la junta». A finals de juliol retornava a Mèxic: «El Sr Ricardo Altaba, da a conocer el retorno a México, procedente de Europa, de nuestro Vice-Presidente Antonio Dot y avanza haber manifestado, que asisitio al aniversario de los 80 años del Maestro Pau Casals, en Prades representando al Orfeó Català de Mexico». En arribar exposa els problemes i la situació política de Catalunya: «A continuación el Sr. Antonio Dot, tiene la gentileza de exponernos los problemas y la situación política actual de Cataluña, impresiones recogidas a través de conversaciones sostenidas con elementos políticos en el exilio, en el transcurso del viaje que ha hecho por Europa. Tiene el proposito de exponerlo en una conferencia para conocimiento de los señores socios. También cuenta de la visita que hizo en representación del Orfeó Català al Maestro Pau Casals en Prades, con motivo de su aniversario, exportando un cordial saludo al Maestro a la Junta y socios del Orfeó Català.»¹¹ L'estada a la població de Prades de Conflent l'aprofità per veure's amb la família a Perpinyà: «Jo vaig a saludar a Perpinyà als meus familiars passant amb ells un dies d'emoció intensa», escrivia el mateix Dot en una carta enviada a Josep Irla el 19 de juliol de 1956. En aquesta visita a Europa no volgué entrar a Espanya pel temor a la repressió; serà durant la següent visita al vell continent quan trepitjarà territori peninsular. L'esposa Remei i la filla Montserrat sí van visitar Catalunya durant el viatge de l'estiu de 1956.

Tal com marcaven els estatuts, la Junta Directiva s'havia de renovar cada dos anys. Així el 13 de setembre de 1956 deixava la vicepresidència i la Junta Directiva, continuant com a soci de l'Orfeó i com a President de l'ICC. Les entrevistes amb coetanis de Dot posen de relleu la importància de Dot en el si de l'Orfeó. Manuel Gaya el qualifica com «un puntal de l'Orfeó» durant la dècada

10 Llibre actes Junta Directiva Orfeó Català, agost 1956.

11 Llibre actes Junta Directiva Orfeó Català, agost 1956.

Mèxic DF, 14 abril 1956

Commemoració del 25è aniversari
de la proclamació de la República Catalana.

D'esquerra a dreta: x; Francesc Ferreras i Duran;
Enric Calafell, president de l'Orfeó Català
de Mèxic; Antoni Dot i Ricard Altaba.

OCM

dels cinquanta, així com en destaca la seva personalitat de bon conversador i de bon tarannà. «Era un republicà, d'esquerres i orfeonista» manifesta l'expresident de l'entitat Josep Ribera. De les tres definicions, la que pren més rellevància és «orfeonista». La trajectòria política d'en Dot el definia com un republicà d'esquerres, i a partir de l'exili a Ciutat de Mèxic hom li agrega «orfeonista». Això significa, a més de ser soci i formar-ne part de la Junta Directiva els anys 1955-56, que l'Antoni Dot *feia vida* d'Orfeó. A les estones lliures es presentava a l'Orfeó —elegantment vestit, pentinat i amb barret, que li féu guanyà la fama de presumit— amb la intenció de fer tertúlia tot prenent un cafè, ja fos sobre política, cultura o els seus projectes. El seu bon tarannà i la facilitat per entaular una conversa el van convertir en una figura apreciada per la gent que freqüentava el local. I no només per això. L'Antoni Dot va saber combinar la seva militància a l'Esquerra, seguint les directrius i l'obediència de partit, amb la dedicació a l'Orfeó. Els partits a l'exili van continuar la seva dinàmica sovint aïllats o al marge d'entitats interpartidistes com l'Orfeó, de manera que s'havia de diferenciar l'acció de partit amb l'acció a la societat civil. Hi hagué qui optà únicament per la maquinària de partit; no fou aquest el cas, com hem vist, d'en Dot.

Josep Tarradellas fou elegit president de la Generalitat el 1954. El mateix Dot explicava així l'ambient viscut durant l'elecció: «Tant l'acte d'escrutini com el de proclamació foren solemnes, la gent que hi assistí establen compresos d'entusiasme conscient i patriòtic i a la majoria ens espurnejaren els ulls i se'ns feu a la gorja el nus de l'emoció. Els fets ho mereixien. Catalunya una vegada més deia que no moriria mai.»¹² Dos anys més tard, el 1956, Tarradellas visita Mèxic. Dot i Farreras i Duran formen la comissió que ha de donar la benvinguda al President. La qüestió de fons del viatge del President era refermar el suport que tenia entre els parlamentaris residents a Mèxic, ja que una part de la comunitat catalana a l'exili, sobretot a França, van demanar al vicepresident primer del Parlament la derogació dels decrets signats

per Irla el 1954 i la necessitat de convocar eleccions presidencials pel 1959. Entre els firmants de la carta es trobaven Antoni Xirau, Joan Sauret, Manuel Serra i Moret i Miquel Guinart. La popularitat de Tarradellas passava per un moment crític. La comunitat exiliada a Mèxic sempre va ser majoritàriament fidel i addicta a Tarradellas: Sbert, Armendares, Dot, Rouret, Canturri, Farreras i Duran, etc. El viatge a Mèxic va ser un èxit pel President, essent rebut com a tal i amb la solemnitat manifestada des de les entitats culturals fins a les organitzacions polítiques. El President es reuní davant de 9 diputats per assegurar-se el seu suport, alhora que explicà els projectes de futur.

Interpretant que el mandat de Tarradellas finalitzava el 1959 d'acord amb l'Estatut interior de Catalunya que establia la renovació del president cada cinc anys, en data d'1 de setembre de 1959 els membres de la Diputació Permanent residents a França —Antoni Xirau, Miquel Guinart, Joan Sauret i Serra i Moret, van fer arribar un document al Primer Secretari del Parlament de Catalunya, Antoni Dot, en el qual s'afirmava que havia quedat vacant el càrrec de president de la Generalitat, i que per això calia elegir en el termini de temps més breu possible un nou candidat, i la candidatura presentada per ells era la figura de Pau Casals. La resposta d'Antoni Dot des de Mèxic va ser el 21 de setembre, afirmant que no tenia coneixement de la vacant a la presidència de la Generalitat, i que només una renúncia o vot de censura podia provocar la vacant a la presidència de la Generalitat: «Avui, dia 21 de setembre de 1959, he rebut dels diputats al Parlament de Catalunya senyors Antoni Xirau, Miquel Guinart i Joan Sauret, una proposta destinada al Parlament de Catalunya, en la qual es diu que per estar vacant el càrrec de president de la Generalitat de Catalunya cal proveir-lo per elecció, i dels mateixos senyors diputats, una lletra del diputat senyor Manuel Serra i Moret, a ells dirigida, en la qual expressa la seva adhesió a la proposta esmentada. En el preàmbul de la proposta es fan consideracions que poden ser objecte de deliberació per part dels diputats si així ho estimen convenient; prèviament, però, per a la seva presa en consideració, es fa indispensable que tinguin coneixement dels antecedents que permetin fo-

¹² Carta a Ventura Gassol, 10 agost 1954. ANC.

Mèxic DF, 31 desembre 1956

La família Dot-Masdemont al complet
en el sopar de Cap d'Any al restaurant
Ambassadeurs. Montserrat Dot, Antoni Dot,
Jordi Dot i Remei Masdemont.

FDB

namentar la seva resolució. Mentrestant, el sotscriu, per haver-se adreçat a ell precisament la proposta en qüestió, es veu obligat a manifestar:

»PRIMER: que la Mesa no té coneixement que existeixi la vacant de president de la Generalitat de Catalunya

»SEGON: que en la reunió celebrada el dia 9 del passat mes de juny pels diputats membres de la Diputació Permanent residents a Mèxic, s'atorgà per unanimitat un vot de confiança a l'Honorable senyor President de la Generalitat de Catalunya

»TERCER: que únicament un vot de censura o una renúncia poden provocar la vacant, i que tota altra especulació sobre l'assumpte no afavoreix el crèdit de la nostra institució cabdal, i risca d'aparèixer com a acte de demagogia, majorment si els que la realitzen són del Parlament, que, per ésser-ho, estan obligats a comportar-se amb lleialtat i manifestar-se en veritat

»QUART: tota proposta o iniciativa que tingui els requisits necessaris serà cursada als senyors diputats per a la seva deliberació

»Mèxic DF

»ANTONI DOT, Secretari Primer del Parlament de Catalunya»

La resposta negativa del secretari primer del Parlament i també del vicepresident primer —Farreras i Duran— van frustrar l'operació, així com pel suport incondicional de la majoria dels catalans d'Amèrica. Tarradellas es perllongaria com a President de la Generalitat fins el 1980.

Durant l'exili mexicà, en Dot es mostrava optimista políticament. Durant les tertúlies polítiques mantingudes a l'Orfeó amb altres exiliats republicans sovint discutien, pensaven i planejaven el futur de Catalunya. El seu parer era que la comunitat catalana a l'exili tindria un paper decisiu en la recuperació de la democràcia i l'autogovern, i per això pensava que era un deure treballar activament en la resistència des de l'exili. Sempre tenia plans de futur sobre el país, com ho demostra la participació en el Consell Nacional de Catalunya. La correspondència mantinguda a l'exili posa de manifest el seu optimisme. A Josep Irla li escrivia sobre el futur de Catalunya: «Jo no he perdut mai la fé, però ara la tinc més afermada, i crec que la

resolució dels fets no es troba més lluny del que es tardi a coincidir en un pla de transició. Per arribar-hi i escurçar el plaç caldrà l'esforç de tothom i és per això que és convenient tenir la idea orientadora dels que com vos han estat i son un exemple constant de rectitud i sacrifici».¹³

La creença en la importància de la comunitat republicana a l'exili com a motor de canvi el va portar a ser l'instigador i ideòleg de la Comissió Nacional de Planejament, l'òrgan que substituïa el Consell Executiu de la presidència de Josep Tarradellas. El 9 de juny de 1959 Antoni Dot enviava una proposta d'ell mateix i aprovada pels diputats membres de la Diputació Permanent de Catalunya residents a Mèxic a partir de la qual el 16 de juny de 1959 el President Tarradellas crearia per Decret la Comissió Nacional de Planejament.

La proposta de Dot a Tarradellas, que es trobava a Mèxic en aquells moments, posava l'èmfasi en el deure i responsabilitat d'alliberar i reconstruir el país. La proposta deia així en l'inici: «...D'aquí que la nostra responsabilitat sigui immensa. Mentre la nostra consciència i la nostra lleialtat ens diuen que pertoca —als qui ressenten, alhora en la carn i en l'esperit, la fuetada del destí— triar la sortida, i a nosaltres ajudar-los perquè el camí els sigui més fàcil, no podem tampoc oblidar la nostra responsabilitat històrica. No solament als representants de les Institucions correspon mantenir i servir la dignitat nacional; l'imperatiu és de tots, ateny a tots el qui, amb motiu de la desfeta, deixaven enrere la terra dels seus pares... —per raons diferents a les del dolor físic—; els ateny tant com a aquells que per raons i imponderables indiscutibles es veien obligats a permaneixen-hi i sabent que s'exposaven a la mort i a l'escarni.(...) Nosaltres podem fer, encara que als escèptics —si és que realment ho són,— els sembli extrany, que la eclosió del desvetllament que's gesta sigui definitiva, no sols perquè s'obtingui una possibilitat de remeja la situació econòmica, ans pel fet de què el canvi obeeixi a una plá preconcebuda, estudiat minuciosament, per uns i altres, amb l'assessorament dels més

¹³ Carta a Josep Irla, 21 març 1956. Arxiu Nacional de Catalunya, Segona República (exili).

Mèxic, 1957-1960

Reunió d'Esquerra, en una visita de Carles Pi i Sunyer a Mèxic. D'esquerra a dreta, asseguts: Salvador Armendares, Joan Ventosa i Roig, Amadeu Oliva, x, Carles Pi i Sunyer, Ricard Altaba, Francesc Farreras i Duran, Antoni Dot i Pere Ferrer. Dempeus: Jaume Mateu, x, Cèsar Català, x, x, Ramon Frontera, Joan Grau, x, x, Eduard Neira, Maria Dolors Bargalló, x, x, Antoni Eroles, Marian Font, Artur Bladé, Martí Rouret, Enric Canturri i x. FJI

entesos, bo i tenint en compte les realitats actuals i la èsència tradicional que com a poble ens correspon...» Després de la introducció i anàlisi de la situació, formulava quatre propostes:

«1er.- Sol·licitar a l'Honorable Senyor President de la Generalitat de Catalunya la creació d'un organisme nacional que tingui cura, mentre el poble no pugui intervenir en la organització del seu govern, de l'estudi i planejament de les qüestions i solucions que afectin ara i pugin servir després per a l'ordenament de la vida nacional catalana

»2ón.- Qui integrarán dit organisme. Els qui ostentin la representació de diputats al Parlament de Catalunya, els ex-Consellers del Govern de Catalunya, els diputats catalans al Parlament de la República, els qui per delegació del Govern català exerciren funcions administratives en l'ordre econòmic i social, i els que professaren funcions docents per encàrrec de la Universitat Autònoma de Barcelona. A més les persones que pugui nomenar l'Honorable President per considerar-les degudament capacitades per a aportar un profit a les finalitats de l'organisme que es proposa, i de les persones que el Consell de l'Organisme aprovi a proposta de cinc del seus membres

»3er.- Aquesta Gran Comissió Nacional de Planejament, organitzarà el seu funcionament creant les comissions especialitzades que cregui necessàries i reglamentarà el funcionament perquè el fruit del seu treball estigui en el moment oportú a disposició d'aquells a qui pertoqui ordenar la vida futura del nostre poble.

»4art.- Que es procedeixi a nomenament de les persones que interinament composin el Consell Directiu de l'Organisme.

»Mèxic, D.F. 9 de juny de 1959. Antoni Dot i Arxer.»¹⁴

A la proposta queda clara la voluntat paternalista sobre l'evolució política del país, atorgant-se, potser, un protagonisme i autoritat que sobrevaloraven. Sigui com sigui, el President Tarradellas promulgà el decret de creació de la Comissió Nacional de Planejament el 16 de juny

de 1959, reservant un lloc preferent a Antoni Dot. Tanmateix, aquest organisme no va assolir ni de bon tros els seus bons propòsits assumits. El text del Decret el reproduïm a continuació: «Atès l'acord pres per la Diputació Permanent de Parlament de Catalunya, en la seva reunió del dia 9 de juny del 1959, he resolt:

»Es crea la Comissió Nacional de Planejament, que tindrà cura, mentre Catalunya no pugui intervenir en l'organització del seu govern, de l'estudi i planejament de les qüestions i solucions que afectin ara i puguin servir després per a l'ordenament de la nostra vida nacional. 2. Són designats els senyors Antoni Dot i Arxer, Salvador Armendares i Torrent, i Manuel Alcàntara Gusart per a integrar el Comitè d'Organització de l'organisme. 3. L'esmentat Comitè d'Organització elaborarà el reglament que deurà regular i en recabarà la seva aprovació, i queda autoritzada per a prendre totes les disposicions que cregui necessàries per a portar a terme la tasca encomanada.- Mèxic, D.F. 16 juny 1959, Josep Tarradellas.»¹⁵

De més envergadura i rellevància va ser la Conferència Nacional Catalana de Mèxic. L'objectiu de la Conferència Nacional era l'establiment de la coordinació entre les forces democràtiques de l'interior i l'exili per tal de realitzar una sola política d'oposició al franquisme. Tot i que no tenim constància que Dot participés en la seva creació, sí que estava present a la Segona Conferència Nacional Catalana de Mèxic, celebrada el juny de 1966 a Mèxic. Dot hi assistí tot i que se'n abstingueren part dels membres d'Esquerra afins a Tarradellas, com Antoni Maria Sbert.¹⁶

El 1966 publicava *Presència*, llibre fruit d'un recull d'articles i opinions de caire personal i patriòtics. S'hi inclou íntegrament la proposta del 9 de juny de 1959 a partir de la qual es crearia la Comissió Nacional de Planejament, així com el paper de la comunitat catalana a l'exili i la plasmació del federalisme a Espanya com a solució per recuperar la dignitat nacional de Catalunya. En Dot no

15 FERRER, Miquel: *La Generalitat de Catalunya a l'exili*. Editorial Aymà, 1977.

16 MASSOT MUNTANER, Josep: *Antoni M. Sbert. Agitador, polític i promotor cultural*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

14 Arxiu Pavelló de la República. Fons F-DO (Sèrie *Documents Exili*)

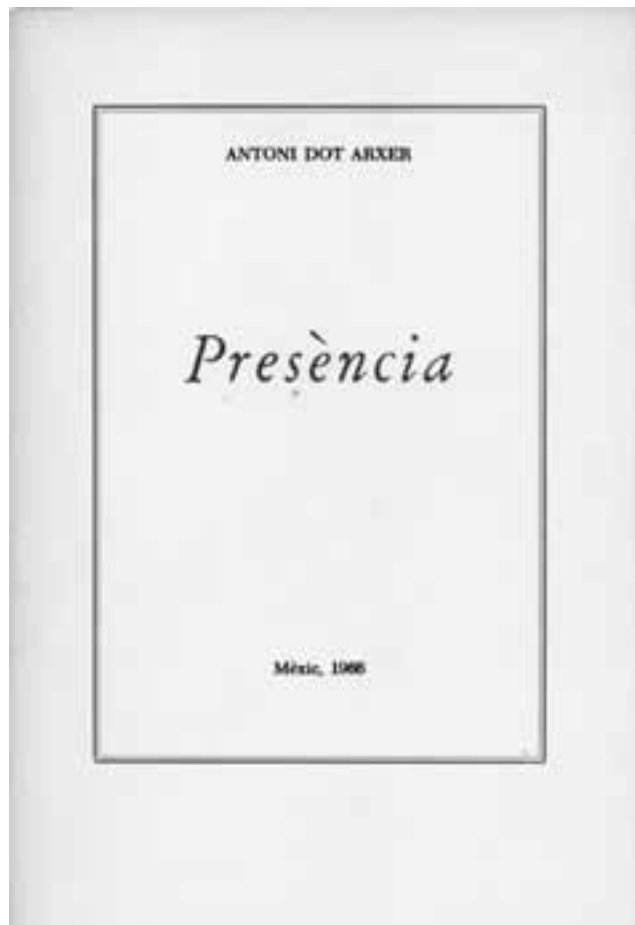
Mèxic, 11 maig 1968

Antoni Dot acompanya
a l'altar a la seva filla
Montserrat Dot.

FFD

va ser mai un separatista; defensava el federalisme entès com l'entesa entre els diferents pobles d'Espanya: «La voluntat de Catalunya de caminar junt amb els altres pobles d'Ibèria s'ha fet ben palesa sempre que n'ha tingut l'avinentesa, propugnant per fer una confederació de pobles o per una república federal. La mà estesa és l'única solució que els catalans poden oferir als homes de bona voluntat que pretenen, també, un millor destí per l'entitat que en l'ordre internacional es coneix amb el nom d'Espanya.(...) Heus ací el perquè de la necessitat de què l'Estat, com deia al començament, emmarqui la convivència de tots pel damunt de tota diferència social i polític, amb la sola exclusió dels que estiguin al servei de procediments que menystinguin la seva dignitat i la llibertat dels seus connacionals. Si no es crea un clima favorable, difícilment arribin els pobles peninsulars a una convivència cordial.»¹⁷

Destina una gran part de *Presència* a tractar el paper de la comunitat catalana a l'exili, exposant les raons de la seva actuació: «Ens deien un dia, -No es considera a la gent de l'exili com a força que pugi influir en el nostre futur i potser d'ella depèn que el règim actual subsisteixi. Segons quina sigui la seva actuació serà més o menys eficaç l'oposició al règim. Però sí crec també que depèn de l'exili que el règim actual pugui subsistir, i per tant que a nosaltres ens pertoca donar el crit. De l'exposició de fets i circumstàncies abans referits, alguns no més dels molts que poden assenyalar-nos el camí, se'n dedueix la urgència d'iniciar un moviment d'unitat o de solidaritat catalana.»(...) I una vegada posats d'acord en els punts esmentats entenc caldria: Elaborar un manifest adreçat a l'Interior, signat per persones curosament escollides que, per la seva trajectòria o pes específic propi, no pugin ésser discutides.(...) Jo estic convençut que depèn precisament d'aquest crit, que els catalans de l'Interior esperen de nosaltres, perquè comencin a desenrotllar-se els fets que hauran de conduir a l'alliberació de la Pàtria». Aquest article, signat a 1957, era nogensmenys, l'embrió de la proposta que donaria lloc a la Comissió

Mèxic, 1966

Antoni Dot publicà *Presència*, fruit d'un recull d'articles i opinions de caire personal i patriòtics.

FJl

¹⁷ DOT, Antoni: *Presència*. Mèxic, 1966. Pàg. 26-27

Teotihuacan, gener 1968

Remei Masdemont, Antoni Dot

i Filomena Figueras, davant la piràmide del Sol.

FFD

Nacional de Planejament creada a 1959. A maig de 1961 explicava el full de ruta a seguir per la Comissió Nacional de Planejament: «L'altre aspecte de la nostra missió, més urgent, el més tangible, consisteix en conèixer l'estat actual que travessa el nostre poble; quins són els factors que l'han determinat; quin els mitjans amb els quals compta; amb quins podria comptar, i què caldria fer, en cada cas, per a ordenar la seva vida futura.» A la primera reunió celebrada pel Consell directiu de la Comissió Nacional de Planejament s'enviava una carta als catalans de l'Interior: «Esperem amb frisança l'hora del retrobament, però també amb certa temença; no s'ha creat encara l'ambient de cordialitat, d'entesa indispensable per evitar es malmeti tot l'esforç. Recordem que fou la divisió que únicament, si cadascú reconeix les seves culpes i es proposa no recaure, podem retrobar-nos sobre el mateix camí.(...) I que mentrestant calia posar-nos en contacte amb les persones que tinguessin iguals preocupacions a fi de trobar-nos junts en una tasca d'estudi, convenient perquè quan l'inevitable succeeixi el desgavell no ens desbordi ni ens toqui improvisar sobre la marxa. Creiem és d'interès aclarir que la nostra crida és netament nacional i al marge d'organitzacions i partits polítics i que de cap manera venim a substituir-los ni a destorbar l'entesa entre ells i l'acció que els és pròpia».

Al llarg de la seva vida a Mèxic Antoni Dot va mantenir correspondència amb les principals personalitats a l'exili fins a la seva mort. Mantenien contactes via correu amb Josep Irla, Josep Tarradellas, Rovira i Virgili, Antoni Xirau, Xavier Casademunt, Manuel Serra i Moret, Josep Maria Sbert, Ventura Gassol, Miquel Santaló, Miquel Guinart... La correspondència, guardada a l'Arxiu Nacional de Catalunya, detalla la situació política de cada moment, així com també la salutació cordial en motiu d'efemèrides o bé els comentaris de tercers col·legues a l'exili. L'abundant correspondència d'Antoni Dot es deu en part al seu càrrec de secretari primer del Parlament de Catalunya, ja que era l'encarregat de dur les gestions en tots aquells aspectes referits a la Mesa del Parlament. I evidentment, escriu també com a amic i company, informant de la situació dels fills i la família: «Per la meva part puc dir-te

que ara sembla que va de debo que'l Jordi s'ens casi. Es tracta d'una gironina filla de manresans, advocat el pare i mestressa la mare. Tenen senyalat casar-se pel proper dia de St. Josep. La Montserrat disfruta a mes no poguer nedant en la piscina de casa, i la Remei regant les flors i els ensiams.»¹⁸

A la dècada dels seixanta Antoni Dot féu diversos viatges a Catalunya i visità la ciutat d'Olot, entre d'altres. A l'abril de 1963 assistí al casament de Josefina Coderch Figueras —filla de la seva neboda Rita Figueras Dot— que tingué lloc a l'abril de 1963 a l'església dels frares caputxins d'Olot. L'estada a Olot coincideix amb la data en què es van elaborar els demolidors informes franquistes sobre Antoni Dot, prova que demostra la inexistència de la reconciliació del franquisme amb el diputat Dot. No es donà l'acostament de posicions amb les autoritats franquistes. Ara bé, Antoni Dot es passejà per Olot, essent vist al Firal i fent una visita al Casino Olotí. Aquesta actitud incomodà a una part del republicanisme comarcal existent, i fins i tot va ser interpretat com un acte de traïdoria. Antoni Dot no va ser criticat per la seva estada a Olot, sinó per contactar amb gent acomodada enlloc de solidaritzar-se amb els vells cercles republicans.

El 1958 Antoni Dot patí un infart que l'obligà a deixar la feina i per recomanació mèdica descansà durant un mes a Cuernavaca, una població situada prop de Mèxic DF. Tenia just 50 anys. La mort de l'Antoni vingué anys més tard també per un problema cardíac. Arrossegava una malaltia a la pròstata des de feia anys, i finalment decidí operar-se. No fou una decisió fàcil, ja que temia que el cor se'n pogués ressentir. El temor de l'Antoni esdevingué fatalment realitat. S'operà de la pròstata a Houston (EUA) l'estiu de 1972. Tot i que la operació fou senzilla i es féu amb èxit, el 5 d'agost morí a l'hospital, per un infart cardíac, quan es recuperava de l'operació. La seva mort, esdevinguda als 64 anys, sorprengué a familiars, amics i col·legues.

Davant la pèrdua d'una personalitat amb la seva trajectòria política, l'Orfeó Català de Mèxic li organitzà un

¹⁸ Carta a Xavier Casademunt, 21 gener 1960.

Mèxic DF, 25 de desembre 1970

La família Dot - Masdemont reunida en l'àpat nadalenc.

FDB

homenatge pòstum a la seu de l'entitat el gener de 1973. Va presidir l'acte l'advocat barceloní Ramon Palazon, membre directiu de l'Institut Català de Cultura, entitat que havia estat presidida per Antoni Dot; Palazon es trobà acompanyat per Antoni Maria Sbert, exconseller i delegat del President de la Generalitat a Mèxic. Els emotius parlaments en memòria de l'Antoni Dot anaren a càrrec d'Agustí Cabruja, Fidel Miró i Cèsar Pi-Sunyer. 🍀

Bibliografia

- BLADÉ, Artur; *L'exiliada*. Barcelona, Pòrtic, 1976
- BONAMUSA, Francesc (dir.): *Generalitat de Catalunya. Obra de govern (1931-1939)*. Generalitat de Catalunya, Departament de Presidència, 2006
- CABRUJA, Agustí; *Homes de la meva terra*. Col·lecció Josep Pla, núm. 11. Diputació de Girona, 2002
- «Homenatge Pòstum a Antoni Dot i Arxer». *Revista de l'Orfeó Català de Mèxic*, 1973
- CANAL, Jordi: «Olot». *Quaderns de la Revista de Girona* núm. 12, 1989
- CANALS, Jordi; MAYANS, Antoni; PUJIULA, Jordi: *Joaquim Danés i Torras (1888-1960)*. Editora de Batet, 1989
- CLAVIJO, Juli: *L'Institut Nacional de Segona Ensenyança d'Olot durant la Segona República (1931-1939)*. Ajuntament d'Olot, Edicions Municipals, 1993
- *La política sobre la població refugiada durant la Guerra Civil 1936-1939*. Universitat de Girona
- CULLA I CLARA, Joan B.: *Joan Casanelles i Ibarz (1904-1986): Memòries i Biografia*. Ajuntament de Barcelona, 1991
- DÍAZ ESCULIES, Daniel: *El catalanisme polític a l'exili (1939-1959)*. Edicions de la Magrana, 1991
- FERRER, Miquel: *La Generalitat de Catalunya a l'exili*, Aymà, 1977
- IVERN I SALVÀ, Maria Dolors. *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988-1989. 2 volums
- MARTÍ I SOLER, Miquel: *L'Orfeó Català de Mèxic (1906-1986)*. Curial Edicions, 1989
- MASSOT MUNTANER, Josep: *Antoni M. Sbert. Agitador, polític i promotor cultural*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000
- PLANAGUMÀ, Antoni: *La Guerra Civil a Olot. Memòries des de l'exili*. Nova Biblioteca Olotina núm. 2, 2002
- POBLET, Josep Maria: *Història de l'Esquerra Republicana de Catalunya, 1931-1936*. Barcelona: Dopesa, 1976
- PUIG I FERRETER, Joan. *Memòries polítiques*. Edició i pròleg de Guillem-Jordi Graells. Barcelona: Proa, 1981
- PUJIULA, Jordi: *El republicanisme a la Garrotxa (1900-1936)*

PLA I BRUGAT, Dolores. *Els exiliats catalans a Mèxic. Un estudi de la immigració republicana*. Editorial Afers, 2000

RIERA LLORCA, Vicenç: *Els exiliats catalans a Mèxic*. La Mata del Jonc, 1994

ROCA, Francesc: *Política, economía y espacio. La política territorial en Catalunya (1936-1939)*. Barcelona, 1983

SALLÉS, Anna: *Quan Catalunya era d'Esquerra*. Llibres de l'abast, Edicions 62, 1986

SAURET, Joan: *L'exili polític català*, Aymà, 1979

SOLÉ I SABATÉ, Josep Maria; DUEÑAS ITURBE, Oriol: *El franquisme contra Esquerra. Els alcaldes i diputats afusellats d'Esquerra Republicana de Catalunya*. Fundació Josep Irla, 2007

TORRENT, Jaume: *Salvador Armendares i Torrent. Malgrat de Mar, 1893 - Mèxic, DF 1964. Metge i polític*. Barcelona. Viena edicions. Parlament de Catalunya, 2006

VILLARROYA, Joan: *Desterrats*. Editorial Base, 2002 ☞

Procedència de les imatges

AGA	Archivo General de la Administración. Alcalá de Henares
AG-SGDAP	Ajuntament de Girona - Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AHG	Arxiu Històric de Girona
AHN	Archivo Histórico Nacional. Madrid
AMTM	Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Poblet
ANC	Arxiu Nacional de Catalunya. Sant Cugat del Vallès
BMV	Biblioteca Marià Vayreda. Olot
FDB	Família Dot - Bohigas
FFD	Filomena Figueras i Dot
FJI	Fundació Josep Irlà. Barcelona
OCM	Orfeó Català de Mèxic. Mèxic DF
PEHOC	Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca

Fons documentals consultats

Prensa

Acció Ciutadana
Arriba España
Ciutat d'Olot
Diari de Girona
El Deber
Esplais Literaris
Esquerra
La Humanitat
La Tradició Catalana
L'Autonomista
La Vanguardia
L'Opinió
Revista d'Olot
Última Hora
Veü Catalana

Arxius

Archivo Histórico Nacional. Madrid
Arxiu Comarcal de la Garrotxa
Arxiu Històric de Girona
Arxiu Històric dels Escolapis. Olot
Arxiu Històric i General de la Universitat de Barcelona
Arxiu Municipal de Girona
Arxiu Municipal d'Olot
Arxiu Nacional de Catalunya. Sant Cugat del Vallès
Biblioteca Marià Vayreda. Olot
Centre d'Estudis Històrics Internacionals - Pavelló
de la República. Barcelona
Centro de Documentación de la Memoria Histórica.
Salamanca
Família Dot - Masdemont
Orfeó Català de Mèxic. Mèxic DF
Parlament de Catalunya
Registre Civil d'Olot

«Amic Dot, t'ho dic sincerament, no m'ha sorprès ni la teva envejable situació d'avui ni el teu millor pervindre. És veritat que l'escola és lluny i lluny també són els nostre tretze i setze anys. Però això d'avui i el lloc on demà pots trobar-te, és a dir, les qualitats que t'hi han portat o t'hi portaran —que són les mateixes de tots els homes que han influït en el món: ambició, confiança en un mateix, perserverança en el treball— les tenies ja en ferment quan encara eres aquell noieta entenimentat i aquell adolescent a qui tan agradava de parlar de coses transcendents. Ho recordo bé. De què aniràs molt més lluny encara, qui gosaria dubtar-ne? Hi tenim plena confiança tots els qui et coneixem, per aquesta Catalunya tan estimada de tots i que tu vens servint ja de temps, cada vegada des d'un lloc més enlairat, més influent, més responsable.»

Ramon Pla i Coral, *L'Autonomista*, 11 de febrer de 1938

FUNDACIÓ

JOSEP IRLA

Albert Planas i Serra (Santa Pau, 1985)

És llicenciat en Història amb Premi Extraordinari Fi de Llicenciatura per la Universitat de Barcelona. Actualment és investigador del Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI) de la Universitat de Barcelona i doctorand en Història Contemporània, així com també membre del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (PEHOC).

**Patronat d'Estudis Històrics
d'Olot i Comarca (PEHOC)**